

Skolelevers drogvanor Göteborg 2019

Göteborgs Stad
Gårdavägen 2
400 60 Göteborg

Titel: Skolelevers drogvanor, Göteborg 2019

Författare: Ulla Kungur, Social utveckling, Social resursförvaltning, Göteborgs Stad

Rapport 2019:1

ISBN: 978-91-87099-22-9

Grafisk form och layout: Kia Benroth

Fotograf: Lo Birgersson

Tryck: Majornas Grafiska

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1. Inledning	6
2. Rapportens innehåll	6
3. Undersökningens uppläggning och genomförande	6
4. Antal elever som besvarat enkäten per stadsdel	7
4.1 Bortfall	7
4.2 Svarens tillförlitlighet	8
5. Metod och etik	8
6. Alkohol	9
6.1 Alkoholkonsumtion i riket	9
6.2 Jämförelse mellan riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg avseende alkoholanvändning bland unga	10
6.3 Alkoholutvecklingen i Göteborg	11
6.4 Alkoholkonsumtion per stadsdel	12
6.5 Intensivkonsumtion av alkohol	12
6.6 Total årlig alkoholkonsumtion	14
6.7 Vad dricker eleverna?	15
6.8 Hur får eleverna tag på alkohol?	16
6.9 Berusningsdebut	17
6.10 Föräldrars bjudvanor	18
6.11 Negativa konsekvenser av alkohol	19
7. Narkotika	21
7.1 Narkotikautvecklingen i Sverige	21
7.2 Narkotikaanvändning internationellt	22
7.3 Jämförelse mellan riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg avseende narkotikaerfarenhet	23
7.4 Narkotikautvecklingen i Göteborg	24
7.5 Narkotikaanvändning den senaste månaden och det senaste året	25
7.6 Narkotikaanvändning i stadsdelarna	26
7.7 Vilken typ av narkotika har eleverna använt?	28
7.8 Hur får eleverna tag på narkotika?	31
7.9 Cannabiserfarenhet och andra riskbeteenden	32
7.10 Antal gånger eleverna använt cannabis	33
7.11 Tillgängligheten av och inställningen till cannabis	34
7.12 Nätdroger	36
8. Sniffning och boffning	37
9. Dopning – Anabola Androgena Steroider	38
10. Läkemedel	39
10.1 Receptbelagda sömn-/ och lugnande medel	39
10.2 Receptbelagda smärtstillande medel	39
10.3 Receptbelagda centralstimulerande medel som ADHD-läkemedel	40

11. Tobak	41
11.1 Nationell utveckling av tobaksanvändningen	41
11.2 Jämförelse mellan riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg avseende tobaksrökning	42
11.3 Tobaksutvecklingen i Göteborg	43
11.4 Tobaksanvändning i stadsdelarna	45
11.5 Vattenpipa	47
11.6 E-cigarett	48
12. Skola	49
12.1 Trivsel i skolan	49
12.2 Skolk	50
12.3 Om kamraterna har riskbeteenden	52
12.4 Mobbning	53
12.5 Struktur och ordning i skolan	54
12.6 Någon att vända sig till	55
12.7 Riskbeteenden bland elever i kommunala och fristående skolor	56
13. Familjen	57
13.1 Relationen är viktig	57
13.2 Positiv uppmärksamhet från föräldrarna	59
13.3 Gränssättning	59
13.4 Alkoholbruk i familjen	62
13.5 Våld i familjen	63
14. Tidig berusningsdebut en riskfaktor	64
Statistik, underlag och referenser	65

Sammanfattning

Fortsatt sjunkande alkoholkonsumtion främst bland gymnasister

Sedan första mätningen i Göteborg 2004 har alkoholkonsumtionen bland skolelever sjunkit successivt. Andelen som druckit alkohol det senaste året har i princip halverats sedan 2004 från 70 till 36 procent i årskurs 9 och sjunkit från 88 till 64 procent i gymnasiets år 2. Intensivkonsumtionen av alkohol, att berusningsdricka minst en gång i månaden, har sedan 2007 i årskurs 9 minskat från 23 till 6 procent och i gymnasiets år 2 från 47 till 20 procent. Alkoholkonsumtionen sjunker bland alla elever, vilket visas genom att den totala årliga mängden alkohol, alla sorter omräknade till 100 procent ren alkohol, har minskat. Sedan 2016 har det speciellt minskat bland pojkarna i gymnasiets år 2. Andelen elever med tidig berusningsdebut, 13 år eller yngre är cirka en fjärdedel jämfört med 2007. Även andelen elever som blir bjudna på alkohol av sina föräldrar har sedan 2004 minskat kraftigt.

Narkotika kvar på samma nivå men en mer liberal inställning

Narkotikaerfarenheten bland eleverna är på ungefär samma nivå som tidigare år. Andelarna som någon gång använt narkotika är 7 procent i årskurs 9 och 21 procent i gymnasiets år 2, vilket är en högre nivå än i riket. Bland gymnasisterna är det i större utsträckning pojkarna än flickorna som använt narkotika. Cannabis är den dominerande drogen och som tidigare är det i de centrala stadsdelarna som eleverna har den största cannabiserfarenheten. Den tredje vanligaste drogen är numera smärtstillande läkemedel som Tramadol, som kan användas för att förstärka ett cannabisrus. En anmärkningsvärd förändring har skett när det gäller elevernas inställning till cannabis. För varje undersökning är det fler elever som anser att det är ofarligt att använda drogen. Bland gymnasieeleverna är det över hälften som tror att det är inte en risk med att använda cannabis ett par gånger. Det är procentuellt betydligt fler elever som har använt cannabis både i elevgruppen som tror att drogen är ofarlig och bland de elever som har en tillåtande attityd till droger.

Minskad rökning men ökad snusanvändning

Rökningen har sjunkit successivt sedan 2004. Sedan förra undersökningen 2016 har andelen elever som röker dagligen minskat ytterligare och är idag 1,5 procent i årskurs 9 och 4 procent i gymnasiets år 2. Den sporadiska rökningen på fest eller ibland är kvar på ungefär samma nivå som 2016. Den frekventa rökningen är något vanligare bland flickorna men den sporadiska är i princip lika förekommande bland pojkarna. Snusningen har ökat sedan förra undersökningen. En större andel pojkar än flickor snusar. Andelen elever som använt vattenpipa har minskat successivt sedan 2010. Erfarenhet av e-cigarett är på samma nivå som 2016. Det är 28 procent av eleverna i årskurs 9 och 39 procent i gymnasiets år 2 som använt e-cigarett någon gång. För många handlar det om att testa vid ett enstaka tillfälle.

Risk- och skyddsfaktorer inom skola och familj

Den positiva utvecklingen att allt fler unga väljer bort alkohol och tobak stämmer väl överens med trenden nationellt och internationellt. Ungdomar gör hälsosamma val i större utsträckning än tidigare. Skolans roll är central och majoriteten av eleverna trivs i skolan. Att ha framgång i skolan är också viktigt ur ett drogforebyggande perspektiv. Skolnärvaron har ökat då många skolor arbetar aktivt med att minska skolka. Sedan 2016 har andelen elever som tycker att vuxna ingriper när någon blir trakasserad eller mobbad i skolan minskat.

En god relation och kommunikation inom familjen är av avgörande betydelse för hur ungdomarna mår. En restriktiv hållning hos föräldrarna när det gäller droger verkar ha stor betydelse för att ungdomarna använder mindre droger. Att ha kamrater som använder droger är däremot en allvarlig riskfaktor.

1. Inledning

Under våren 2019 genomförde Göteborgs Stad den sjätte undersökningen om skolelevs drogvanor och andra riskbeteenden. Undersökningen görs vart tredje år i Göteborg och tidigare har resultat presenterats från liknande undersökningar 2004, 2007, 2010, 2013 och 2016. Drogvaneundersökningen sker i samarbete med Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Den genomförs som en totalundersökning bland samtliga elever i årskurs 9 och i gymnasiets år 2. Vi vill rikta ett varmt tack till alla de elever och deras lärare som gjort det möjligt att genomföra undersökningarna i skolorna i Göteborg.

I denna rapport redovisas statistik och analyser för hela Göteborg och på stadsdelsnivå. Jämförelser görs med tidigare drogvaneundersökningar och med riket i övrigt. Det huvudsakliga syftet med rapporten är att ge stadsdelarna i Göteborgs Stad ett underlag för att utveckla det förebyggande arbetet mot ungdomars droganvändning.

Sedan 2013 har drogvaneundersökningar bland skolelever genomförts samtidigt i kommunerna i Västra Götalandsregionen. Uppgifter från kommunerna i hela länet finns att läsa på Västra Götalandsregionens webbsida.

CAN gör årliga riksundersökningar och för årskurs 9 finns en tidserie sedan 1971. Sedan 2004 följer CAN också gymnasiets år 2. För mer information se CAN:s webbsida.

När det gäller Göteborgsundersökningarna står CAN för genomförandet i skolorna och framtagande av rådata. Rådatamaterialet har bearbetats och aktuell rapport har sammanställts av Ulla Kungur, Social utveckling, Social resursförvaltning, Göteborgs Stad.

2. Rapportens innehåll

I rapporten finns först ett avsnitt som handlar om hur undersökningen genomförs, antal svarande elever och om metod och etiska principer. I avsnitten 6–11 beskrivs alkohol- narkotika- och tobakssituationen bland eleverna i årskurs 9 och gymnasiets år 2 i Göteborg. Flera diagram och tabeller baseras på svar som eleverna lämnat i samtliga enkätundersökningarna i Göteborg och tidsserierna visar därmed trender sedan 15 år tillbaka. I avsnitten med alkohol, narkotika och tobak ges också en övergripande bild av användningen i Sverige. Avsnitten om risk- och skyddsfaktorer inom skola och familj baseras huvudsakligen på elevernas svar från undersökningen 2019.

3. Undersökningens uppläggning och genomförande

Undersökningen besvarades under mars och april 2019. Enkätformuläret innehåller 68 frågor om tobak, alkohol, narkotika, sniffning, dopning, läkemedel och spel samt om familjen, skolan och fritiden. Enkäterna besvarades i klassrummen under skrivningsliknande förhållanden och skolpersonal fick instruktioner om tillvägagångssättet för att skydda elevernas anonymitet. Under den tid som Göteborgsundersökningarna har genomförts har frågeformuläret omarbetats vid några tillfällen för att överensstämma med det formulär som används i riksundersökningen.

4. Antal elever som besvarat enkäten per stadsdel

År 2019 besvarades enkäten i Göteborgsskolorna av 4061 elever i årskurs 9 och 4976 elever i gymnasiet år 2. I den här rapporten görs beräkningarna efter elevens boende, det vill säga stadsdelen som eleven uppger som sin bostadsort. De elever som inte svarat på stadsdelsfrågan är inte med i analyserna. Elever som går i skolan i Göteborg men tillhör en annan kommun har tagits bort från materialet i den här rapporten. Sammanlagt har 313 elever i årskurs 9 och 1 684 elever i gymnasiet år 2 sorterats bort. När rapportering sker på skolnivå är de eleverna inkluderade.

Nedan redovisas antal elever som svarat på drogvaneundersökningens enkät uppdelat per stadsdel. Eleverna har i årets undersökning kunnat ange alternativet annan könsidentitet och de utgör 77 elever i årskurs 9 och 54 i gymnasiet år 2. Gruppen är för liten för att kunna särredovisas men ingår då det totala resultatet redovisas. Frågan om kön har inte besvarats av 19 elever i årskurs 9 och 10 elever i gymnasiet år 2.

Tabell 1. Antal elever boende i Göteborg som ligger till grund för rapporten Skolelevers drogvapor. Göteborg, 2019, fördelat efter kön och stadsdel.

Stadsdel	Årskurs 9			Gymnasiet år 2		
	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt
Angered	221	204	442	232	196	444
Askim-Frölunda-Högsbo	224	205	442	215	211	430
Centrum	71	94	169	108	117	231
Lundby	129	93	224	98	77	176
Majorna-Linné	130	131	267	114	123	241
Norra Hisingen	243	213	470	168	159	332
Västra Göteborg	269	253	529	183	241	436
Västra Hisingen	268	300	585	224	243	477
Örgryte-Härlanda	130	136	269	122	120	244
Östra Göteborg	157	181	351	135	142	281
Göteborg	1842	1810	3748	1599	1629	3292

4.1 Bortfall

I den här typen av skolundersökningar finns två olika slags bortfall. Det ena utgörs av de elever vars klasser av olika skäl inte deltagit i undersökningen (klassbortfall) och det andra utgörs av de elever som varit frånvarande i samband med datainsamlingen (elevbortfall). Bortfallet på klassnivå utgörs av 7 procent i årskurs 9 och 19 procent i gymnasiet år 2.

Tabell 2. Elevbortfall i procent baserat på lärarnas rapporter.

Anges i %	Årskurs 9	Gymnasiet år 2
Sjuk	7	9
Annan giltig frånvaro	5	4
Ogiltig frånvaro	5	5
Andel frånvarande elever totalt	17	19

Bortfallet på elevnivå, det vill säga antalet elever i deltagande klasser som av olika anledningar var frånvarande vid undersökningstillfället, är totalt 17 procent i årskurs 9 och nästan 19 procent i gymnasiet år 2. Under 2016 var bortfallet 19 procent i årskurs 9 och 21 procent i gymnasiet år 2.

4.2 Svarens tillförlitlighet

För att upptäcka oseriöst ifyllda enkäter har alla formulär granskats av CAN före databearbetningen. De svar som varit uppenbart skämtsamma, överdrivet eller otillräckligt ifyllda har sorterats bort. Denna bedömning görs utifrån fasta kriterier i datafilter.

Det kan inte uteslutas att elever rapporterar för låg konsumtion, det vill säga underrapporterar, eftersom vissa frågor till exempel på narkotikaområdet är av känslig natur. Även motsatsen kan förekomma, att man överrapporterar. En orsak kan då vara att man vill imponera på sina kamrater.

5. Metod och etik

De enkätundersökningar som rapporten bygger på innehåller delvis känsliga frågor och det är av vikt att de som svarat garanteras anonymitet. Därför redovisas inte svar där underlaget är så litet att det finns risk för att enskilda individer skulle kunna identifieras.

Dataunderlaget för rapporten har tagits fram med hjälp av uppgifter från enkätundersökningar som totalt sett har stora underlag. Trots detta blir det i vissa stadsdelar endast något hundratal svarande elever, vilket framgår av tabell 1. I stadsdelar med ett mindre antal bosatta elever, finns extra anledning att vara försiktig i analyserna.

Under tidsperioden som drogvaneundersökningarna genomförts i Göteborg har sättet att mäta förekomsten av till exempel alkoholkonsumtion och tobaksrökning förändrats. Tidigare har frågorna gällt livstidsprevalens av preparaten, det vill säga använt någon gång i livet. I de tre senaste undersökningarna rör frågorna de senaste 12 månaderna. Måtten ska överensstämma med de indikatorer som används vid uppföljning av regeringens nationella ANDT- strategi (alkohol, narkotika, dopning och tobak). Därför görs i vissa tidsserier avbrott i diagrammen för att markera att frågan har förändrats. När det gäller narkotikaanvändning används fortfarande livstidsprevalens och frågans formulering är om eleven använt preparatet någon gång.

På CAN:s webbsida finns en redogörelse för hur skolundersökningarna genomförs. På Social utvecklings webbsida finns mer information om 2019 års drogvaneundersökning, frågeformulären och resultaten från tidigare drogvaneundersökningar i Göteborg. Här finns även en teknisk rapport sammanställd av CAN innehållande uppgifter om genomförande, antalet deltagande elever och bortfall.

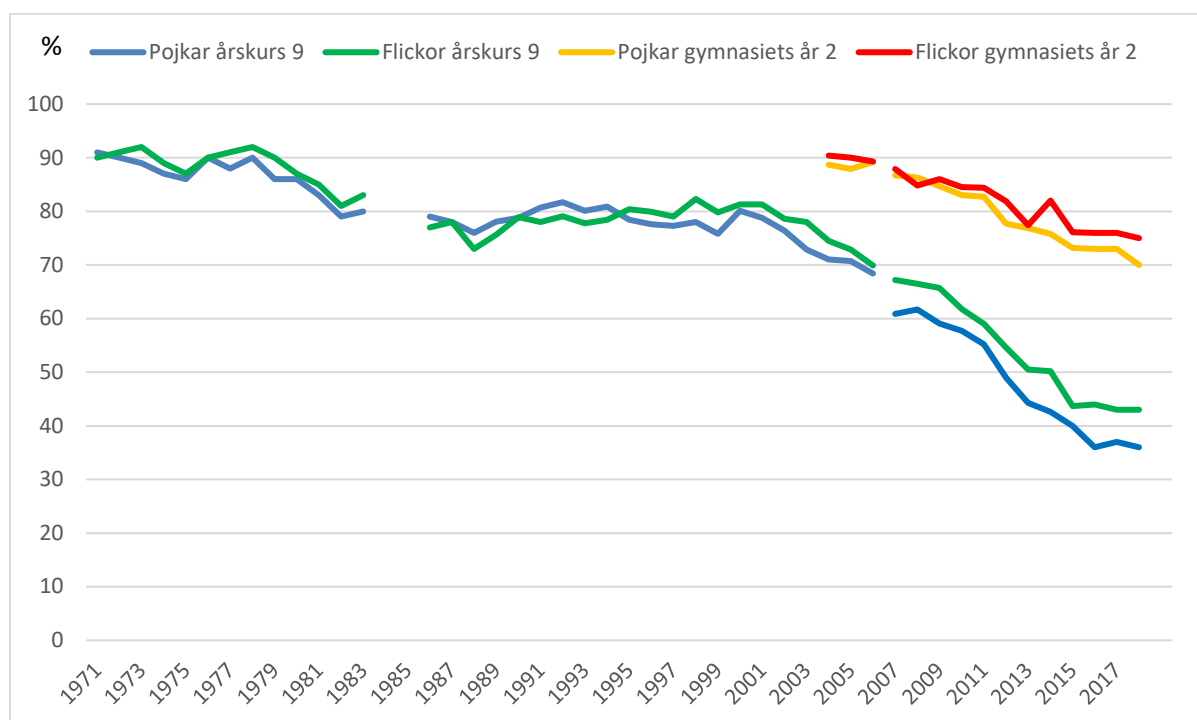
6. Alkohol

6.1 Alkoholkonsumtionen i riket

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN har varje år sedan 1971 gjort undersökningar bland skolelever i årskurs 9 och sedan 2004 i gymnasiets år 2. I dessa riksundersökningar har alkoholkonsumtionen aldrig varit så låg som idag. Andelen unga som dricker alkohol har sjunkit successivt, sedan början av 2000-talet har det varit en kraftig nedgång.

Under tiden sedan 1971 har frågan om alkoholanvändning förändrats något. Numera anses svaret på frågan om man druckit alkohol de *senaste 12 månaderna* vara ett realistiskt mått på begreppet alkoholkonsument. CAN:s bedömning är att skillnaden mellan den gamla definitionen om druckit någon gång och den nya enbart resulterat i små skillnader som inte har någon avgörande betydelse.

Diagram 1. Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 och gymnasiets år 2 efter kön. Riket. 1971 - 2018. Källa: CAN. (Riksresultatet för 2019 redovisas i december 19).

Under 70-talet då mätningarna gjordes endast i årskurs 9 var det cirka 90 procent av eleverna som druckit alkohol. Under 80- och 90-talet låg andelen alkoholkonsumenter på en relativt konstant nivå på cirka 80 procent. Idag är denna andel halverad. De senaste åren har konsumtionen i årskurs 9 varit på ungefär samma nivå. År 2018 är det under 40 procent av alla svarande niondeklassare som druckit alkohol det senaste året.

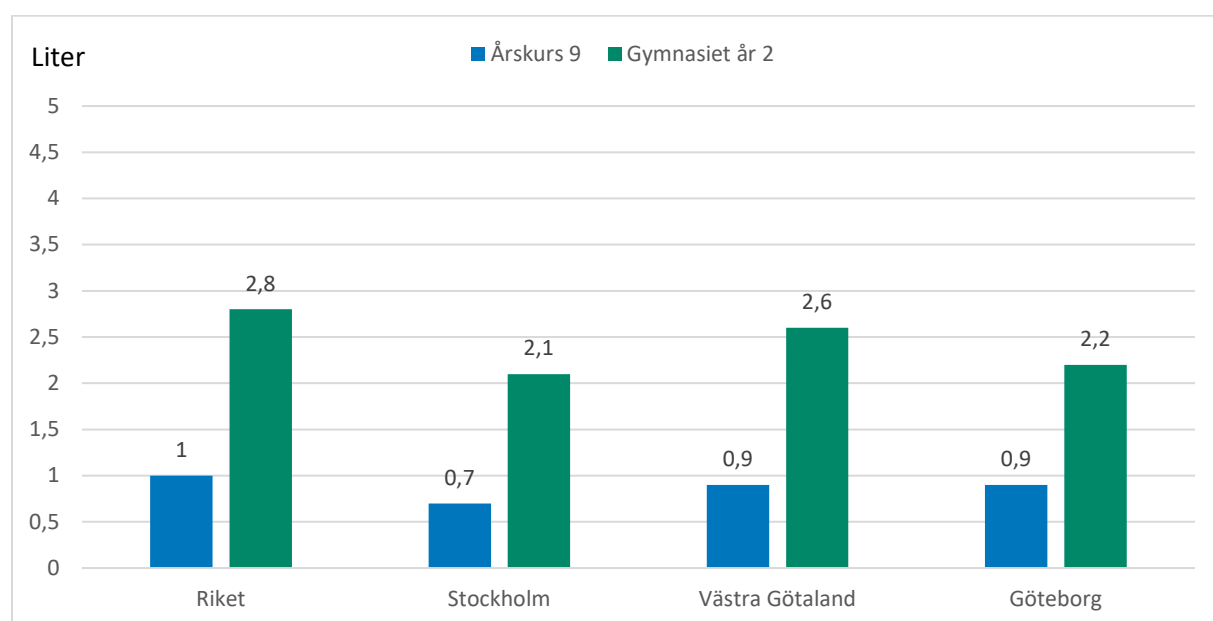
År 2004 påbörjades mätningar bland eleverna i gymnasiets år 2. Alkoholanvändningen har sjunkit även bland dem, från cirka 90 procent 2004 till 72 procent 2018. De långsiktiga förändringarna i andelen alkoholkonsumenter både i årskurs 9 och gymnasiets år 2 är statistiskt säkerställda.

6.2 Jämförelse mellan riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg avseende alkoholanvändning bland unga

I nedanstående diagram görs en jämförelse av elevernas alkoholkonsumtion i riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg. I riket, Västra Götalandsregionen och Göteborg utformas frågorna i enkäterna på samma sätt, medan Stockholmsenkäten skiljer sig något från de övriga. Undersökningarna har genomförts 2018 i riket och i Stockholm medan det är 2019 års siffror i Västra Götaland och Göteborg.

Den frågan som får anses bäst jämförbar med Stockholmsenkäten gäller den totala mängden alkohol som eleverna dricker, vilket betyder alla sorter omräknade till 100 procent ren alkohol.

Diagram 2. Beräknad genomsnittlig årskonsumtion mätt i liter ren alkohol (100 %). Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Riket och Stockholm 2018, Västra Götaland och Göteborg 2019.

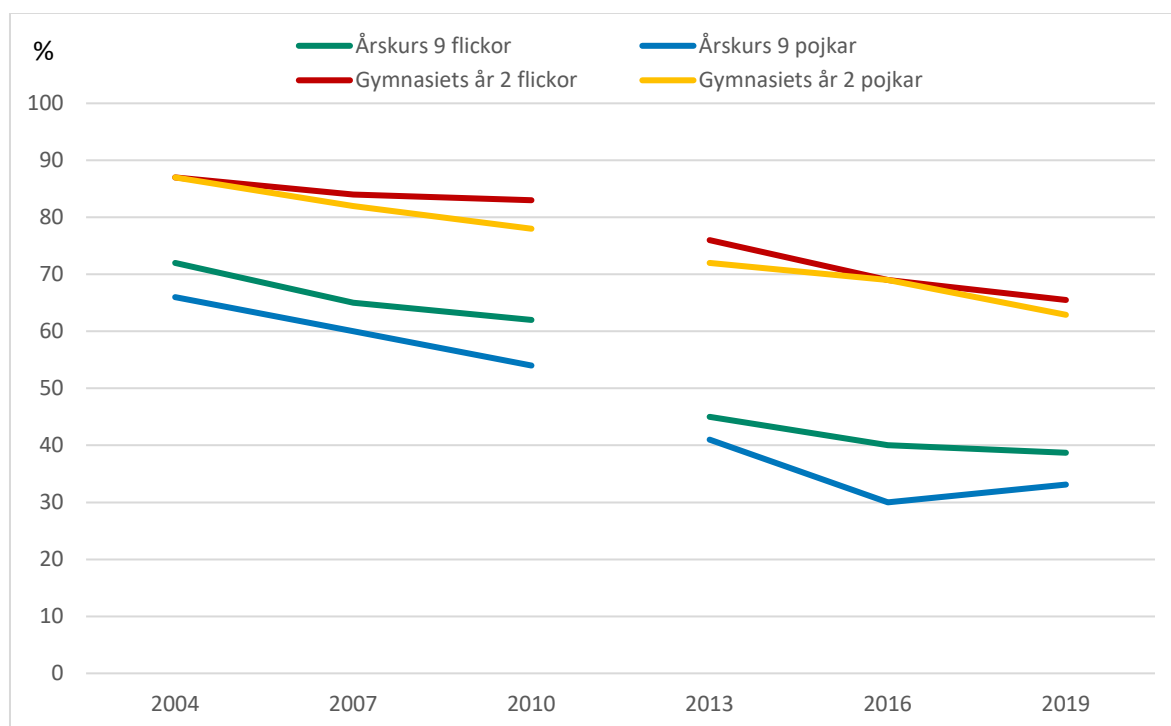

Alla undersökningarna visar att den genomsnittliga årliga mängden alkohol som ungdomarna dricker sjunker successivt. I årskurs 9 ligger mängden i alla undersökningarna på runt 1 liter 100 procentig ren alkohol per år. I siffran för Västra Götaland finns även Göteborgseleverna inkluderade. I gymnasiets år 2 ligger mängden på mellan 2 och 3 liter. Genomsnittet i riket i årskurs 9 är 1 liter och i gymnasiets andra år är det 2,8 liter.

6.3 Alkoholutvecklingen i Göteborg

Bland Göteborgseleverna visas i de totalundersökningar som gjorts sedan 2004 liknande minskningar i alkoholanvändning som i riket. Nedan redovisas hur andelen alkoholkonsumenter har varierat sedan mätningar startade i Göteborg. Vid de senaste tre undersökningstillfällena har frågan om eleven druckit alkohol de senaste 12 månaderna använts, därför görs avbrott i tidsserierna i diagrammet nedan. I viss mån kan den nedgång som skedde i alkoholkonsumtionen bland unga mellan 2010 och 2013 års undersökningar förklaras med att denna fråga använts istället för om eleven druckit någon gång. Dock finns en tydlig minskning i alkoholkonsumtionen även när frågan om alkoholanvändning någon gång används.

Diagram 3. Andelen alkoholkonsumenter efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2004 – 2019.

Sedan första undersökningstillfället 2004 har andelen som druckit alkohol i årskurs 9 i princip halverats från 70 till 36 procent. I 2019 års undersökning är det knappt 39 procent av flickorna och 33 procent av pojkarna som uppger att de druckit alkohol det senaste året. Sedan förra undersökningen 2016 har nedgången avstannat och andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 har ökat lite bland pojkarna, med 3 procentenheter medan den i princip är kvar på samma nivå för flickorna.

Användningen av alkohol är betydligt högre i gymnasiet än i grundskolan. Sedan 2004 har alkoholkonsumtionen sjunkit även i gymnasiets andra år från 88 till 64 procent. Sedan förra undersökningstillfället 2016 har andelen bland pojkarna sjunkit med 6 procentenheter och flickorna med 3,5 procentenheter.

6.4 Alkoholkonsumtion per stadsdel

År 2011 förändrades stadsdelsindelningen i Göteborgs Stad till 10 stadsdelsförvaltningar. Resultaten från de tidigare undersökningarna har räknats samman för att överensstämja med den nuvarande stadsdelsindelningen. År 2012 gjordes en revidering av frågeformuläret och värden för 2007 och 2010 har beräknats på frågan *Har du druckit alkohol någon gång?* Värden för 2013, 2016 och 2019 har beräknats på frågan *Har du druckit alkohol under de senaste 12 månader?* Redovisningen per stadsdel sker efter boende och anges i procent av samtliga elever.

Tabell 3. Andelen alkoholkonsumenter per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	51	47	29	22	24	62	61	54	44	40
Askim-Frölunda-Högsbo	62	61	50	47	45	88	82	78	77	71
Centrum	72	57	52	36	40	90	84	87	85	76
Lundby	63	60	39	28	31	81	77	79	65	65
Majorna-Linné	71	64	53	47	47	90	83	81	78	80
Norra Hisingen	56	57	40	35	38	82	78	75	66	64
Västra Göteborg	63	61	52	43	44	85	84	75	79	71
Västra Hisingen	64	59	42	27	31	85	82	72	69	65
Örgryte-Härlanda	66	63	52	49	45	87	87	83	85	77
Östra Göteborg	59	47	31	23	21	73	75	64	55	44
Göteborg	62	58	44	35	36	82	80	74	69	64

Andelen alkoholkonsumenter i årskurs 9 är i stadsdelarna med små differenser på samma nivå som i förra undersökningen 2016. Sedan 2007 har alkoholanvändningen i vissa stadsdelar halverats. I årets undersökning finns de högsta andelarna alkoholkonsumenter bland eleverna i Majorna-Linné, Örgryte-Härlanda och Askim-Frölunda-Högsbo. I de nordöstra stadsdelarna finns de lägsta nivåerna.

I gymnasiets år 2 är det sedan förra undersökningen en nedgång med 5 procentenheter. I flera av stadsdelarna är det jämfört med undersökningen 2016 en mindre andel alkoholkonsumenter. I Majorna-Linné, Örgryte-Härlanda och Centrum finns de högsta andelarna och i Angered och Östra Göteborg finns de lägsta andelarna alkoholkonsumenter i gymnasiet.

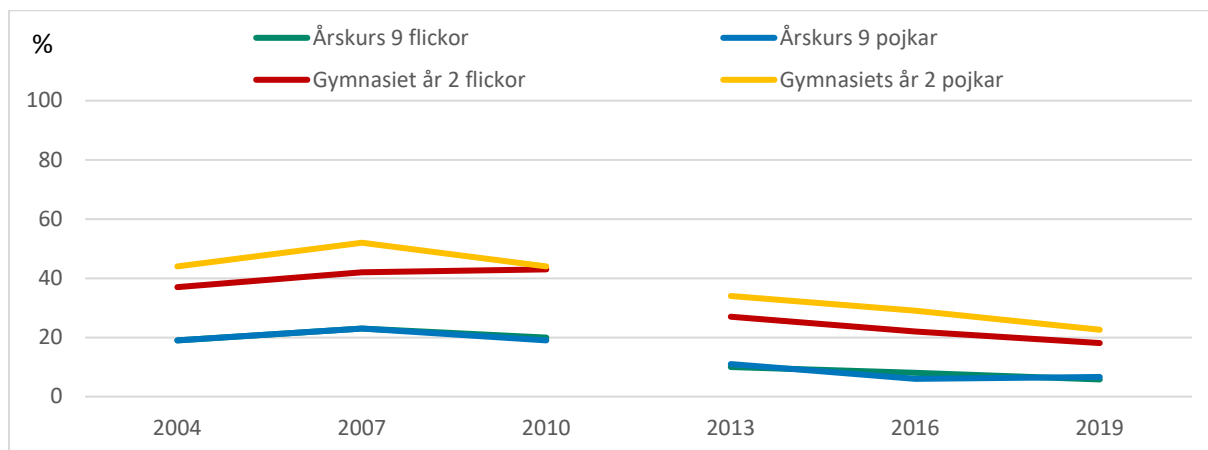
6.5 Intensivkonsumtion av alkohol

Intensivkonsumtion handlar om omfattningen av berusningsdrickandet. Här avses dryckestillfällen med stora mängder alkohol som minst en flaska vin, fyra stora burkar starköl/starkcider, sex burkar folköl eller 25 cl sprit, vid ett och samma tillfälle. Eleverna har fått svara på frågan hur många gånger detta skett under det senaste året och intensivkonsumtionen anges som någon gång i månaden eller oftare.

I takt med att den totala alkoholkonsumtionen har sjunkit visas i CAN:s riksundersökning 2018 att även berusningsdrickandet har minskat betydligt. Det är 7 procent bland både flickorna och pojkarna i årskurs 9 som uppger i riksenkäten att de intensivkonsumerar minst en gång i månaden. Under gymnasieelevernas andra år är andelen som intensivkonsumerar 24 procent, något högre bland pojkarna än bland flickorna.

Revideringen av frågeformuläret 2012 kan i viss mån ha påverkat nedgången. Därför visas diagrammet för Göteborgseleverna med ett avbrott mellan undersökningarna 2010 och 2013.

Diagram 4. Andelen elever som intensivkonsumerar alkohol någon gång i månaden eller oftare, efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2004 – 2019.

Intensivkonsumtionen av alkohol har sjunkit väsentligt i Göteborg sedan 2007 då det högsta värdet uppmättes. I 2019 års undersökning är andelen i årskurs 9 som intensivkonsumerar drygt 6 procent av pojkarna och knappt 6 procent av flickorna. Det är en minskning med nästan tre fjärdedelar sedan 2007. Även i gymnasiets år 2 har intensivkonsumtionen minskat sedan 2007. År 2019 är det 22,6 procent av pojkarna och 18,1 procent av flickorna som intensivkonsumerar alkohol. Totalt blir det drygt 20 procent.

Intensivkonsumtionen ökar påtagligt mellan grundskolan och andra året på gymnasiet. Under dessa två år blir det tre gånger så många som intensivkonsumerar minst en gång i månaden. Nedan redovisas elevernas intensivkonsumtion per stadsdel.

Tabell 4. Andelen elever som intensivkonsumerar alkohol per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	10	11	4	4	4	28	23	13	13	10
Askim-Frölunda-Högsbo	22	21	11	11	6	56	43	35	31	25
Centrum	36	11	16	9	7	60	42	44	34	23
Lundby	25	18	4	5	4	36	42	25	22	17
Majorna-Linné	25	26	13	10	7	54	49	39	30	34
Norra Hisingen	16	21	9	5	6	45	44	31	20	16
Västra Göteborg	26	24	14	4	9	53	44	34	34	27
Västra Hisingen	31	21	14	4	5	45	49	32	26	22
Örgryte-Härlanda	22	21	14	10	11	51	51	37	31	21
Östra Göteborg	19	15	8	9	5	36	33	22	15	11
Göteborg	23	20	11	7	6	47	43	31	26	20

Resultaten på stadsdelsnivå visar samma sjunkande trend när det gäller intensivkonsumtion av alkohol. De stadsdelar som har de högsta andelarna ungdomar som berusningsdricker i årskurs 9 är Örgryte-Härlanda och Västra Göteborg. Lägst andelar finns i Angered och Lundby. I gymnasiets år 2 ligger Majorna-Linné på den högsta nivån och därefter följer Västra Göteborg. Lägst andelar har Angered och Östra Göteborg.

6.6 Total årlig alkoholkonsumtion

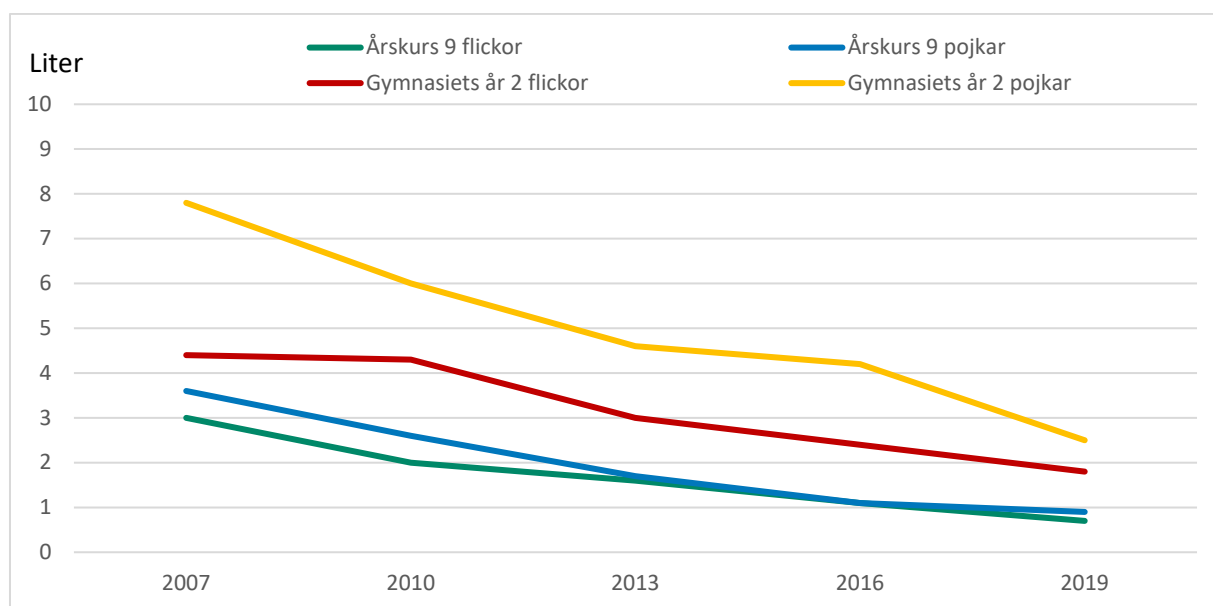
I enkäten får eleverna uppskatta mängden alkohol de dricker per tillfälle av varje dryckeslag (folköl, starköl, alkoholisk, starkcider, vin och sprit) under det senaste året. Dessa kvantiteter räknas sedan om till 100 procent ren alkohol där man även tar hänsyn till hur ofta eleven druckit alkoholen. För att få en uppfattning om konsumtionen kan nämnas att 1,5 liter ren alkohol per år ungefär motsvarar 5 burkar starköl eller 30 cl sprit per månad.

I riket låg den totala årskonsumtionen i årskurs 9 på slutet av 1970-talet på cirka 4 liter 100 procent ren alkohol. Den sjönk under 80-talet för att sedan öka igen. De högsta siffrorna för pojkar i riket uppmättes år 2001 och för flickor 2005. Därefter har konsumtionen successivt sjunkit.

År 2004 började man i riket mäta även bland gymnasieelever under andra året. Den totala konsumtionen av alkohol hos eleverna i gymnasiets år 2 har alltid varit ungefär den dubbla mot i årskurs 9. Pojkarnas totalkonsumtion har alltid legat högre än flickornas.

Nedan redovisas årskonsumtionen av alkohol från Göteborgsundersökningarna.

Diagram 5. Beräknad genomsnittlig årskonsumtion mätt i liter ren alkohol (100 %) efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Under åren 2007 till 2019 har mängden alkohol som eleverna druckit markant minskat både i grundskolan och i gymnasiet, både bland flickor och pojkar. Den totala mängden 100 procent ren alkohol per år är i årets undersökning knappt 1 liter i årskurs 9 och drygt 2 liter i gymnasiets år 2. Sedan förra undersökningen har speciellt gymnasiepojkarnas konsumtion sjunkit, från 4,2 till 2,5 liter. Flickorna i gymnasiets år 2 har sänkt sin årliga konsumtion från 2,4 till 1,8 liter sedan 2016. I grundskolan ligger flickorna och pojkarna på samma nivå, strax under 1 liter, något lägre än 2016.

De långsiktiga förändringarna i årskonsumtionen av alkohol under tidsperioden är att betrakta som statistiskt säkerställda både bland flickorna och bland pojkarna.

6.7 Vad dricker eleverna?

Den tydligaste förändringen i riksundersökningarna när det gäller val av drycker är att folkölets andel av den totala konsumtionen har minskat. Bland dem som är alkoholkonsumenter är de vanligaste dryckerna bland pojkar sprit och starköl och bland flickor sprit och blanddrycker. Bland Göteborgseleverna ser det ut på liknande sätt.

Bland alkoholkonsumenter i årskurs 9 dominerar sprit och blanddrycker. Om all årlig literkonsumtion räknas samman utgör sprit 38 procent för flickorna och 40 procent för pojkarna av den totala alkoholen som konsumeras. Bland pojkarna har sprit ökat sedan 2016 på bekostnad av starköl och blanddrycker. Bland flickorna utgör blanddrycker en lika stor andel som sprit, 37 procent. Pojkarna som konsumerar alkohol dricker i större utsträckning starköl än vad flickorna gör, 23 mot 7 procent. Folkölet utgör en mindre andel, 3 procent för flickorna och 7 procent för pojkarna.

I gymnasiet utgör blanddrycker, sprit och vin ungefär lika stora delar bland flickorna som konsumerar alkohol, runt 30 procent. Starköl dominerar bland pojkarna, 38 procent, därefter kommer sprit och blanddrycker. Även bland gymnasisterna utgör folköl en lägre andel, 5 procent för flickorna och 9 procent för pojkarna som konsumerar alkohol.

Den alkohol som inte fås via Systembolaget, butiker och restauranger kallas oregistrerad. Den består av alkohol som förts in från andra länder, antingen som resandeförsel och via smuggling eller den som är hemtillverkad (hembränt). Eleverna har fått frågan om och i så fall hur ofta de druckit smugglad starköl, smuggelsprit eller hembränt.

När det gäller smugglad starköl är frågan inte ställd på samma sätt vid undersökningen 2010 som vid de senare undersökningarna. I 2010 års undersökning var smugglad starköl och starka blanddrycker sammanslagna och resultatet blir därför inte jämförbart och smugglad starköl 2010 redovisas därför inte i nedanstående tabell.

Tabell 5. Andelen elever som druckit smugglad starköl, smuggelsprit och hembränt. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2010 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9				Gymnasiets år 2			
	2010	2013	2016	2019	2010	2013	2016	2019
Smugglad starköl	-	12	10	9	-	27	25	21
Smuggelsprit	27	20	18	19	41	37	38	36
Hembränt	9	4	3	3	11	7	6	5

Andelarna som druckit smugglad starköl har sjunkit något i båda årskurserna sedan 2013. År 2010 var andelen bland samtliga elever som druckit smuggelsprit 27 procent i årskurs 9 mot nuvarande 19 procent. I gymnasiet har det under samma tid sjunkit från 41 till 36 procent.

När det gäller hembränt har det skett en nedgång i årskurs 9 sedan 2010, från 9 till 3 procent, samma nivå som 2016. I gymnasiet har andelen som druckit hembränt mer än halverats sedan 2010.

6.8 Hur får eleverna tag på alkohol?

För att få en bild av hur ungdomarna själva uppger att de får tag i den alkohol de dricker, ställs frågan, *Senaste gången du drack följande (folköl, alkohol från Systembolaget, smugglad alkohol), hur fick du då tag på det?* Här jämförs de senaste undersökningarna eftersom frågan omformulerades något 2012. Det har varit möjligt för eleverna att uppge flera svarsalternativ.

Tabell 6. Andelen elever som uppger olika sätt som de fått tag på alkohol från Systembolaget bland dem som druckit alkohol det senaste året. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2013 – 2019.

Anges i % av alkoholkonsumenterna	Årskurs 9			Gymnasiet år 2		
	2013	2016	2019	2013	2016	2019
Köpte själv på Systembolaget	3	2	2	6	6	6
Från syskon	7	5	3	13	13	10
Från pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon	26	18	16	38	28	30
Från egna föräldrar/vårdnadshavare <i>med</i> lov	8	8	10	17	16	18
Från egna föräldrar/vårdnadshavare <i>utan</i> lov	9	10	10	4	6	6
Från annan vuxen som bjöd	7	6	7	10	10	11
Från annan vuxen (langare) som köpte ut/sålde	19	18	17	16	17	22
Annat sätt	6	6	6	6	6	5

Tabellen ovan visar hur eleverna får tag på alkohol som kommer från Systembolaget. De flesta eleverna uppger att de får den från pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon, vilket är 16 procent i årskurs 9 och 30 procent i gymnasiet år 2. Att en annan vuxen köpt ut eller sålt är också vanligt, 17 procent i årskurs 9 och 22 procent i gymnasiet. Denna siffra har ökat i gymnasiet medan pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon har minskat något.

Tabell 7. Andelen elever som uppger olika sätt som de fått tag på smugglad alkohol bland dem som druckit alkohol det senaste året. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2013 – 2019.

Anges i % av alkoholkonsumenterna	Årskurs 9			Gymnasiet år 2		
	2013	2016	2019	2013	2016	2019
Från syskon	2	3	2	2	2	2
Från pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon	12	13	10	12	10	10
Från egna föräldrar/vårdnadshavare <i>med</i> lov	1	1	2	1	1	1
Från egna föräldrar/vårdnadshavare <i>utan</i> lov	1	3	2	1	1	1
Från annan vuxen som bjöd	2	3	2	3	2	2
Från annan vuxen (langare) som sålt	17	18	15	19	28	24
Tog in själv från utlandet	3	1	2	7	8	4
Annat sätt	4	5	4	4	5	3

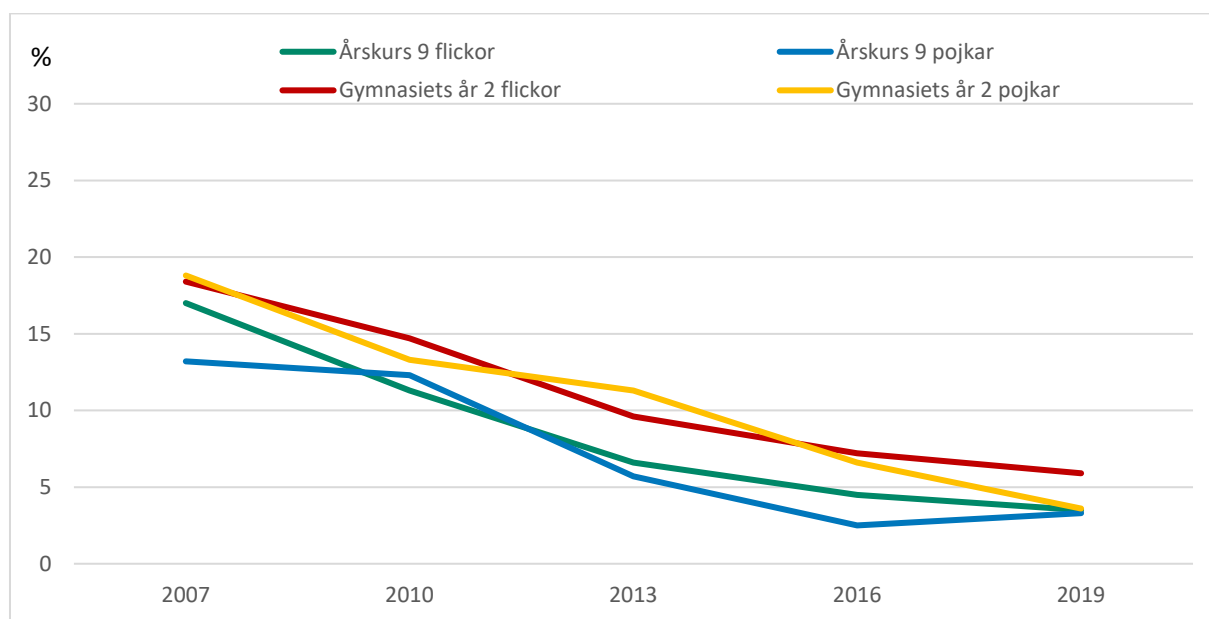
Siffrorna i föregående tabell visar att den smugglade alkoholen som fås via en langare har minskat något sedan 2016. Det är bland dem som druckit alkohol 15 procent i årskurs 9 och 24 procent i gymnasiet år 2 som uppger det. Det är i båda årskurserna var tionde elev bland alkoholkonsumenterna som uppger att de får smugglad alkohol från pojk-/flickvän, kompis eller kompis syskon. En mindre andel på 1–2 procent anger både i årskurs 9 och på gymnasiet att de får smugglad alkohol från en förälder eller ett syskon.

6.9 Berusningsdebut

Flera studier visar att de som debuterat tidigt med alkohol har en högre alkoholkonsumtion i vuxen ålder än de som har haft en senare debut. Om debuten skjuts upp minskar även de negativa konsekvenserna av berusningsdrickandet (Andreasson m.fl. 2003).

Debutålder för berusning är en av de indikatorer som följs i den nationella ANDT-strategin. Ett mått på debutåldern är andelen ungdomar som berusat sig när de var 13 år eller yngre. De senaste åren har andelen ungdomar i riket som berusat sig så tidigt sjunkit kraftigt. Nedan visas den förändring som skett mellan 2007 och 2019 när det gäller debutålder i Göteborg.

Diagram 6. Andelen elever som var 13 år eller yngre när de första gången berusat sig. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2007 – 2016.

I undersökningen 2019 blir den totala andelen som berusat sig vid 13 års ålder eller yngre 3,4 procent i årskurs 9 och 4,7 procent i gymnasiets år 2. Andelen i grundskolan är nästan en femtedel av vad den var 2007. I gymnasiets år 2 är andelen som berusat sig så tidigt nästan en fjärdedel jämfört med 2007.

I årskurs 9 är det 3,5 procent av flickorna som anger att de berusat sig vid 13 år eller tidigare vilket utgör 64 elever och 3,3 procent av pojkarna vilket blir 59 elever. I gymnasiet år 2 är det 5,9 procent bland flickorna och 3,6 procent bland pojkarna, vilket betyder 95 respektive 58 elever.

6.10 Föräldrars bjudvanor

Föräldrars attityd till ungdomars drickande har stor betydelse. Forskningsstudier har visat att ungdomar som bjuds på alkohol av sina föräldrar dricker mer än ungdomar som har föräldrar som är restriktiva och inte bjuder sina ungdomar på alkohol (Andreasson m.fl. 2003).

I enkäterna 2007 och 2010 är frågan något annorlunda ställd: *Händer det att du blir bjuden på alkohol hemma av dina föräldrar?* Från och med 2013 års undersökning har frågan, för att få ett mer realistiskt svar, ändrats till: *Har du under de senaste 12 månaderna blivit bjuden på alkohol av dina föräldrar/vårdnadshavare?* Detta tros dock inte påverka svaren mer än med någon enstaka procentenhet. Tabellen nedan visar elevernas svar på i vilken omfattning de blivit bjudna på alkohol i eget glas.

Tabell 8. Andelen elever per stadsdel som blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar/vårdnadshavare i enstaka glas eller fler. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	11	11	4	3	3	25	24	15	11	11
Askim-Frölunda-Högsbo	16	11	8	8	7	46	34	30	36	30
Centrum	26	15	7	5	7	56	43	46	45	36
Lundby	22	9	11	5	4	38	41	34	25	27
Majorna-Linné	19	13	10	6	8	51	39	39	34	32
Norra Hisingen	12	14	10	6	9	42	39	40	24	23
Västra Göteborg	15	9	8	6	8	48	40	30	31	25
Västra Hisingen	22	12	8	6	5	48	37	32	27	26
Örgryte-Härlanda	17	12	9	7	7	51	41	37	36	32
Östra Göteborg	20	11	4	6	3	38	28	22	21	14
Göteborg	17	12	8	6	6	44	36	32	28	25

I årets undersökning är det totalt 6 procent av eleverna i årskurs 9 som uppger att de blivit bjudna på alkohol i enstaka glas eller fler av föräldrarna/vårdnadshavarna. Vid en jämförelse med 2007 har andelen minskat till nästan en tredjedel i årskurs 9. Högst andelar elever som bjudits på alkohol av föräldrarna finns i Norra Hisingen, Majorna-Linné och Västra Göteborg och lägst i Angered och Östra Göteborg.

Bland gymnasieeleverna har andelen som blivit bjuden på alkohol av sina föräldrar/vårdnadshavare minskat från 44 procent 2007 till 25 procent 2019. I gymnasiet är det relativt stor skillnad mellan stadsdelarna när det gäller föräldrarnas bjudvanor av alkohol. De lägsta siffrorna finns i de nordöstra stadsdelarna, framförallt i Angered. Högst andel finns i Centrum följt av Majorna-Linné och Örgryte-Härlanda.

Det som är mest markant i tabellen ovan är den stora skillnaden mellan grundskola och gymnasium. Under åren då ungdomarna är mellan 15 och 17 år sker en förändring när det gäller bjudvanor som ger fyra gånger så höga siffror bland gymnasieeleverna jämfört med eleverna i årskurs 9. I den senaste undersökningen är det oavsett årskurs ingen skillnad på hur flickorna och pojkarna blir bjudna på alkohol av föräldrarna.

6.11 Negativa konsekvenser av alkohol

Ett stort alkoholintag vid ett och samma dryckestillfälle kan resultera i akuta alkoholskador som till exempel alkoholförgiftning och olika former av olyckor. Här har ungdomarna fått ange olika kortsiktiga konsekvenser av sitt drickande. Frågan har ställts till dem som druckit alkohol det senaste året.

Tabell 9. Andelen elever som upplevt olika typer av problem i samband med alkoholkonsumtion de senaste 12 månaderna, per kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

Anges i % av alkoholkonsumenterna	Årskurs 9		Gymnasiets år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
Råkat i slagsmål	5	11	4	12
Råkat ut för olycka eller skadats	10	10	12	12
Blivit utsatt för våld	6	7	6	8
Tappat pengar eller andra värdesaker	14	13	21	17
Förstört saker eller kläder	19	15	27	24
Fått problem med förhållandet till föräldrar	15	7	10	6
Haft sex du ångrat dagen efter	7	7	15	14
Blivit bestulen eller rånad	2	4	4	4
Råkat i bråk med polisen	2	5	2	5
Kört moped, bil eller annat motorfordon	10	16	7	12
Åkt moped, bil eller annat motorfordon med berusad förare	14	11	12	11
Badat på djupt vatten	6	7	12	14
Blivit fotad/filmad i en pinsam eller kränkande situation	20	15	19	18

En större andel av eleverna i gymnasiet rapporterar upplevda problem i samband med alkoholdrickande än högstadieeleverna. En förklaring kan vara att gymnasieeleverna dricker större mängder alkohol än niorna när de dricker. I tidigare rapporter har negativa konsekvenser i samband med alkoholdrickande även redovisats bland dem som uppgett att de intensivkonsumerat alkohol och då med betydligt högre värden. Jämfört med tidigare undersökningar har det minskade alkoholdrickandet överlag gett effekt på minskade negativa konsekvenser.

Det är viktigt att ta alkoholrelaterade problem på allvar, speciellt när det gäller konsekvenser som handlar om till exempel att ha skadat sig, kört motorfordon eller åkt med någon som kört berusad. I årskurs 9 är det förvånansvärt många som uppger att de råkat ut för olycka eller skadats, till antalet är det 70 flickor och 58 pojkar. I gymnasiet är motsvarande antal 131 flickor och 123 pojkar. I årskurs 9 är det 74 flickor som uppger att de kört berusade och 101 flickor som åkt med någon som varit berusad. Det är 95 pojkar som kört berusade och 68 pojkar som åkt med någon som varit berusad i årskurs 9.

Frågan om sex som man ångrat dagen efter är omformulerad från och med 2016, tidigare ställdes frågan om eleven haft oönskat sex någon gång. Antalet som svarar ja är 49 flickor och 42 pojkar i årskurs 9. I gymnasiet är det 161 flickor och 139 pojkar. I båda årskurserna är det ett färre antal än i förra undersökningen. Att ha blivit filmad eller fotad i en pinsam eller kränkande situation anger 145 flickor och 90 pojkar i årskurs 9. I gymnasiet är motsvarande siffror 203 flickor och 183 pojkar.

Mer fakta om Göteborgselevernas alkoholvanor

Andelen storkonsumenter av alkohol är 2 procent i årskurs 9 och 6 procent i gymnasiets år 2 och det har minskat något sedan 2016. Storkonsument betyder att man dricker alkohol motsvarande minst 14 standardglas i veckan för pojkar och 9 standardglas för flickor. Det är de mått som brukar användas för riskkonsumtion i den vuxna befolkningen.

19 procent i årskurs 9 och 45 procent av eleverna i gymnasiets år 2 har druckit alkohol den senaste månaden, något fler flickor än pojkar i grundskolan.

I årskurs 9 uppger 8 procent av eleverna att föräldrarna "tycker det är okej" att deras son eller dotter dricker alkohol. I gymnasiets år 2 är denna andel 42 procent.

Få elever har köpt alkohol via internet, runt en procent såväl i grundskolan som i gymnasiet.

Det är 29 procent av eleverna i gymnasiets år 2 som någon gång före sin 18-årsdag har blivit serverade alkohol på restaurang, pub eller liknande i Sverige. Detta utgör i antal nästan 1000 elever, något fler flickor än pojkar.

Runt 15 procent av eleverna både i grundskolan och i gymnasiet tror att det är liten eller ingen risk att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de berusar sig på alkohol varje helg. Fler pojkar än flickor tror att risken är liten.

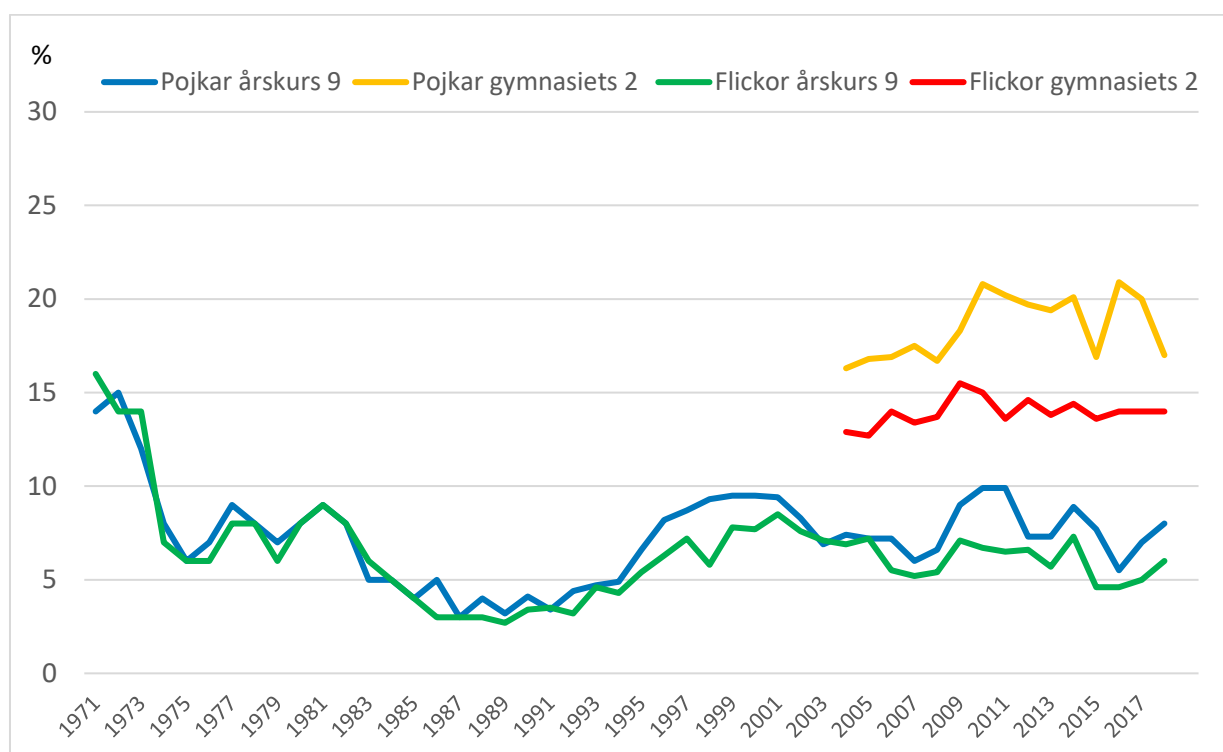
7. Narkotika

7.1 Narkotikautvecklingen i Sverige

En övergripande bild av narkotikaanvändningen i Sverige fås genom att CAN gör nationella mätningar varje år. Bland gymnasieeleverna år 2 har det sedan 2004, då mätningarna startade, varit minst dubbelt så vanligt med erfarenhet av narkotika jämfört med bland de yngre eleverna.

Här visas narkotikautvecklingen i Sverige sedan 1971, då CAN påbörjade mätningar i årskurs 9. Frågan till eleverna är *Har du någon gång använt narkotika?*

Diagram 7. Andelen elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2 som använt narkotika någon gång efter kön. Riket. 1971 – 2018. Källa: CAN. (Riksresultatet för 2019 redovisas i december 19).

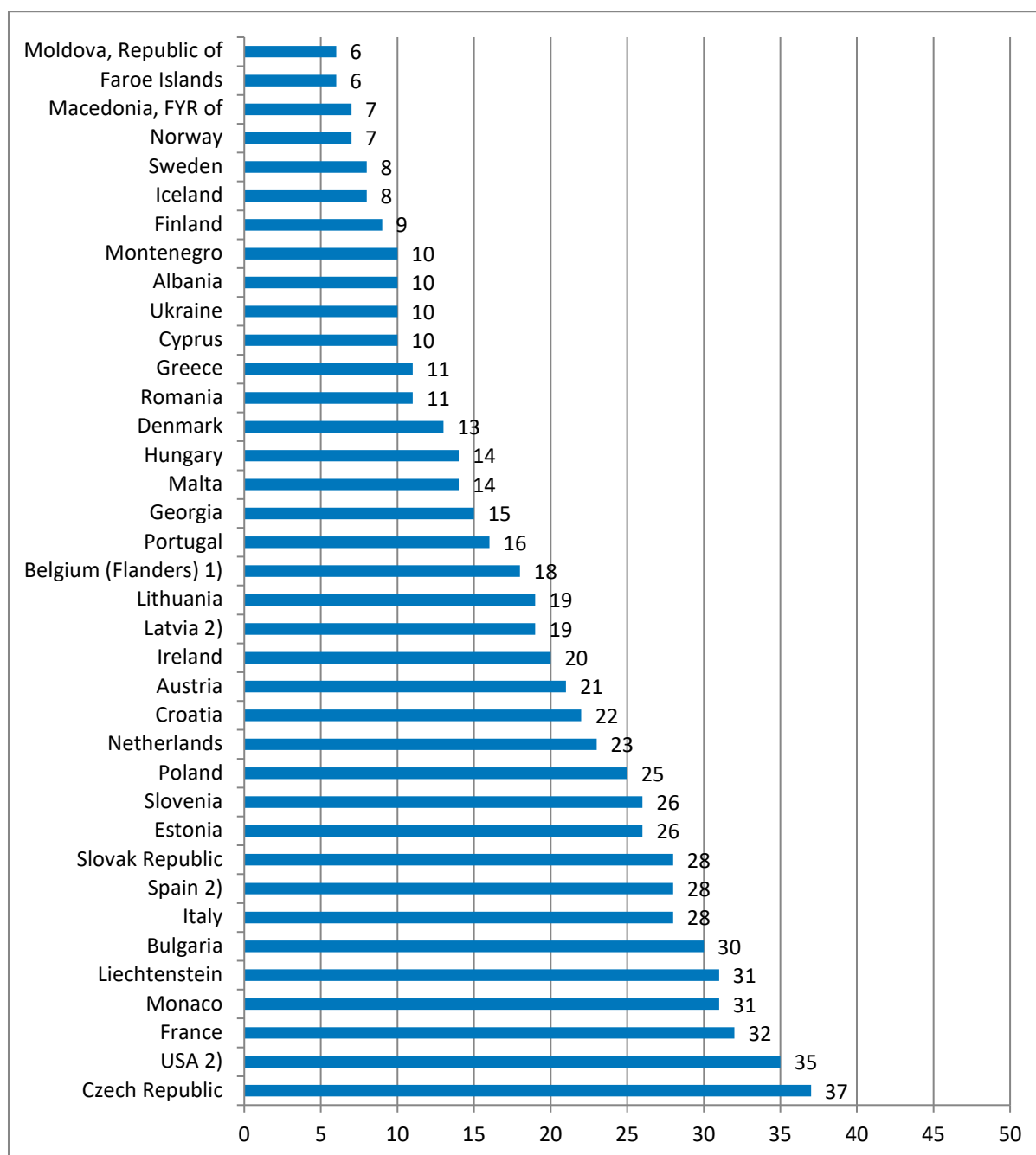

Narkotikaerfarenheten i årskurs 9 var relativt omfattande i början av 1970-talet för att därefter sjunka till de lägsta nivåerna under slutet av 1980-talet. Sedan slutet av 1990-talet har narkotikaanvändningen bland eleverna åter legat på en högre nivå. Under åren 2008 - 2011 ökade elevernas narkotikaerfarenhet både i grundskolan och i gymnasiet, mest bland pojkarna. De senaste åren har användningen i årskurs 9 pendlat mellan 5 och 10 procent. Under 2018 ligger genomsnittet i riket i årskurs 9 på omkring 8 procent bland pojkarna och 6 procent bland flickorna. I gymnasiets år 2 är narkotikaerfarenheten 2018 runt 15 procent, 17 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna har någon gång använt narkotika.

7.2 Narkotikaanvändning internationellt

Sedan 1995 genomförs undersökningar av skolelevers drogvanor i Europa i en studie som kallas ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). I stort sett samtliga europeiska länder deltar. Totalt svarar cirka 100 000 elever. Syftet med ESPAD är att kunna göra jämförelser mellan länderna och att följa trender i drogutvecklingen. Frågorna ställs till elever under det år då de fyller 16 år. Här presenteras resultaten avseende narkotikaanvändning från den sjätte undersökningen i Europa, som genomfördes våren 2015. En ny undersökning har gjorts 2019 men resultatet kommer i slutet av året. Läs mer på www.espad.org.

Diagram 8. ESPAD 2015. Andelen elever som någon gång använt narkotika.
Källa: The 2015 ESPAD Report via CAN. Anges procentuellt.

1) Belgium (Flanders): Limited geographical coverage.

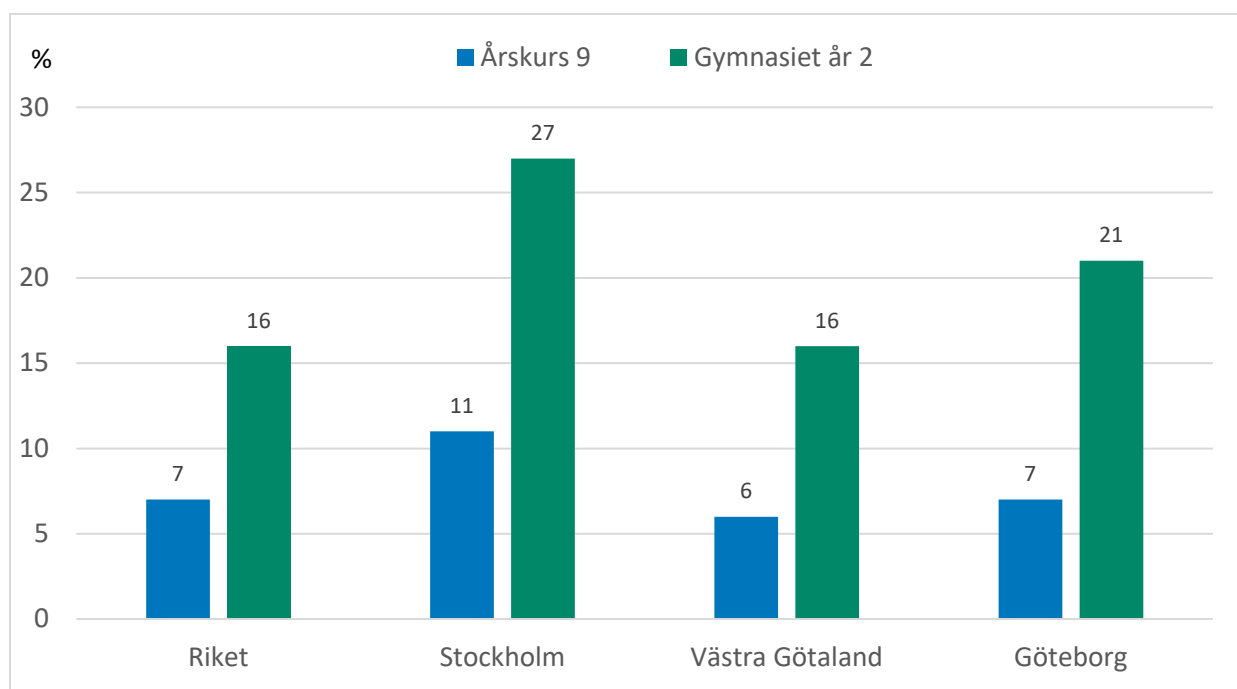
2) Latvia, Spain and USA: Limited comparability.

I ESPAD-studien framgår att narkotikaerfarenheten bland ungdomar varierar mycket mellan länderna. Det land som har de högsta siffrorna är Tjeckien, där 37 procent av 16-åringarna har använt narkotika. Därefter följer Frankrike, Monaco och Liechtenstein med nästan en tredjedel av ungdomarna. Även narkotikaanvändning i USA, 35 procent, har infogats i diagrammet. Andelen svenska elever som använt narkotika uppgår i ESPAD-studien till 8 procent.

7.3 Jämförelse mellan riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg avseende narkotikaerfarenhet

I nedanstående diagram görs en jämförelse mellan de senaste undersökningarna när det gäller narkotikaerfarenhet bland eleverna i riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg. Frågan är formulerad *Har du någon gång använt narkotika?* i alla undersökningarna. Medan svarsalternativen har varit antingen ja eller nej i Stockholmsenkäten, har eleverna i CAN:s enkät, som används i riket, Göteborg och övriga Västra Götaland, också kunnat svara på om det var under de senaste 30 dagarna, under de senaste 12 månaderna eller för mer än 12 månader sedan. Uppgifterna i riket och Stockholm är från 2018 medan de i Göteborg och övriga Västra Götaland är från 2019.

Diagram 9. Andelen elever som använt narkotika någon gång. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Riket och Stockholm 2018, Västra Götaland och Göteborg 2019.

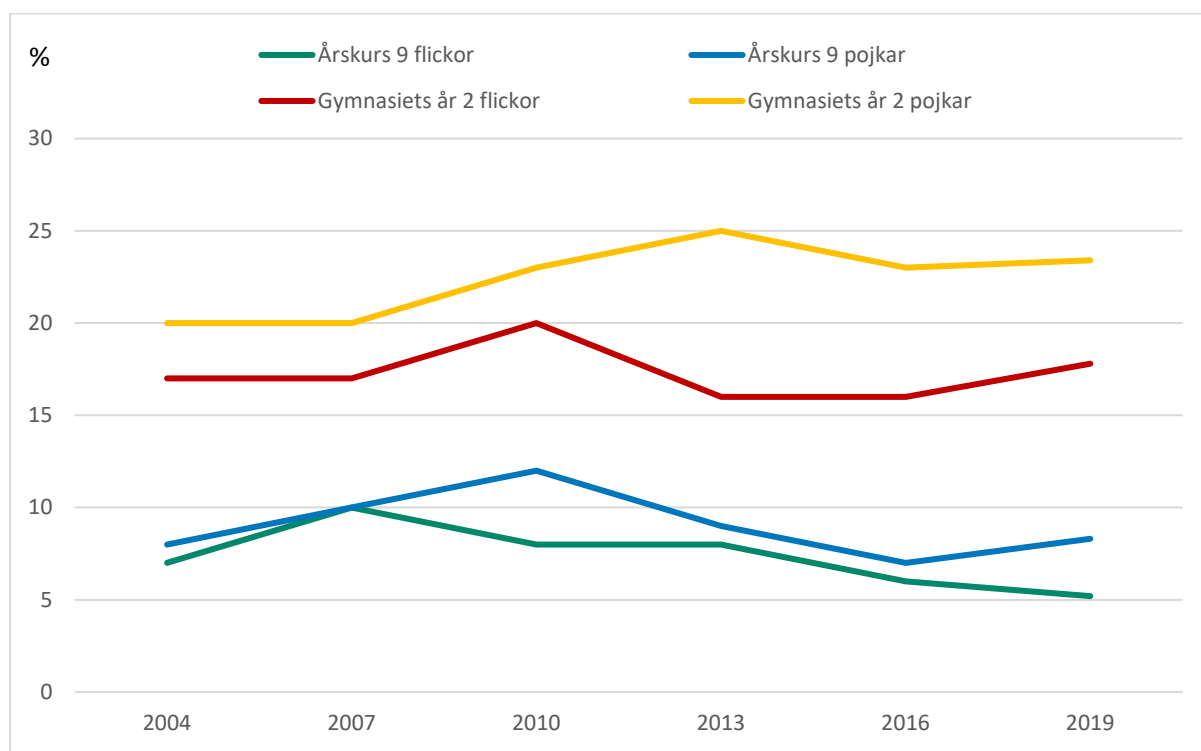

I CAN:s riksundersökning 2018 är det i genomsnitt 7 procent av eleverna i årskurs 9 och 16 procent i gymnasiet år 2 som någon gång har använt narkotika. I Stockholmsundersökningen ligger siffrorna högre, 11 procent i årskurs 9 och 27 procent i gymnasiet år 2. I hela Västra Götaland med Göteborg inkluderat är det 6 procent i grundskolan och 16 procent i gymnasiet. I Göteborg är det 7 respektive 21 procent som svarar ja på frågan om de någon gång har använt narkotika.

7.4 Narkotikautvecklingen i Göteborg

Sedan 2004 har det genomförts totalundersökningar bland Göteborgs skolelever och vi kan därför presentera narkotikaanvändningen sedan dess. Det är trenderna i ett långsiktigt perspektiv som är intressanta och viss försiktighet bör iakttas med de enskilda värdena i varje undersökning. Elevgruppen som redovisar narkotikaanvändning är betydligt mindre än gruppen som använt alkohol. Nedanstående diagram visar utvecklingen sedan första mätningen i Göteborg och fördelningen mellan flickornas och pojkarnas narkotikaerfarenhet.

Diagram 10. Andelen elever som använt narkotika någon gång efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2004 – 2019.

Narkotikaerfarenheten bland eleverna i Göteborgsundersökningarna har varit på ungefär samma nivå under 2000-talet. Sedan undersökningen 2016 har i årskurs 9 flickornas andel minskat från 6 till 5 procent medan pojkarnas andel ökat från 7 till 8 procent. Vilket betyder att totalsiffran blir samma som för tre år sedan, 7 procent. Till antalet är det i årets undersökning 95 flickor och 150 pojkar i årskurs 9 som uppger att de använt narkotika.

I gymnasiet ligger narkotikaerfarenheten kvar på ungefär samma nivå som 2016. I den senaste undersökningen i gymnasiets år 2 är andelen bland pojkarna drygt 23 procent och andelen bland flickorna knappt 18 procent. Totalsiffran blir 20,7 procent. Till antalet är det 284 flickor och 381 pojkar som uppger att de använt narkotika någon gång.

Vid de mätningar som görs i riket brukar pojkarnas narkotikaerfarenhet vara större än flickornas. Det överensstämmer med Göteborgsundersökningarna, främst när det gäller gymnasieeleverna. De högsta värdena under tiden undersökningarna gjorts i Göteborg uppmättes 2010. Då var andelarna elever som någon gång använt narkotika 10 procent i årskurs 9 och 22 procent i gymnasiet.

7.5 Narkotikaanvändning den senaste månaden och det senaste året

I CAN:s senare undersökningar ställs också frågan om narkotikaanvändning de senaste 12 månaderna. Tidigare undersökningar har visat att de flesta i den här åldern som använt narkotika har gjort det vid ett eller ett par tillfällen. Andelen blir därför lägre när frågan rör bara det senaste året, framförallt bland gymnasieeleverna.

Användning senaste månaden är ett mått som ofta används för att ge en indikation på mer regelbunden narkotikaanvändning, en skattning av ett pågående bruk. Framförallt bland niondeklassare får man dock ta med i beräkningen att detta mått kan inkludera dem som har en nyligen gjord debut med narkotika och det behöver därför inte betyda att det rör sig om regelbunden användning.

Erfarenheten från CAN under de senaste åren är, att även då den totala användningen legat på samma nivå i årskurs 9, har andelen elever som använt narkotika flera gånger ökat något. Antalet elever som fortsatt att experimentera med narkotika har blivit fler.

Tabell 10. Andelen elever som använt narkotika den senaste månaden respektive det senaste året efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9				Gymnasiets år 2			
	Använt senaste månaden		Använt senaste året		Använt senaste månaden		Använt senaste året	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
2007	1,8	3,8	7,3	7,6	2,5	4,9	10,0	13,8
2010	2,9	5,3	6,3	10,7	4,1	8,1	14,4	18,4
2013	2,9	3,1	6,7	6,5	3,2	7,1	11,1	18,3
2016	1,5	2,0	4,2	5,3	3,8	6,0	11,1	16,6
2019	1,3	2,4	4,4	6,8	3,1	7,2	13,1	17,9

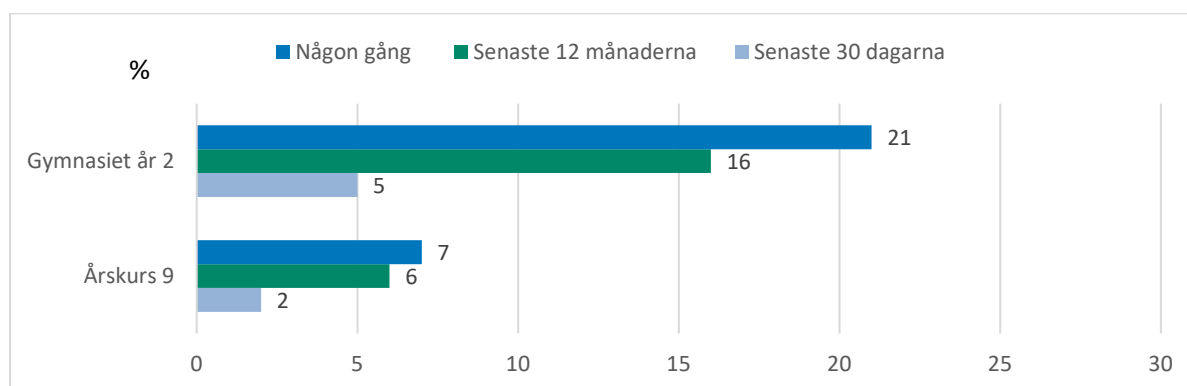
Bland samtliga elever är andelen som använt narkotika de senaste 30 dagarna påtagligt lägre än andelen som använt någon gång. I den senaste undersökningen är det 2 procent i årskurs 9 och drygt 5 procent i gymnasiets år 2. Det är fler pojkar än flickor som uppger narkotikaanvändning de senaste 30 dagarna, framförallt i gymnasiet. Göteborgseleverna anger ungefär samma användning av narkotika de senaste 30 dagarna som genomsnittet för riket.

Även när det gäller narkotikaanvändning det senaste året blir siffrorna lägre än någon gång, under 6 procent i årskurs 9 och knappt 16 procent i gymnasiets år 2 i årets undersökning. Även med detta mått framträder tydliga könsskillnader av en större andel pojkar än flickor.

Ett enkelt mått som kan indikera hur många som "fortsätter" använda narkotika är att beräkna kvoten mellan andelen som någon gång använt narkotika och andelen som använt senaste månaden. Med dessa två mått beskrivs i CAN:s rapporter den långsiktiga utvecklingen bland niondeklassare sedan 70-talet, då 35 procent "fortsatte" använda narkotika. Under 80-talet sjönk denna andel till 20 procent för att sedan öka till omkring 30 procent under de senaste åren. I Göteborgsundersökningen 2019 blir denna kvot 29 procent bland de grundskoleelever som någon gång använt narkotika. Bland gymnasieeleverna blir kvoten mellan livstids- och månadsprevalensen cirka 26 procent vilket överensstämmer med riket och över tid sedan 2004.

Nedan visas en övergripande bild över hur narkotikaanvändningen ser ut 2019, någon gång, det senaste året och den senaste månaden.

Diagram 11. Andelen elever som använt narkotika någon gång, det senaste året och den senaste månaden. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2019.

7.6 Narkotikaanvändning i stadsdelarna

Följande tabell visar hur stor andel av eleverna som svarat att de någon gång använt narkotika, fördelat på de tio stadsdelarna. Redovisningen per stadsdel sker efter boende, det vill säga den stadsdel som eleven uppger sig bo i och inte skoltillhörighet. I tabeller på stadsdelsnivå förekommer resultat från stadsdelar som baseras på ett mindre antal enkätsvar, vilket inte minst gäller narkotikaerfarenhet. Därför ska tolkningen av enskilda stadsdelars siffror göras med försiktighet.

Tabell 11. Andelen elever som någon gång använt narkotika, per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	11	12	4	8	7	15	17	13	15	15
Askim-Frölunda-Högsbo	8	10	8	7	6	20	22	22	20	21
Centrum	15	6	8	5	11	27	30	34	24	25
Lundby	10	6	7	7	8	14	21	16	16	20
Majorna-Linné	17	20	15	14	13	28	34	33	28	34
Norra Hisingen	6	7	7	2	5	15	18	20	15	20
Västra Göteborg	9	9	8	4	6	17	17	19	21	22
Västra Hisingen	10	8	9	4	5	16	21	21	21	17
Örgryte-Härlanda	10	11	6	7	9	18	26	22	22	24
Östra Göteborg	11	11	11	9	7	22	16	18	19	16
Göteborg	10	10	8	7	7	19	22	21	20	21

Av tabellen framgår att det är relativt stora skillnader mellan stadsdelarna. Den stadsdel där det finns en stor andel som använt narkotika i årskurs 9 är Majorna-Linné, 13 procent. Det är på ungefär samma nivå som vid undersökningen 2016. Den stadsdel som ligger högst när det gäller narkotikaerfarenhet i gymnasiet är också Majorna-Linné, 34 procent, en ökning med 6 procentenheter sedan förra undersökningen. Därefter följer Centrum på 25 procent och Örgryte-Härlanda på 24 procent. Även i Norra Hisingen och Lundby har användningen ökat något sedan förra undersökningen. I de flesta andra stadsdelarna är andelarna kvar på samma nivå.

Nedan redovisas Göteborgseleverna per stadsdel även när det gäller måttet *använt narkotika de senaste 12 månaderna och den senaste månaden*.

Tabell 12. Andelen elever som använt narkotika de senaste 12 månaderna, per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	8	10	3	6	5	11	13	8	10	10
Askim-Frölunda-Högsbo	6	9	6	5	6	12	17	15	14	16
Centrum	15	6	8	4	8	19	24	24	17	20
Lundby	7	4	6	6	6	8	18	11	12	16
Majorna-Linné	15	16	12	11	10	22	24	25	23	31
Norra Hisingen	3	4	5	2	4	7	13	15	11	14
Västra Göteborg	6	8	7	2	5	12	13	15	15	17
Västra Hisingen	6	8	7	3	4	11	14	13	16	13
Örgryte-Härlanda	6	9	6	5	9	14	20	15	16	16
Östra Göteborg	7	10	9	7	5	13	15	15	13	11
Göteborg	7	8	7	5	6	13	16	15	14	16

Tabell 13. Andelen elever som använt narkotika den senaste månaden, per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	2,7	5,2	1,3	3,1	1,6	4,7	5,7	4,9	5,0	5
Askim-Frölunda-Högsbo	2,4	5,3	2,8	2,0	2	4,7	6,3	5,7	4,2	5,6
Centrum	2,1	2,9	3,1	0,7	1,2	5,5	9,6	9,2	6,0	4,8
Lundby	3,5	2,5	3,5	2,3	3,1	1,8	5,6	2,2	2,9	6,3
Majorna-Linné	7,1	6,8	2,5	3,8	2,2	8,4	11,5	9,8	11,0	10
Norra Hisingen	1,0	2,5	3,1	0,2	1,5	3,4	4,0	5,4	4,5	4,2
Västra Göteborg	3,0	4,8	2,9	0,2	1,3	3,7	4,4	4,1	4,5	5,5
Västra Hisingen	2,5	2,8	3,3	1,0	1,9	2,8	5,5	5,9	4,7	3,6
Örgryte-Härlanda	2,6	3,0	2,6	1,5	3	5,1	7,6	4,4	7,2	6,6
Östra Göteborg	2,6	4,0	4,7	3,7	2,8	2,5	5,5	2,5	3,6	3,6
Göteborg	2,8	4,0	2,9	1,9	2	4,3	6,0	5,4	5,2	5,3

Elevernas svar på om de använt narkotika det senaste året ger lägre siffror än om de använt någon gång. Användning den senaste månaden ligger på en betydligt lägre nivå. I årets undersökning i årskurs 9 är det i vissa stadsdelar endast ett fåtal personer som svarar att de använt narkotika den senaste månaden. Det kan indikera att för flera elever ligger narkotikaerfarenheten ett tag bakåt i tiden och handlar om något enstaka tillfälle.

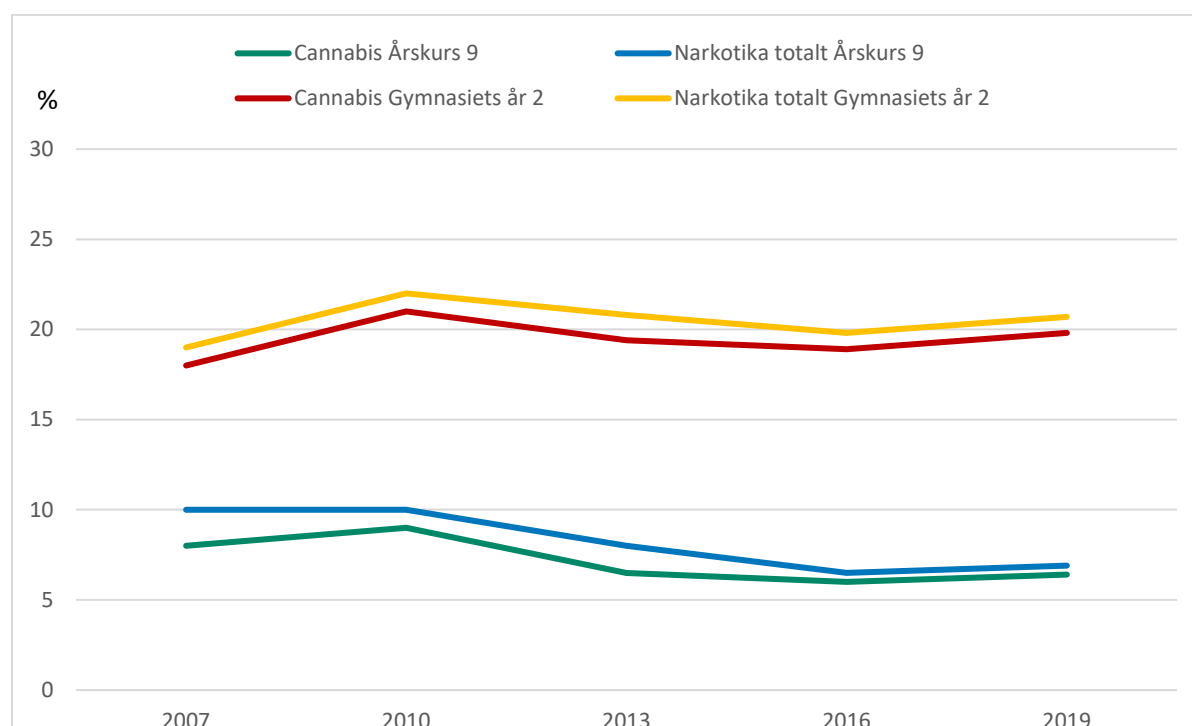
7.7 Vilken typ av narkotika har eleverna använt?

I enkäten har de elever som uppger att de använt narkotika också fått svara på frågan vilken typ av preparat de använt. Tidigare kartläggningar har visat att cannabis är den absolut vanligaste drogen bland ungdomar. Övriga preparat har angetts bland cirka en tiondel eller färre av de narkotikaerfarna eleverna i båda årskurserna. Bland samtliga elever har det handlat om någon enstaka procent.

Cannabis är ett samlingsnamn för hasch och marijuana. Det är beroendeframkallande och studier visar att ju yngre man är när man börjar använda drogen, desto större risk finns det för att bli beroende. Det mest verksamma ämnet som framkallar berusning förkortas THC (delta-9-tetrahydrocannabinol). THC-halten varierar mycket, men både marijuana och hasch har under de senaste åren förädlats och blivit mer kraftfulla (World Drug Report 2018).

I diagrammet nedan ställs frågan: *Har du någon gång använt cannabis respektive narkotika (inklusive cannabis)?* Både de elever som prövat cannabis en gång och de som gjort det många gånger finns med i redovisningen.

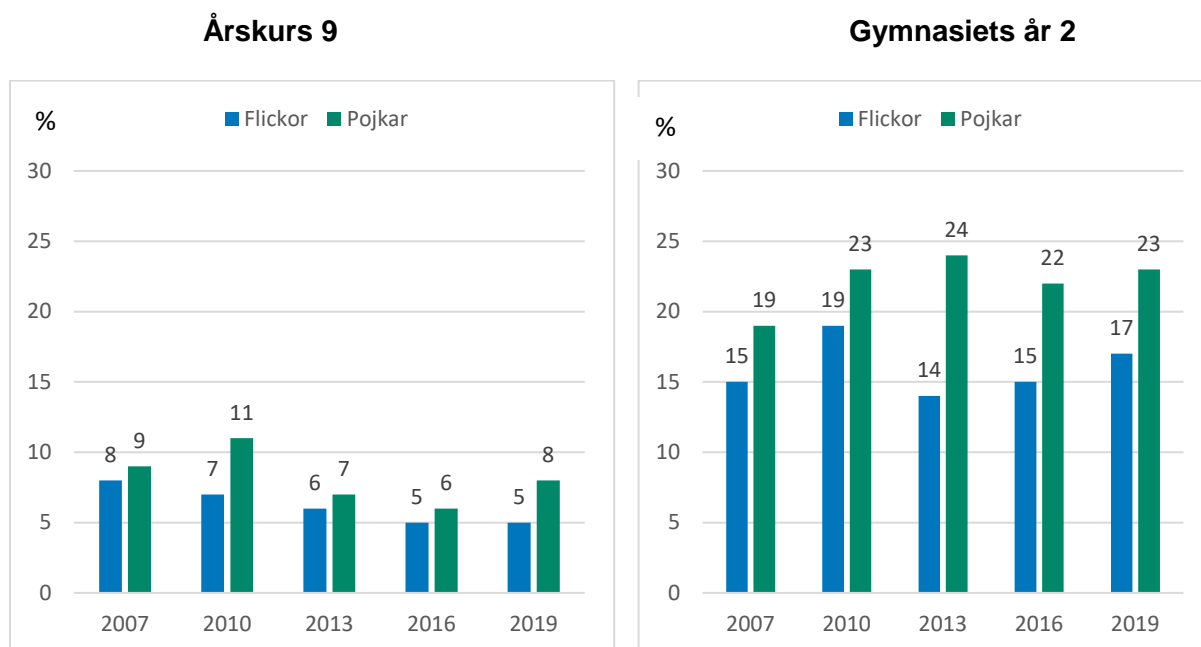
Diagram 12. Andelen elever som någon gång använt cannabis (hasch och/eller marijuana) och andel elever som använt narkotika (inklusive cannabis). Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

I årets undersökning bekräftas att cannabis är den klart dominerande formen av narkotika som ungdomarna använt. Det är i årskurs 9 nästan lika stor andel, 6,4 procent, som uppger att de använt cannabis som den totala narkotikaanvändningen (inklusive cannabis), 6,9 procent. Motsvarande siffra för cannabisanvändning i gymnasiets år 2 är 19,8 procent, jämfört med att 20,7 procent av eleverna uppger narkotikaanvändning totalt.

Drogvaneundersökningar brukar i allmänhet visa att pojkar i större utsträckning än flickor använder cannabis. I diagrammet nedan görs en jämförelse mellan flickor och pojkar när det gäller cannabiserfarenhet.

Diagram 13 och 14. Andelen elever som använt cannabis (hasch och/eller marijuana) någon gång efter kön. Göteborg. 2007 - 2019.

Pojkarnas större cannabiserfarenhet bekräftas i alla undersökningarna som gjorts i Göteborg, speciellt bland gymnasisterna. Det är i årskurs 9 i årets undersökning 5 procent av flickorna och 8 procent av pojkarna, vilket till antalet är 84 respektive 144 elever, som använt cannabis någon gång. I gymnasiets år 2 är det 17 procent av flickorna, 269 personer och 23 procent av pojkarna, 369 personer. Totalt blir det i årets undersökning nästan 20 procent i gymnasiets år 2, vilket är tre gånger så stor andel jämfört med drygt 6 procent i årskurs 9 som använt cannabis någon gång. Nedan följer en tabell över hur cannabisanvändningen ser ut i stadsdelarna.

Tabell 14. Andelen elever som någon gång använt cannabis (hasch och/eller marijuana), per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2010 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	9	10	3	8	7	14	16	11	14	14
Åskim-Frölunda-Högsbo	7	9	7	6	6	19	21	20	19	20
Centrum	14	6	7	5	9	26	28	32	23	25
Lundby	8	5	6	6	8	12	21	14	14	19
Majorna-Linné	15	18	12	14	12	26	33	33	28	33
Norra Hisingen	4	5	5	2	4	13	16	18	14	18
Västra Göteborg	8	9	7	3	5	16	16	18	19	22
Västra Hisingen	8	7	8	3	5	15	19	17	21	16
Örgryte-Härlanda	8	11	5	7	9	18	26	20	21	24
Östra Göteborg	9	9	8	9	7	22	15	16	19	15
Göteborg	8	9	7	6	6	18	21	19	19	20

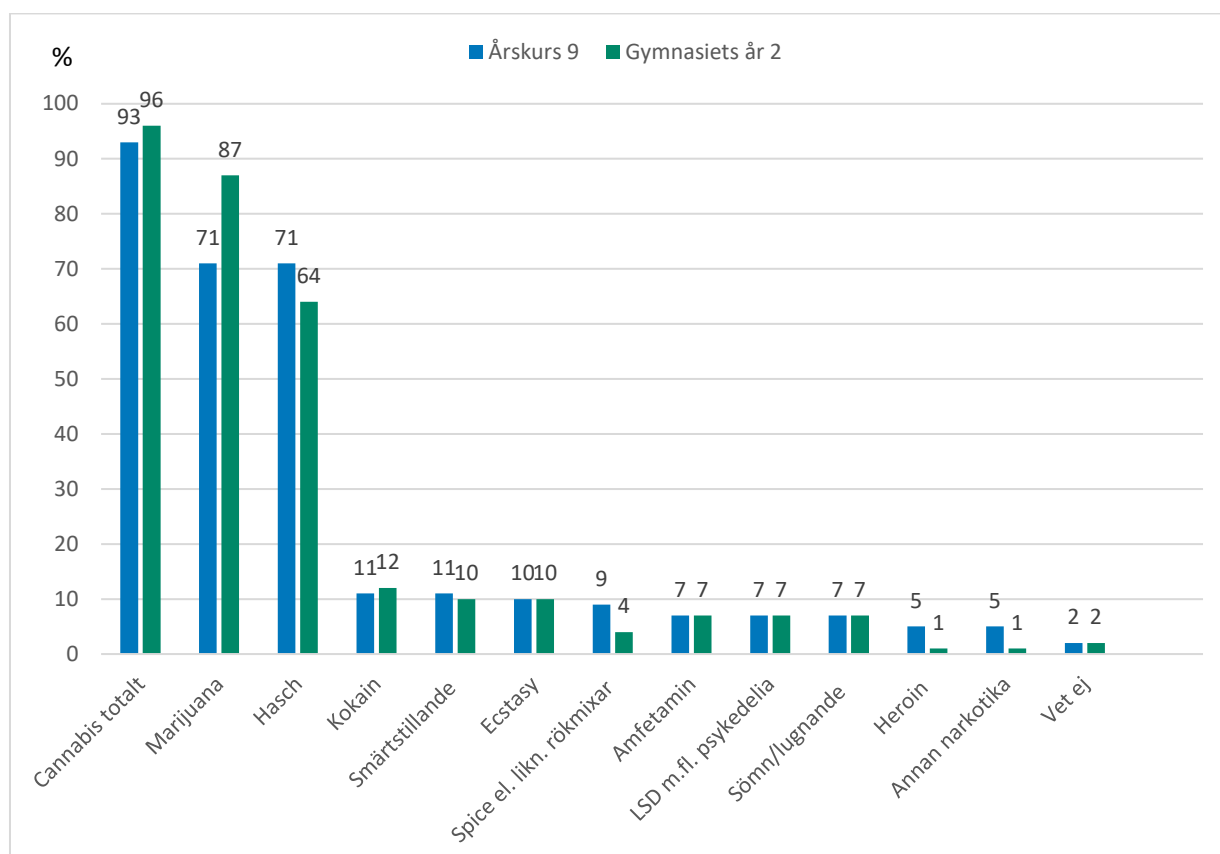
Det är stor skillnad mellan elevernas cannabiserfarenhet i stadsdelarna. I årskurs 9 finns de högsta siffrorna 2019 i Majorna-Linné och därefter kommer Centrum och Örgryte-Härlanda. Den stadsdel som ligger lägst i årets undersökning i årskurs 9 är Norra Hisingen.

De stadsdelarna som har de högsta siffrorna bland gymnasieeleverna är också de centrala stadsdelarna, högst i Majorna-Linné där en tredjedel av eleverna har erfarenhet av cannabis. Siffran har åter höjts till 2010/2013 års nivå. Angered, Östra Göteborg och Västra Hisingen har den lägsta användningen bland eleverna i gymnasiet.

Bland samtliga svarande elever är det 2019 drygt 2 procent i årskurs 9 och 6 procent i gymnasiets år 2 som anger att de också använt annat narkotikapreparat än cannabis. Det är få elever, 0,3 procent i grundskolan och 0,8 procent i gymnasiet som svarar att de enbart använt annan narkotika än cannabis.

Nedan redovisas de olika typer av preparat som förekommer bland eleverna som använt narkotika. Observera att preparaten anges procentuellt i gruppen med narkotikaerfarenhet och sorteras efter vilket som är vanligast. Det har varit möjligt att fylla i flera olika preparat.

Diagram 15. Erfarenhet av olika narkotikasorter. Anges procentuellt av dem som använt narkotika. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

På frågan om receptbelagda sömn-/lugnande medel utan läkarordination får eleverna exempel på medel som Stilnoct, Stesolid, Imovane och Oxascand. På frågan om receptbelagda smärtstillande medel utan läkarordination ges exempel på medel som Tramadol, Citodon och Oxycodone. I gruppen LSD m.fl. psykedelia finns också psykedeliska svampar och andra hallucinogener.

I den första stapeln i föregående diagram redovisas cannabis totalt, alltså en sammanslagning av hasch och/eller marijuana vilket utgör 93 i årskurs 9 och 96 procent i gymnasiet. Av cannabispreparaten är det i årskurs 9 lika stora andelar som använt hasch som marijuana, 71 procent. I gymnasiet är det främst marijuana som använts, 87 procent, följt av hasch med 64 procent. De efter cannabis vanligaste använda preparaten är kokain, smärtstillande medel och ecstasy. Andelarna som använt receptbelagda smärtstillande medel utan läkarordination bland dem med narkotikaerfarenhet är 11 procent i årskurs 9 och 10 procent i gymnasiet. År 2016 var de 7 respektive 8 procent i årskurserna. De andelarna kan ha ökat på grund av en ökad användning av Tramadol som ibland används tillsammans med cannabis för att förstärka ruset.

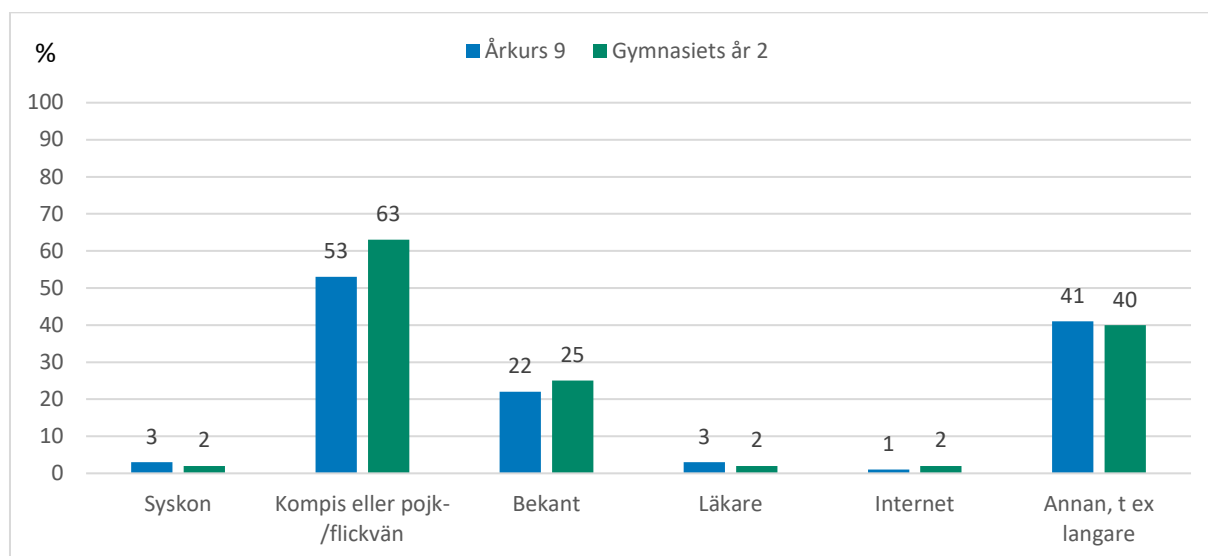
Eftersom siffrorna anges i procent bland dem med narkotikaerfarenhet och inte för hela elevgruppen ska resultatet tolkas med försiktighet, speciellt vid en uppdelning i olika preparat. Som exempel kan anges att antalet elever som uppger att de använt kokain är 29 personer i årskurs 9 och 80 personer i gymnasiets år 2. Antalet som uppger att de använt smärtstillande medel utan läkarordination är 29 personer i årskurs 9 och 65 personer i gymnasiets år 2. Antalet elever som uppger att de någon gång använt heroin är 13 elever i årskurs 9 och 9 elever i gymnasiets år 2. Sömn-, lugnande- och smärtstillande medel kommenteras mer i avsnittet om läkemedel.

Spice kom med som svarsalternativ 2012, men användningen av spice har minskat markant sedan dess. I tidigare undersökningar har det bland de narkotikaerna eleverna varit det tredje vanligaste preparatet. I årets undersökning uppger 9 procent i årskurs 9 och 4 procent i gymnasiets år 2, 24 respektive 28 elever, att de använt spice. Spice är ett samlingsnamn för en mängd substanser med cannabisliknande effekt, som framställs på syntetisk väg.

7.8 Hur får eleverna tag på narkotika?

Eleverna har fått ange från vem eller vilka de har fått tag på narkotikan. Resultatet är liknande det som visats i tidigare undersökningar och överensstämmer med uppgifterna i riket. Det har varit möjligt att uppge flera svarsalternativ.

Diagram 16. Från vem eller vilka har eleverna fått tag på narkotika. Anges procentuellt av dem som använt narkotika. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

Svarsmönstren när det gäller anskaffningskällor är liknande i grundskolan och i gymnasiet. En majoritet av eleverna i både grundskolan och i gymnasiet har svarat att de får narkotikan från en kompis eller pojk-/flickvän, 53 respektive 63 procent. Det näst vanligaste sättet är att få narkotika via en langare, 41 respektive 40 procent eller via en bekant, 22 och 25 procent. Få elever uppger att de får tag på narkotikan via internet.

I CAN:s riksundersökning görs en uppdelning i antalet gånger eleverna använt narkotika. Elever som använt narkotika mer frekvent tenderar att i större utsträckning uppge langare och internet som anskaffningsalternativ. CAN gör tolkningen att det är främst de frekventa narkotikaanvändarna som skaffar narkotikan från ursprungskällan och för den vidare till andra ungdomar med mindre omfattande narkotikaerfarenheter.

7.9 Cannabiserfarenhet och andra riskbeteenden

Det är vanligt att samma person har flera riskbeteenden. En riskabel livsstil inom ett område hänger ofta ihop med riskfaktorer inom ett annat område (Tengström 2013). I tabellen nedan visas sambandet mellan cannabiserfarenhet och bruk av alkohol och tobak samt tidig debut när det gäller alkohol. En jämförelse görs mellan de elever som använt cannabis och samtliga elever.

Tabell 15. Andelen elever som uppger andra riskbeteenden bland dem med cannabiserfarenhet i jämförelse med samtliga elever. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiets år 2	
	Använt cannabis	Samtliga elever	Använt cannabis	Samtliga elever
Intensivkonsumtion av alkohol någon gång per månad eller oftare*	31	6	45	20
Berusningsdebut vid 13 år eller yngre	23	3	12	5
Röker och/eller snusar	62	13	65	29

*Intensivkonsumtion innebär att vid samma tillfälle/ minst en gång i månaden dricka motsvarande mängd alkohol som en flaska vin eller fyra burkar starköl.

Ovanstående tabell visar att det bland eleverna i årskurs 9 som använt cannabis är flera gånger vanligare att man också berusningsdricker jämfört med samtliga elever (cannabiserfarna elever inkluderade). Tabellen visar också att det i årskurs 9 blir nästan fem gånger så vanligt att använda tobak bland de cannabiserfarna som i hela elevgruppen. Även i gymnasiets år 2 finns i gruppen som använt cannabis ungefär dubbla andelen som berusar sig ofta jämfört med samtliga elever. Det är också en större andel elever bland de som använt cannabis som har en tidig berusningsdebut jämfört med samtliga elever. Det är tydligt att riskbeteenden förstärker varandra.

Om tobaks- och intensivkonsumtionen av alkohol tas som utgångspunkt är det i årskurs 9 cirka fem gånger vanligare bland dessa konsumenter att använda cannabis än bland samtliga elever. I gymnasiet blir det ungefär dubbelt så vanligt.

7.10 Antal gånger eleverna använt cannabis

Enligt CAN är trenden att frekvensen av cannabisanvändningen i landet ökat de senaste åren, det vill säga bland dem som använt är det fler som använt flera gånger. Man kan få en uppfattning om det mer frekventa cannabisbruket genom elevernas svar på hur många gånger de använt hasch och/eller marijuana. En bild av hur elever fortsätter använda drogen efter ett enskilt tillfälle fås genom en uppdelning mellan en gång, 2–20 gånger och fler än 20 gånger. I CAN:s tidsserie kan man se hur frekvensen av cannabisanvändningen har utvecklats under längre tid. I början av 90-talet hade hälften av niorna som använt cannabis gjort det endast en gång. Den andelen har numera sjunkit i både grundskolan och i gymnasiet till att utgöra cirka 25 procent av alla med cannabiserfarenhet.

I tabellen nedan görs en uppdelning i Göteborgsundersökningen 2019 när det gäller flickor och pojkar som använt cannabis en gång, 2–20 gånger och fler än 20 gånger. Här anges både det faktiska antalet elever och procentandelen av samtliga elever inom parentes.

Tabell 16. Antalet elever/antalet gånger som hasch och/eller marijuana använts, efter kön. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2019.

	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
1 gång	26 (1,4%)	39 (2,2%)	67 (4,2%)	79 (4,8%)
2 – 20 ggr	48 (2,6%)	72 (4,0%)	156 (9,8%)	205 (12,6%)
Fler än 20 ggr	10 (0,5%)	29 (1,6%)	44 (2,8%)	84 (5,2%)

I 2019 års undersökning är det totalt cirka 5 procent av flickorna och cirka 8 procent av pojkarna i årskurs 9 som uppger att de använt cannabis någon gång. I gymnasiet är det totalt 17 procent av flickorna och 23 procent av pojkarna som uppger att de använt cannabis. Av dessa utgör engångsanvändarna cirka 2 procent i grundskolan och drygt 4 procent i gymnasiet. Med andra ord har de flesta som uppger att de använt cannabis gjort det mer än en gång. Framförallt i gymnasiet är det fler pojkar än flickor som använt cannabis många gånger.

Tabellen nedan visar hur frekvensen av cannabisanvändningen i Göteborg förändrats över tid sedan 2007.

Tabell 17. Antalet gånger som hasch och/eller marijuana använts. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiet år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
1 gång	2,7	1,9	1,8	1,7	1,8	5,1	5,0	5,0	4,3	4,5
2 – 20 ggr	4,6	5,1	3,6	2,8	3,3	8,9	11,6	9,7	10,5	11,1
Fler än 20 ggr	1,1	2,1	1,5	1,4	1,1	2,8	3,7	4,2	4,1	4,0

I årskurs 9 sjönk andelen engångsanvändare i undersökningen 2010 för att sedan öka igen och utgörs 2019 av 28 procent av hela gruppen användare. I gymnasiet har andelen engångsanvändare bland alla som använt cannabis successivt minskat sedan 2007, då den var 30 procent. Idag är den 23 procent. Sammanfattningsvis kan detta tolkas som att gruppen frekventa cannabisanvändare har ökat på gymnasiet men inte i grundskolan under åren 2007 - 2019.

7.11 Tillgängligheten av och inställningen till cannabis

Ett mått på tillgängligheten av cannabis brukar vara att undersöka hur många elever som tror att de på ett dygn kan få tag på cannabis. Bland eleverna i årskurs 9 är det 19 procent som uppger att de kan få tag i hasch eller marijuana inom 24 timmar, 17 procent av flickorna och 22 procent av pojkarna. I gymnasiet år 2 har den andelen stigit till 28 procent bland flickorna och 38 procent bland pojkarna, totalt 33 procent. Jämfört med förra undersökningen 2016 är det en något högre andel i grundskolan men på samma nivå i gymnasiet.

Eleverna får också svara på frågan om de erbjudits att prova eller köpa narkotika. Det anger 26 procent i grundskolan och 43 procent i gymnasiet, lite fler pojkar än flickor. Andelarna har i båda årskurserna ökat något sedan 2016. Det är med andra ord betydligt fler ungdomar som både menar att de kan få tag på cannabis snabbt och som erbjuds prova eller köpa narkotika, än som verkligen använder det. Det visar dock på i vilken utsträckning narkotika finns i ungdomarnas miljöer.

I drogvanundersökningen tillfrågas eleverna om vilken risk, både fysiskt och psykiskt, de tror är förknippad med användningen av olika droger. Här används frågan *Hur stor risk tror du det är att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de provar marijuana eller hasch 1–2 gånger?* I CAN:s nationella undersökningar har farlighetsbedömningen av cannabis förskjutits de senaste åren genom att färre uppfattar det som riskabelt att använda drogen några gånger.

Tabell 18. Andelen elever som tror att det är liten eller ingen risk att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de provar marijuana eller hasch 1–2 gånger, efter kön. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
2007	25	33	31	41
2010	24	35	35	48
2013	29	38	36	53
2016	29	39	37	52
2019	36	47	48	57

I Göteborgsundersökningarna visas samma trend som i riket att inställningen till risken med att använda cannabis har förändrats över tid. Framförallt i gymnasiet och bland pojkarna är det många elever som tror att det är ingen eller liten risk att använda cannabis ett par gånger. Denna andel har successivt ökat sedan 2007. Speciellt har det skett en klar förskjutning i synen på cannabis både i grundskolan och i gymnasiet under de tre åren sedan förra undersökningen. Till exempel har andelen bland gymnasieflickorna som inte tycker att det är någon risk att använda cannabis ett par gånger ökat med 11 procentenheter sedan 2016.

Om elevgruppen i årskurs 9 som inte tycker det är någon risk med att prova cannabis ett par gånger jämförs med dem som tycker det är risk att man skadar sig, är det en större andel som själv använt cannabis i den första gruppen, 12 procent mot 2 procent i den andra gruppen. Samma grupper i gymnasiet fördelar sig 31 jämfört med 6 procent.

Eleverna får också frågan om risken att människor skadar sig själva om de provar marijuana eller hasch *varje helg*. Det är 16 procent i årskurs 9 och 20 procent i gymnasiet år 2 som tror att det är ofarligt att använda cannabis varje helg. Det är högre än 2016 då andelarna var 13 respektive 17 procent. I elevgruppen i årskurs 9 som tror att det ofarligt att använda cannabis varje helg har betydligt fler själv använt cannabis, 18 mot 4 procent i gruppen som tror det är förenat med risk. I gymnasiet år 2 är andelarna 37 och 16 procent.

En riskfaktor som enligt studier har ett samband med att börja använda narkotika är att ha en positiv attityd till droger (Andreasson m.fl. 2008). I senaste drogvaneundersökningen 2019 ställdes nya frågor om inställningen till några påståenden som rör narkotikaanvändning.

Tabell 19. Andelen elever som anger att de instämmer helt eller delvis i, varken eller, eller tar helt eller delvis avstånd från olika påståenden som rör narkotikaanvändning. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2019.

Anges i % av samtliga elever	Årskurs 9			Gymnasiet år 2		
	Instämmer helt eller delvis	Varken eller	Tar helt eller delvis avstånd	Instämmer helt eller delvis	Varken eller	Tar helt eller delvis avstånd
Narkotika är ett av våra största samhällsproblem	47	20	25	47	21	27
Det borde vara tillåtet att röka hasch eller marijuana	23	11	57	31	14	49
Alla som använder narkotika riskerar att förr eller senare få problem	66	10	16	61	14	18
Det är upp till var och en om man vill använda narkotika	48	17	26	51	17	26
Ibland måste man tvångsvårda narkotikaberoende	58	15	16	60	18	14
Det är ofarligt att använda ecstasy	12	15	60	10	12	69

Nästan hälften av eleverna i båda årskurserna instämmer helt eller delvis i påståendet att narkotika är ett av våra största samhällsproblem. Det är runt två tredjedelar som håller med om påståendet att alla som använder narkotika riskerar att förr eller senare få problem. Likaså är det runt 60 procent som instämmer i påståendet att ibland måste man tvångsvårda narkotikaberoende. Var tionde elev tror att ecstasy är ofarligt. I gymnasiet är det nästan var tredje elev som tycker att det borde vara tillåtet med cannabis.

När det gäller alla påståendena i både årskurs 9 och i gymnasiet år 2 är det fler pojkar än flickor som har en mer tillåtande attityd gentemot droger. Den största skillnaden mellan könen finns när det gäller om det ska vara tillåtet att röka cannabis, då nästan dubbelt så många pojkar som flickor i båda årskurserna instämmer helt eller delvis i det.

Eleverna som har en mer tillåtande attityd uppger i större utsträckning att de använt narkotika jämfört med dem som har en mer restriktiv hållning. Om till exempel elevgruppen i årskurs 9 som instämmer i påståendet att det borde vara tillåtet att röka cannabis jämförs med dem som inte instämmer är det 15 procent i den första gruppen som själv använt cannabis jämfört med 2 procent bland dem som inte anser att cannabis borde vara tillåtet. I gymnasiet är motsvarande siffror 37 och 9 procent. Eleverna med tillåtande attityd intensivkonsumerar alkohol och röker också i större utsträckning.

7.12 Nätdroger

Sedan några år finns frågor om nätdroger, ibland kallade nya psykoaktiva substanser (NPS), designerdroger eller RC-droger (Research Chemicals). Både narkotikaklassade substanser, substanser klassade som hälsofarlig vara och icke klassade substanser omfattas. Oftast handlar det om syntetiska, cannabisliknande substanser eller centralstimulerande medel. Nya varianter introduceras kontinuerligt för att undslippa kontroll. Frågan om nätdroger ställs för att få en uppfattning om användningen av både lagliga och olagliga substanser.

Tabell 20. Andelen elever som använt nätdroger efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2013 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiets år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
2013	2,6	3,5	3,4	7,8
2016	0,6	1,2	2,6	3,1
2019	0,3	1,0	0,9	1,7

Bland samtliga svarande elever är det i årets undersökning knappt en procent i årskurs 9 och 1,5 procent i gymnasiets år 2 som uppger att de använt nätdroger, fler pojkar än flickor i årskurs 9. Det är en minskning jämfört med tidigare drogvaneundersökningar.

De elever som använt nätdroger har också kunnat ange vilken typ av nätdrog de använt: spice eller liknande rökmixar, mefedron, metedron eller liknande eller annan nätdrog och i så fall ange vilken. I de allra flesta fall är det spice man uppger, få anger mefedron eller liknande. De lägre siffrorna i årets undersökning kan förklaras med att utbudet och användningen av spice har markant minskat. Flera av eleverna känner inte till om substansen är laglig eller olaglig, men relativt många anger att den varit olaglig.

De elever som använt nätdroger har betydligt mer avancerade drogvvanor än övriga elever. I den gruppen är det mycket få som har använt "enbart" nätdroger, de flesta använder även cannabis och annan narkotika. Det är också en grupp som har flera andra riskbeteenden (Leifman & Henriksson 2013).

Mer fakta om Göteborgselevernars narkotikavanor

Cirka 1 procent av eleverna i båda årskurserna uppger att föräldrarna "tycker det är okej" om deras ungdom röker cannabis. Det gäller i större utsträckning för pojkarna än för flickorna.

Andelen elever som använt hasch eller marijuana vid 13 års ålder eller yngre är runt 1 procent i både grundskolan och i gymnasiet. Det handlar om ett 40-tal elever i grundskolan och ett 30-tal i gymnasiet. Den vanligaste debutåldern för att ha använt cannabis är 16 eller 17 år bland eleverna i gymnasiet.

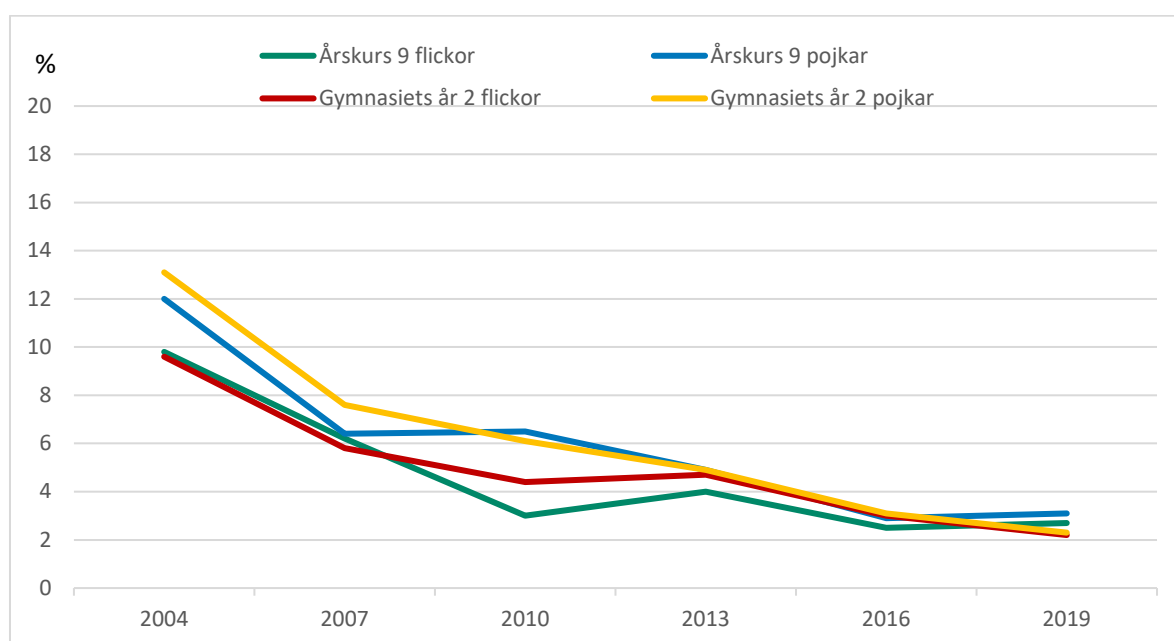
I årskurs 9 är det 13 procent och i gymnasiet är det 23 procent som uppger att de haft lust att prova narkotika, något fler pojkar än flickor i gymnasiet. År 2016 var det 11 respektive 22 procent som uppgav att de haft lust att prova narkotika.

Eleverna svarar också på om de tror att det är ingen eller liten risk att människor skadar sig själva om de provar heroin 1–2 gånger. Det är 18 procent i grundskolan och 12 procent i gymnasiet som instämmer i det, lika många flickor som pojkar. I årskurs 9 handlar detta om 682 elever och i gymnasiets år 2 är det 407 elever.

8. Sniffning och boffning

Redan under 1950-talet förekom sniffning av olika lösningsmedel som thinner, bensin eller terpentin. Under 1970-talet var det betydligt vanligare att sniffa jämfört med idag. Trenderna i riksundersökningarna är att sniffning eller boffning främst förekommer i de tidiga tonåren. Förr var lim det vanligaste preparatet man sniffade, därefter blev det allt vanligare att boffa olika typer av spray och gas. I senare CAN-undersökningar är det åter vanligast med lim. Den slutsats som kan dras är att minskningen av sniffningen/boffningen delvis beror på att färre boffar spray och gaser. Frågan har ändrats till att innefatta uttrycket ”boffa”, eftersom det används om inandning av olika gaser från sprayförpackningar.

Diagram 17. Andelen elever som någon gång sniffat eller boffat efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år. Göteborg. 2004 – 2019.

I Göteborg har sniffningen/boffningen successivt minskat sedan 2004 och ligger idag på drygt 3 procent i årskurs 9 och 2,5 procent i gymnasiets år 2. Det handlar om ett 100-tal personer i årskurs 9 och ett 70-tal i gymnasiets år 2. Om frågan ställs om den senaste månaden är det under 1 procent som sniffat/boffat både i grundskolan och i gymnasiet. Det är något fler pojkar än flickor som har erfarenhet av att sniffa eller boffa. De vanligaste preparaten som eleverna uppger är lim och i viss mån olika typer av sprayer.

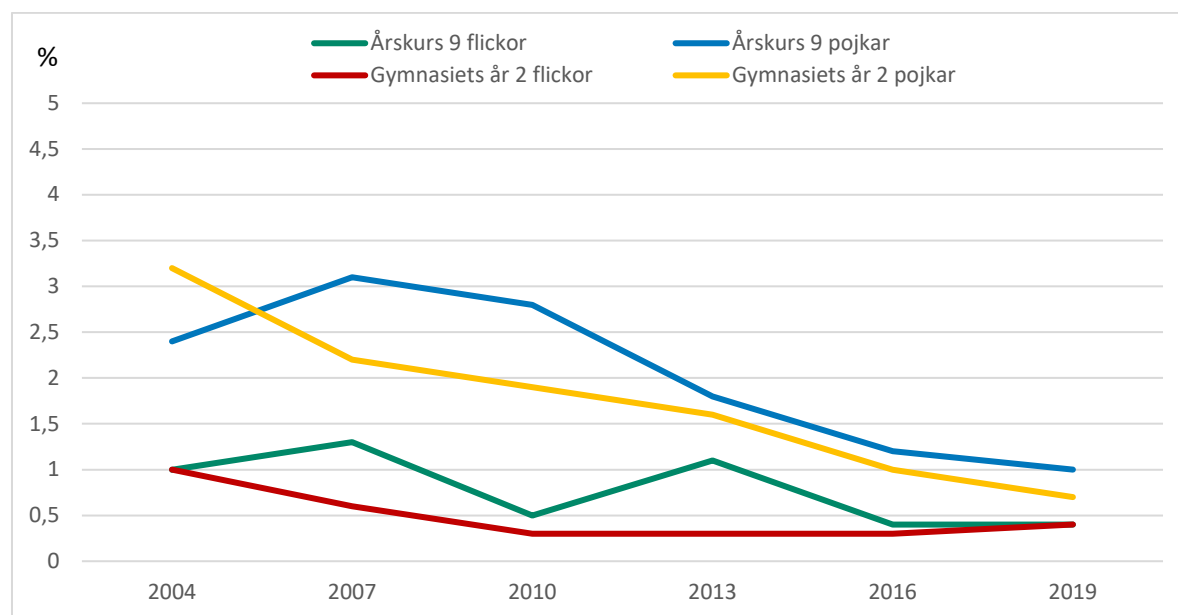
I årskurs 9 är det en fjärdedel av eleverna som tror att det är liten eller ingen risk att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt, om de provar att sniffa/boffa 1–2 gånger. I gymnasiet är det var femte elev. Det är runt 1 procent som varit 13 år eller yngre när de första gången sniffade eller boffade.

Liksom i tidigare undersökningar är det tvärtemot annan substansanvändning eleverna i årskurs 9 som i något större utsträckning än gymnasieeleverna anger erfarenhet av sniffning. De äldre eleverna är mindre benägna att rapportera sniffningserfarenheter än niorna eller har ungdomar med erfarenhet av sniffning i mindre utsträckning studerat vidare på gymnasienivå.

9. Dopning – Anabola Androgena Steroider

I Sverige började missbruket av dopningsmedel uppmärksammas som ett problem i slutet av 1980-talet. Otillåtna preparat, hormondopningsmedel som Anabola Androgena Steroider (AAS) har länge funnits inom idrotten. Användningen av hormondopning spreds utanför idrotten och 1992 infördes Dopningslagen. Det är inte så vanligt bland ungdomar i de här åldrarna att använda AAS, vilket överensstämmer med undersökningar i riket.

Diagram 18. Andelen elever som någon gång använt Anabola Androgena Steroider efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg, 2004 – 2019.

Sammanräknat bland samtliga elever varierar andelen som använt AAS mellan 1 och 2 procent under åren som undersökningarna i Göteborg gjorts, något större andel i grundskolan. Användningen har sjunkit sedan förra undersökningen 2016 och är i år 0,4 procent bland flickorna och 1 procent bland pojkarna i årskurs 9. I gymnasiet är motsvarande siffror 0,4 procent bland flickorna och 0,7 procent bland pojkarna. Till antalet blir detta 32 personer i grundskolan och 25 personer i gymnasiet. Det är framförallt i gymnasiet som fler pojkar än flickor uppger att de använt AAS. Om frågan om användning gäller den senaste månaden handlar det om färre personer.

Under de senaste åren har värdena för grundskoleleverna legat högre än för gymnasisterna trots att livstidsprevalens efterfrågas. I CAN:s riksundersökningar är det samma förhållande och orsaken är oklar. Förklaringar kan vara desamma som när det gäller sniffning att gymnasisterna av någon anledning är mindre benägna att rapportera om sina dopningserfarenheter eller att ungdomar som använder dopningspreparat i lägre grad än andra studerar vidare på gymnasienivå.

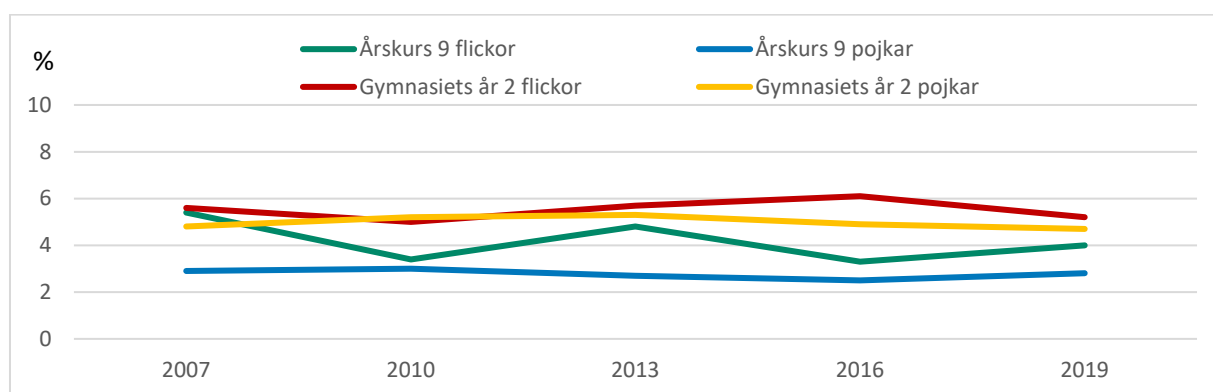
I den begränsade grupp som använt AAS tycks det vara förhållandevis många som fortsätter efter att de provat en gång. CAN:s erfarenhet genom åren är att de ungdomar som har erfarenhet av AAS är ganska belastade, då det i gruppen är betydligt vanligare att man också använder andra droger. Detta talar emot att preparaten mestadels används som en del i träningen.

10. Läkemedel

10.1 Receptbelagda sömn-/lugnande medel

Eleverna i CAN:s undersökningar har i många år fått frågan om de någon gång använt receptbelagda sömnmedel eller lugnande medel utan recept (t.ex. Stilnoct, Stesolid, Imovane eller Oxascand). Många läkemedel är klassade som narkotika då de kan framkalla rus och beroende. De vanligaste beroendeframkallande lugnande medlen är bensodiazepiner. Utvecklingen i riket har varit relativt stabil med något högre värden hos flickor än hos pojkar.

Diagram 19. Andelen elever som någon gång använt receptbelagda sömnmedel eller lugnande medel utan recept efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Även i Göteborg har utvecklingen varit relativt konstant sedan mätningarna började. I årets undersökning är andelen bland samtliga elever i årskurs 9 som använt icke-förskrivna sömn- eller lugnande medel cirka 3,5 procent, vilket innebär 131 elever. I gymnasiets år 2 är det drygt 5 procent, 171 elever. Till antalet är det något fler flickor än pojkar som använt dessa medel. På frågan om användning den senaste månaden ligger andelen på under 1 procent både i grundskolan och i gymnasiet.

10.2 Receptbelagda smärtstillande medel

Sedan 2016 finns också frågan om användning av receptbelagda smärtstillande läkemedel utan läkarordination. Medel av opioidtyp anges i frågeformuläret som exempel Tramadol, Citodon eller Oxycodone.

Diagram 20. Andelen elever som någon gång använt receptbelagda smärtstillande medel utan recept efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2016 - 2019.

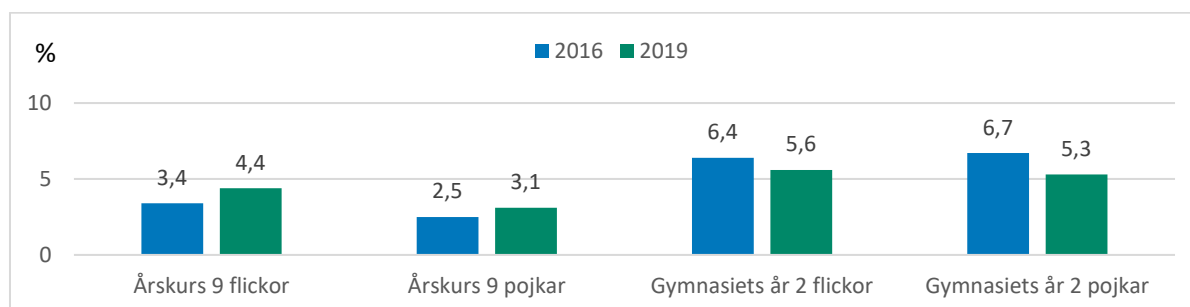

Diagram 20 visar att i undersökningen i Göteborg är det nästan 4 procent i årskurs 9 och nästan 6 procent i gymnasiets år 2 som uppger att de använt smärtstillande medel utan recept. Det är 148 elever i årskurs 9 och 187 elever i gymnasiets år 2, i grundskolan något fler flickor än pojkar. Sedan 2016 innebär det en uppgång i årskurs 9 medan det är en nedgång i gymnasiets år 2.

I diagrammet över olika narkotikapreparat på sidan 30 finns både icke-förskrivna sömn-/lugnande medel och smärtstillande medel med. Antalet elever med narkotikaerfarenhet som kryssat i dessa preparat blir dock betydligt färre jämfört med här då frågan ställs utan att den behöver ha koppling till narkotika. Detta tyder på att många ungdomar inte känner till att detta bruk rent juridiskt är att betrakta som narkotikaanvändning.

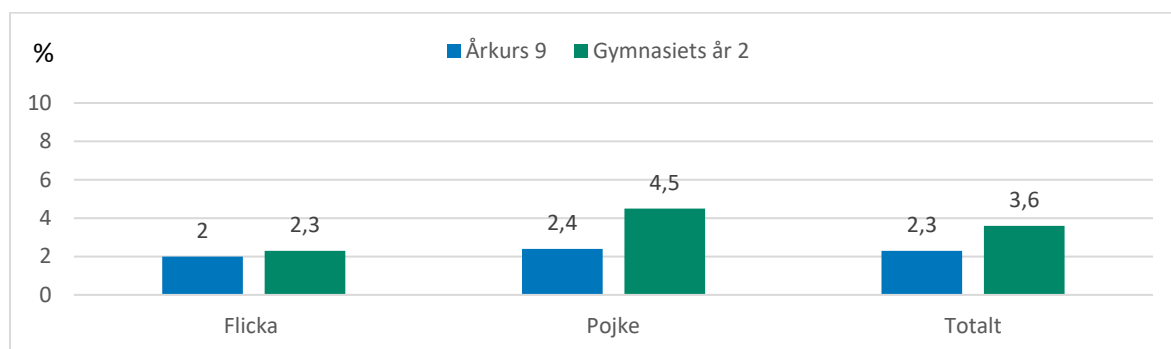
I riksundersökningen uppges också att de som använt receptbelagda medel utan läkarordination är överrepresenterade när det gäller användning av tobak, alkohol och annan narkotika jämfört med gruppen som inte använt sådana medel.

I Göteborgsundersökningen 2019 är andelen elever som använt läkemedel tillsammans med alkohol i berusningssyfte nästan 3 procent i grundskolan och nästan 5 procent i gymnasiet. Bland de äldre eleverna är det fler flickor än pojkar. Eleverna får i den frågan ange vad de använt och det vanligaste är att olika former av receptfria värktabletter som Alvedon, Ipren och Panodil har blandats med alkohol. I riksundersökningarna visas i årskurs 9 att trenden att blanda alkohol med olika läkemedel har minskat genom åren. En bidragande orsak kan antas vara att alkoholkonsumtionen överlag minskat bland eleverna.

10.3 Receptbelagda centralstimulerande medel, som ADHD-läkemedel

I senaste undersökningen har en ny fråga tillkommit, om eleven har använt receptbelagda centralstimulerande läkemedel utan läkarordination, som till exempel Ritalin, Concerta, Attentin, Elvanse eller liknande (ADHD-läkemedel).

Diagram 21. Andelen elever som någon gång använt receptbelagda centralstimulerande medel, som ADHD-läkemedel utan recept efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

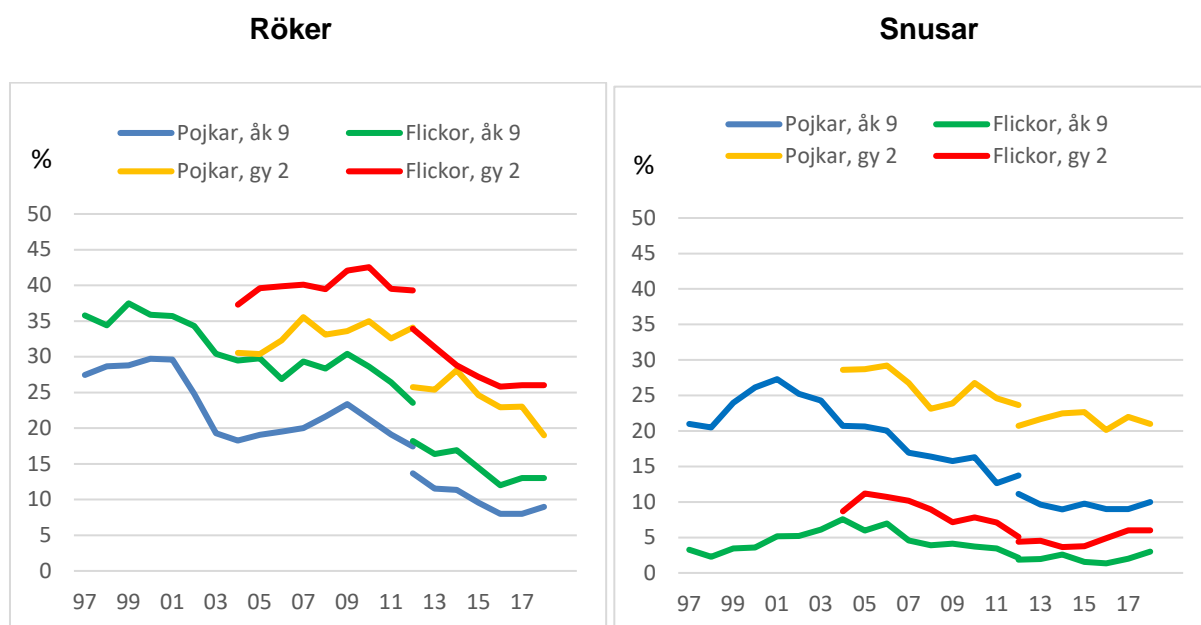
I årskurs 9 är det drygt 2 procent och i gymnasiets år 2 är det knappt 4 procent som uppger att de använt centralstimulerande läkemedel, som ADHD-läkemedel utan läkarordination, dubbelt så många pojkar som flickor i gymnasiet.

11. Tobak

11.1 Nationell utveckling av tobaksanvändningen

I den nationella årliga undersökningen svarar eleverna på frågor om sin tobakskonsumtion, vilket innebär både rökning och snusning. På grund av nödvändig uppdatering av frågeformulären har frågan om rökning och snusning förändrats några gånger, bland annat 2012. Detta visas med avbrott i diagrammen nedan. Definitionen av rökare/snusare omfattar numera de elever som först svarar att de har rökt/snusat någon gång under de senaste 12 månaderna och att de svarar ja på att de röker/snusar fortfarande. Definitionen är något snävare efter 2012, vilket delvis förklarar minskningen i diagrammen. Svartalternativen gäller både frekvent tobaksanvändning, vilket räknas som dagligen eller nästan dagligen samt sporadisk användning. Det betyder att även de elever som svarar att de röker/snusar när de festar eller röker/snusar ibland är medräknade.

Diagram 22 och 23. Andelen rökare och snusare i årskurs 9 och i gymnasiet år 2. Procentuell fördelning efter kön. Riket. 1974 – 2018. Källa: CAN. (Riksresultatet för 2019 redovisas i december 19).

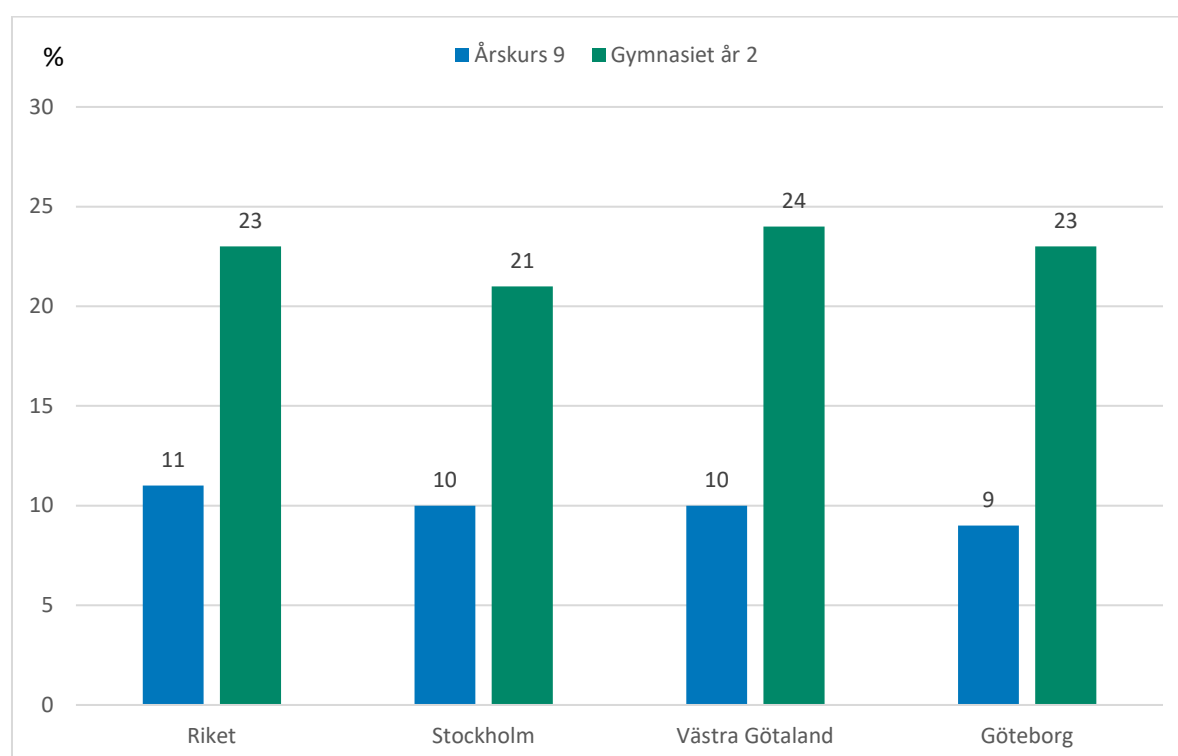
CAN beskriver att trenden i riket är kraftigt nedåtgående under 2000-talet när det gäller rökning bland eleverna i årskurs 9. I 2018 års undersökning är det 9 procent av pojkarna och 13 procent av flickorna som klassas som rökare. I gymnasiet år 2 har utvecklingen under 2000-talet hållit en mer konstant nivå när det gäller rökningen men med en påtaglig minskning de senaste åren. Det är 19 procent av pojkarna och 26 procent av flickorna som räknas som rökare i gymnasiet.

Snusningen har alltid legat på en klart högre nivå bland pojkarna än bland flickorna. Bland pojkarna i årskurs 9 är andelen 10 procent och i gymnasiet är den 21 procent som klassas som snusare. Även om flickorna har en betydligt lägre nivå, har snusningen ökat lite bland dem de senaste åren, år 2018 är den 3 procent i grundskolan och 6 procent i gymnasiet.

11.2 Jämförelse mellan riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg avseende tobaksrökning

I nedanstående diagram görs en jämförelse mellan undersökningarna i riket, Stockholm, Västra Götaland och Göteborg när det gäller tobaksrökning bland eleverna. I riket och Stockholm är de senaste siffrorna från 2018 medan uppgifterna för Göteborg och övriga Västra Götaland är från 2019. Observera att frågan är något annorlunda ställd i Stockholmsenkäten, där formuleringen är *Röker du?* som har färre svarsalternativ för de som röker: dagligen och ibland, men inte varje dag.

Diagram 24. Andelen elever som röker både frekvent och sporadiskt. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Riket och Stockholm 2018 och Västra Götaland och Göteborg 2019.

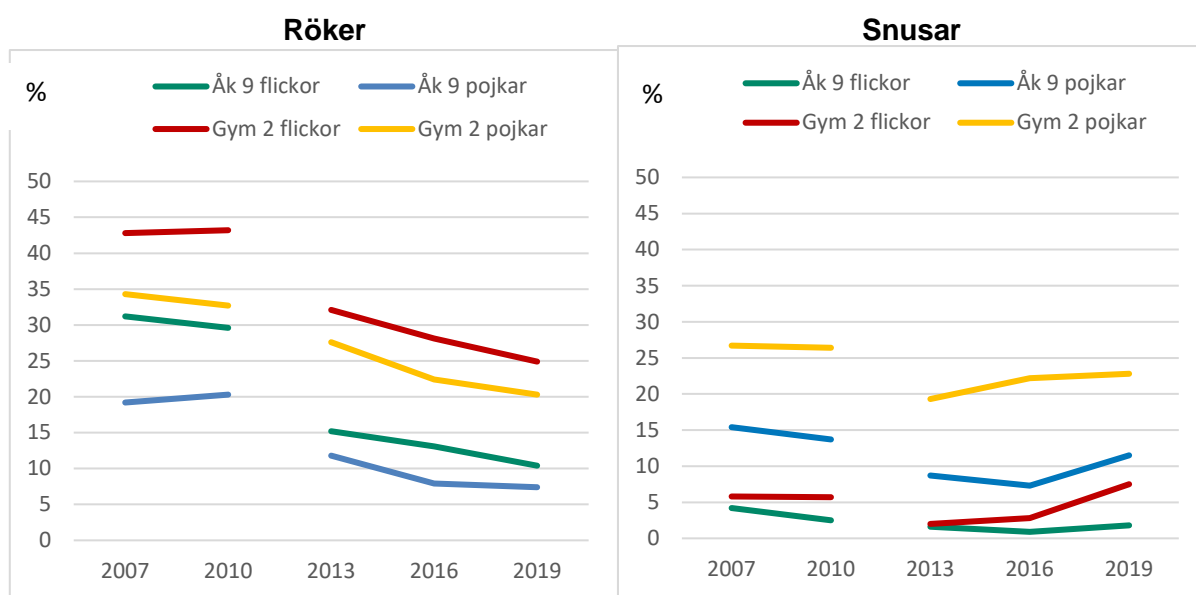

Rökningen bland eleverna ligger på ungefär samma nivå i alla undersökningarna. I årskurs 9 är det i princip var tionde elev som definieras som rökare, vilket innefattar både daglig och nästan dagligrökning samt ibland och på fest. I gymnasiet år 2 är det nästan en fjärdedel av eleverna som röker. Andelarna elever som röker antingen frekvent eller sporadiskt bland Göteborgseleverna 2019 är 9 procent i årskurs 9 och 23 procent i gymnasiet år 2.

11.3 Tobaksutvecklingen i Göteborg

Här jämförs hur flickorna och pojkarna i Göteborg har förändrat sina tobaksvanor sedan undersökningen 2007. Från den första undersökningen 2004 finns inga jämförbara resultat. Den efter 2012 något snävare definition av rökare respektive snusare har använts vid de tre senaste undersökningstillfällena, vilket i viss mån kan förklara nedgången mellan 2010 och 2013. Det visas med ett avbrott i tidsserierna nedan. Den nuvarande definitionen av rökare/snusare ger dock en mer realistisk bild över hur tobaksanvändningen ser ut. I diagrammen omfattas både den frekventa och den sporadiska rökningen/snusningen.

Diagram 25 och 26. Andelen rökare och snusare. Årskurs 9 och i gymnasiet år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

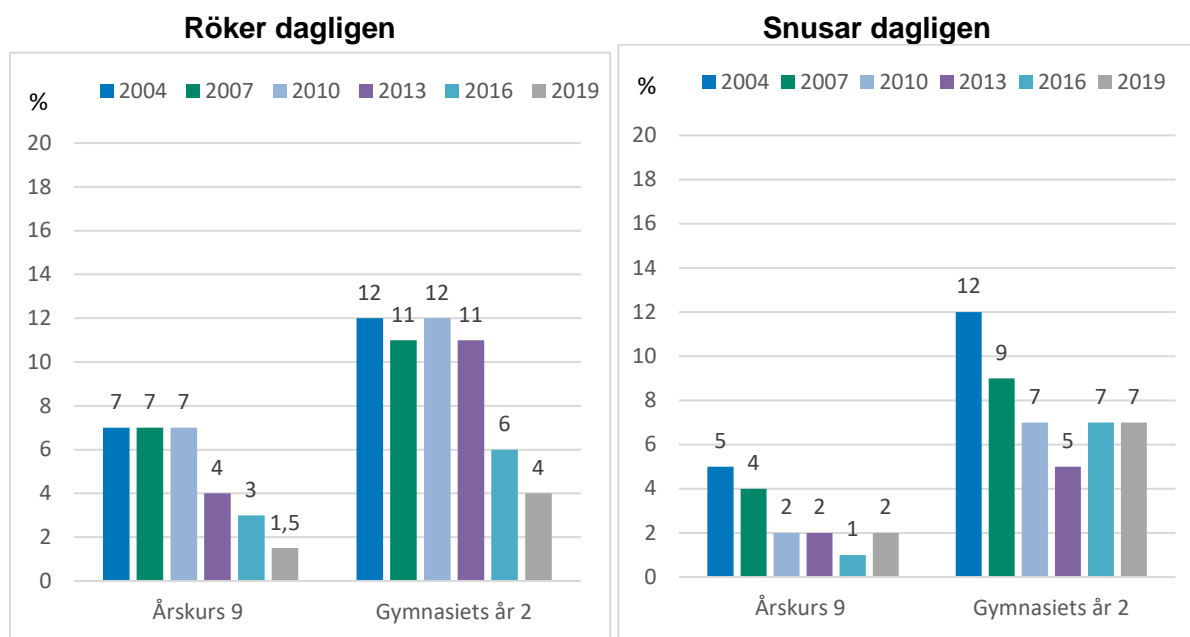
När det gäller tobaksrökning i årskurs 9 har andelen sjunkit successivt under perioden, både bland flickorna och bland pojkarna. Även från de lägre nivåerna som uppmättes efter frågeförändringen har rökningen fortsatt att minska. I 2019 års undersökning är andelen flickor som är rökare drygt 10 procent och andelen pojkar drygt 7 procent. Totalt blir det 9 procent.

Även i gymnasiet har trenden varit sjunkande. År 2019 är andelen flickor i gymnasiet år 2 som klassas som rökare 25 procent medan andelen pojkar är drygt 20 procent, totalt nästan 23 procent. Flickorna röker i något större utsträckning än pojkarna, vilket gäller både i årskurs 9 och i gymnasiet år 2.

Snus användningen har ökat mellan de två senaste undersökningarna. Det är stor skillnad i flickors och pojkars snus användning. År 2019 är det i årskurs 9 knappt 2 procent av flickorna som uppger att de snusar och drygt 11,5 procent av pojkarna, totalt 7 procent. I gymnasiet år 2 är det 7,5 procent bland flickorna och knappt 23 procent bland pojkarna som klassas som snusare, totalt 15 procent. Det betyder att det både är fler flickor i båda årskurserna och fler pojkar i årskurs 9 som snusar än för tre år sedan.

Resultat från första Göteborgsundersökningen 2004 finns över den dagliga användningen av tobak. Här redovisas tidsserier på samma sätt som i tidigare rapporter.

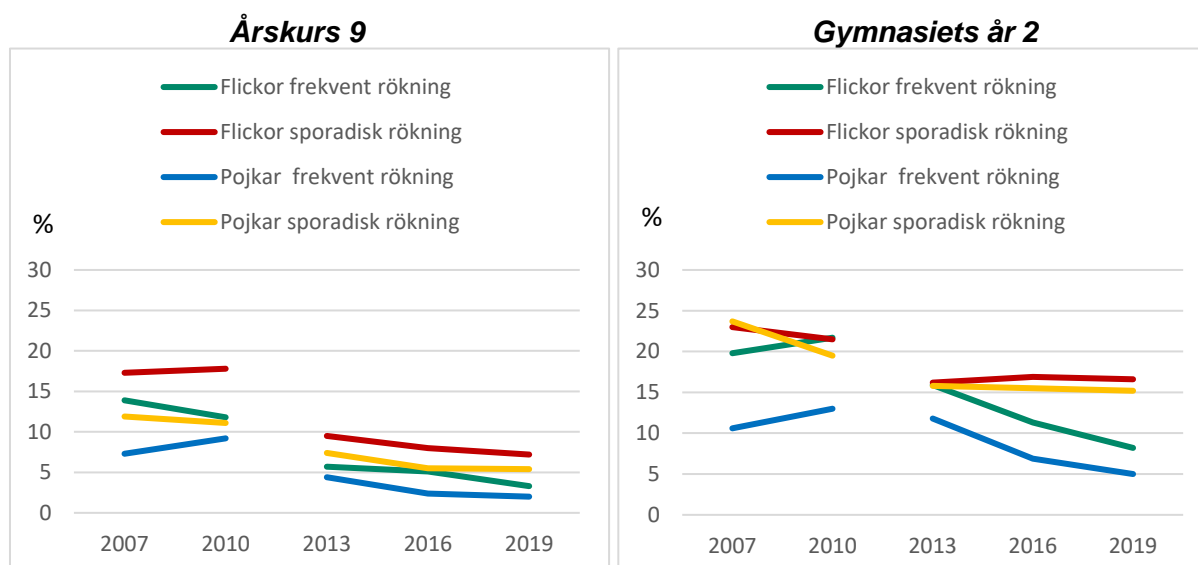
Diagram 27 och 28. Andelen elever som röker dagligen och snusar dagligen. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2004 – 2019.

Det blir betydligt lägre nivåer med enbart den dagliga rökningen respektive snusningen. I senaste undersökningen i Göteborg ses en minskning av andelen elever som röker dagligen både i grundskolan till 1,5 procent och i gymnasiet till drygt 4 procent. Andelen som snusar dagligen har ökat från 1 till 2 procent i årskurs 9 medan den i gymnasiet är kvar på samma nivå, 7 procent.

Nedan följer en uppdelning i frekvent (dagligen och nästan dagligen) och mer sporadisk rökning (ibland och på fest). Uppdelningen mellan frekvent och sporadiskt rökning/snusning finns inte från den första undersökningen 2004 i Göteborg. Frågan ändrades 2012, i diagrammen finns därför ett avbrott mellan 2010 och 2013.

Diagram 29 och 30. Andelen elever med en frekvent respektive sporadisk rökning. Göteborg. 2007 – 2019.

En tydligare bild av rökningens omfattning ges då en uppdelning mellan frekvent och sporadisk rökning görs. I hela elevgruppen är det de sporadiska rökarna som utgör den största andelen både bland flickorna och bland pojkarna. I årskurs 9 är det i årets undersökning 7 procent bland flickorna som röker då och då medan 3 procent röker på daglig eller nästan daglig basis. Bland pojkarna är det drygt 5 procent som utgör de sporadiska rökarna och 2 procent som röker mer frekvent. Båda kategorierna har sjunkit under de senaste åren.

Bland gymnasisterna är den sporadiska rökningen ungefär lika förekommande bland flickorna som bland pojkarna. Men bland flickorna finns en större grupp med frekventa rökare även om den andelen sjunkit. Även pojkarnas frekventa rökning har minskat. År 2019 är det drygt 8 procent av flickorna som röker dagligen eller nästan dagligen och dessutom nästan 17 procent som röker ibland eller på fest. Bland pojkarna är det 5 procent som röker frekvent och ytterligare 15 procent som röker då och då.

Om snus användningen redovisas med liknande uppdelning i frekvent och sporadisk snusning märks en viss ökning sedan undersökningen 2016. I årskurs 9 är det nästan 6 procent av pojkarna som står för den frekventa snusningen medan det för flickornas del handlar om några enstaka personer. Den sporadiska snusningen utgör för pojkarnas del ytterligare drygt 5 procent och för flickornas del nästan 2 procent.

I gymnasiet år 2 är andelen som snusar betydligt större. Pojkarnas frekventa snusning utgör drygt 16 procent och andelen som snusar då och då är cirka 6 procent. Bland flickorna i gymnasiet är den frekventa snusningen drygt 2 procent och ytterligare cirka 5 procent snusar ibland.

11.4 Tobaksanvändning i stadsdelarna

Även vid en uppdelning mellan stadsdelarna bör observeras att frågan om tobaksanvändning ändrades 2012. Både begreppet rökare och snusare har definierats i enlighet med indikatorerna i regeringens ANDT-strategi. För att kunna göra en jämförelse med siffrorna i riket och i länet redovisas här stadsdelarna i de tre senaste undersökningarna enligt den snävare definitionen som i viss mån kan ha orsakat den stora förändringen mellan 2010 och 2013 års undersökningar. I tabellen nedan redovisas den frekventa rökningen.

Tabell 21. Andelen elever som röker dagligen eller nästan dagligen, per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2010 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9				Gymnasiet år 2			
	2010	2013	2016	2019	2010	2013	2016	2019
Angered	12,9	4,7	3,7	2,3	19,0	13,4	10,0	7,4
Askim-Frölunda-Högsbo	12,5	3,8	5,7	2,3	17,4	13,0	7,1	3,7
Centrum	5,8	4,6	4,3	1,2	15,4	14,9	12,0	7,4
Lundby	9,3	2,1	3,9	4,5	21,9	12,3	7,7	6,8
Majorna-Linné	17,1	5,4	5,2	4,1	23,3	18,2	7,5	13,7
Norra Hisingen	11,6	5,6	3,1	2,8	16,0	14,9	10,2	8,1
Västra Göteborg	5,8	5,2	2,3	2,6	14,6	13,0	6,9	6,2
Västra Hisingen	9,5	7,5	2,2	2,9	17,7	15,4	9,1	5,7
Örgryte-Härlanda	10,2	3,3	4,6	1,5	14,9	10,0	9,7	6,6
Östra Göteborg	11,3	5,5	5,9	2,6	22,4	13,9	9,3	5,0
Göteborg	10,5	5,1	3,9	2,7	17,7	13,9	9,2	6,7

Enligt föregående tabell är variationen i stadsdelarna i den senaste undersökningen inte så stor när det gäller den frekventa rökningen i årskurs 9. I vissa av stadsdelarna är det endast ett fåtal elever som uppger att de röker dagligen eller nästan dagligen. De högre siffrorna bland gymnasieelever tyder på att den största förändringen sker efter grundskolan. Dock har den frekventa rökningen minskat i flera av stadsdelarna även i gymnasiet. Restriktioner och insatser mot rökning bland unga verkar ha effekt. Men med tanke på de allvarliga följderna för hälsan som tobak ger är användningen fortfarande alltför utbredd. Nedan redovisas den frekventa snusningen i stadsdelarna.

Tabell 22. Andelen elever som snusar dagligen eller nästan dagligen, per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2010 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9				Gymnasiets år 2			
	2010	2013	2016	2019	2010	2013	2016	2019
Angered	3,9	1,1	0,4	1,8	6,0	3,3	5,9	7,4
Askim-Frölunda-Högsbo	4,3	2,0	4,7	4,3	8,7	4,3	9,5	9,3
Centrum	0,7	3,1	0	1,8	13,0	9,7	9,2	10,0
Lundby	2,5	0	1,7	2,2	9,4	5,8	3,8	9,7
Majorna-Linné	4,3	1,5	0,9	6,0	10,4	7,0	11,0	10,8
Norra Hisingen	4,1	3,3	2,6	3,2	8,0	6,9	7,4	7,2
Västra Göteborg	3,6	2,5	2,7	3,6	8,8	5,3	12,2	12,2
Västra Hisingen	1,2	2,4	0,6	2,7	12,8	5,9	6,2	9,4
Örgryte-Härlanda	3,3	3,0	3,8	4,8	8,6	10,4	9,7	13,9
Östra Göteborg	3,6	3,6	1,5	2,8	6,0	4,0	4,8	7,1
Göteborg	3,2	2,3	2,1	3,3	9,0	6,0	8,2	9,6

Snusningen har procentuellt ökat även om det i grundskolan inte rör sig om så många personer. Totalt är det drygt 3 procent i årskurs 9. I gymnasiet är det fler som anger att de snusar frekvent, närmare 10 procent i årets undersökning jämfört med 8 procent för tre år sedan. Den absoluta majoriteten av dessa är pojkar.

Mer fakta om Göteborgselevernans tobaksvanor

I årskurs 9 är det drygt 1 procent och i gymnasiet år 2 är det cirka 4 procent som uppger att föräldrarna "tycker det är okej" om eleven röker cigaretter. I grundskolan är det 2 procent av föräldrarna som tycker att det är okej att ungdomen snusar, medan denna siffra stiger till 7 procent i gymnasiet.

De flesta som röker eller snusar får tag på cigaretter och snus genom att de köper själva eller att de får det via en kompis. De vanligaste ställena där cigaretter och snus inhandlas är i en kiosk/tobaksaffär/jourbutik eller i en mataffär/närbutik. Det är få elever som får tag på cigaretter genom en försäljare av smuggelcigaretter.

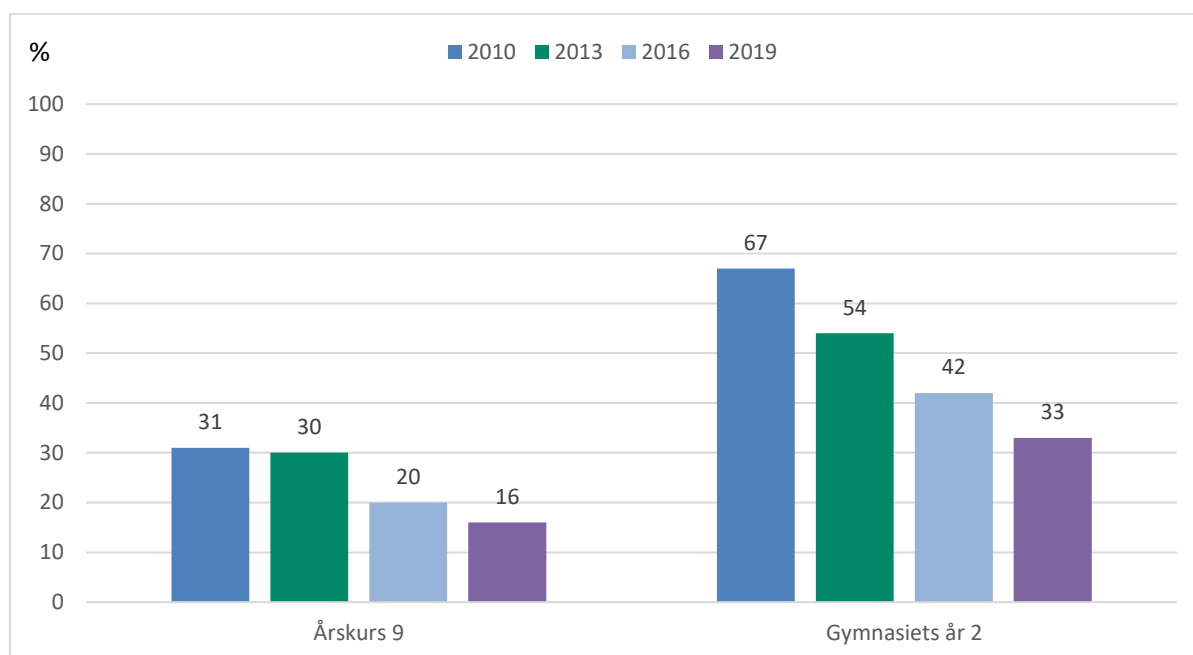
Det är 17 procent av elever i både grundskolan och gymnasiet som tror att det är liten eller ingen risk att människor skadar sig själva, fysiskt eller på annat sätt om de röker 10 cigaretter eller mer per dag. En något större andel, runt en fjärdedel tror att det inte är någon risk att ta skada av att snusa tre dosor snus i veckan.

Knappt var tionde elev både i grundskolan och i gymnasiet har rökt en cigarett vid 13 års ålder eller yngre. Knappt 3 procent har gjort snusdebut vid 13 år eller yngre.

11.5 Vattenpipa

För ett antal år sedan uppmärksammades att vattenpipsrökning blivit vanligt bland ungdomar. Sedan dess har andelen elever som provat vattenpipa minskat. Av dem som har rökt vattenpipa verkar många enbart ha provat vid något enstaka tillfälle. I undersökningarna har eleverna också fått svara på om de rökt vattenpipa med eller utan tobak.

Diagram 31. Andelen elever som har rökt vattenpipa någon gång. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2010 – 2019.

Andelen ungdomar som någon gång har rökt vattenpipa har minskat sedan 2010. I årskurs 9 har andelen minskat till 16 procent 2019. I gymnasiet har det också skett en halvering sedan 2010, från 67 till 33 procent.

Om frågan gäller det senaste året blir andelen lägre, 11 procent i årskurs 9 och 23 procent i gymnasiets år 2. Andelen ungdomar som har rökt vattenpipa den senaste månaden är ännu lägre, 4 procent grundskolan och 8 procent i gymnasiet.

Det framträder inga könsskillnader när det gäller vattenpipsrökning. Lika många flickor som pojkar svarar att de har rökt vattenpipa.

Det vanligaste är att tobak/nikotin finns med i den blandning som röks i vattenpipa. Men relativt många vet inte vad innehållet har varit. Det är betydligt vanligare att de elever som röker vanliga cigaretter har provat att röka vattenpipa jämfört med dem som inte röker.

11.6 E- cigaretter

Under de senaste åren har e-cigarett (elektroniska cigaretter) börjat säljas på marknaden. En e-cigarett liknade i början en vanlig cigarett men finns numera i olika utföranden till exempel liknande pennor, inhalatorer eller USB-minnen. Beståndsdelarna i en e-cigarett är vanligtvis ett munstycke, en förångare och en behållare för rökvätska. Vätskan är en blandning av smakämnen, propylenglykol och glycerin, med eller utan nikotin. När e-cigarett används värms vätskan upp med hjälp av ström från ett batteri och det bildas en ånga att andas in. Att röka e-cigarett kallas för att "veja", från engelska vaporizer. Det finns en mängd smaker på vätskan, allt från godis till vanlig tobak och unga kan lockas att börja röka på detta sätt. Världshälsoorganisationen (WHO) varnar i en rapport från juli 2019 för e-cigaretternas hälsorisk inte bara för eventuellt innehåll av nikotin utan också för innehållet i smakämnena (WHO-rapport 2019). Elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får inte säljas till den som inte har fyllt 18 år.

I senaste undersökningen svarar eleverna på frågan om de använt e-cigarett någon gång. Både i riksundersökningarna och i Göteborgsundersökningarna är det ett tydligt samband mellan rökning av e-cigarett och vanlig tobaksrökning.

Diagram 32. Andelen elever som använt e-cigarett någon gång efter kön. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2016 – 2019.

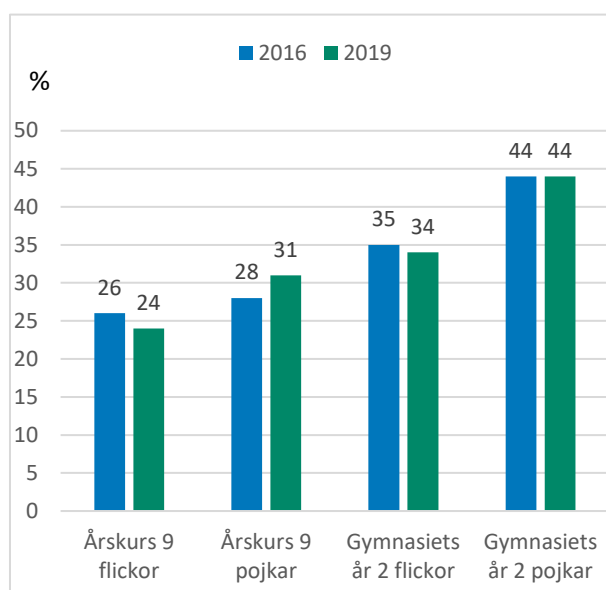
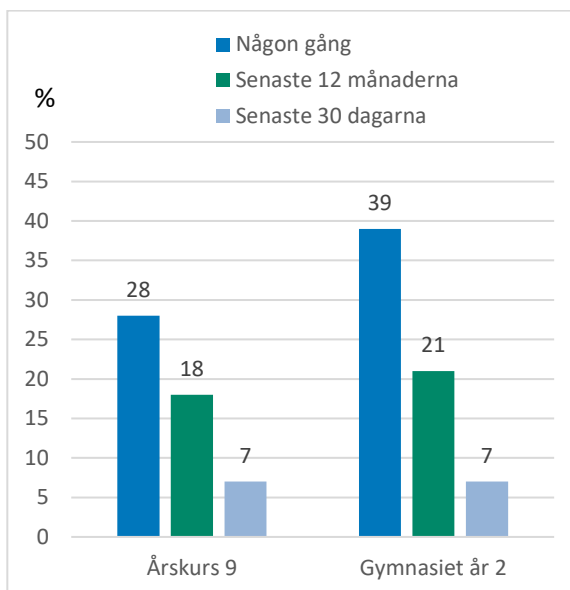

Diagram 33. Andelen elever som använt e-cigarett någon gång, senaste året och senaste månaden. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

I båda årskurserna är det en något större användning av e-cigarett bland pojkarna än bland flickorna. I undersökningen 2019 är det 24 procent av flickorna och 31 procent av pojkarna som har använt e-cigarett någon gång i årskurs 9, totalt 28 procent. I gymnasiets år 2 har 34 procent av flickorna och 44 procent av pojkarna testat e-cigarett någon gång, totalt 39 procent. Då frågan ställs om de senaste 12 månaderna har de som använt e-cigarett minskat till 18 procent i grundskolan och 21 procent i gymnasiet. Den senaste månaden är det 7 procent i både grundskolan och i gymnasiet som använt e-cigarett, vilket visar att för relativt många kan testande av e-cigarett handla om ett enstaka tillfälle.

På frågan om varför man använt e-cigarett svarar en klar majoritet att de är nyfikna på det. I andra hand kommer alternativet att det är godare än att röka eller snusa. Få elever anger som skäl att de vill sluta med cigaretter/snus eller inte har fått tag på det.

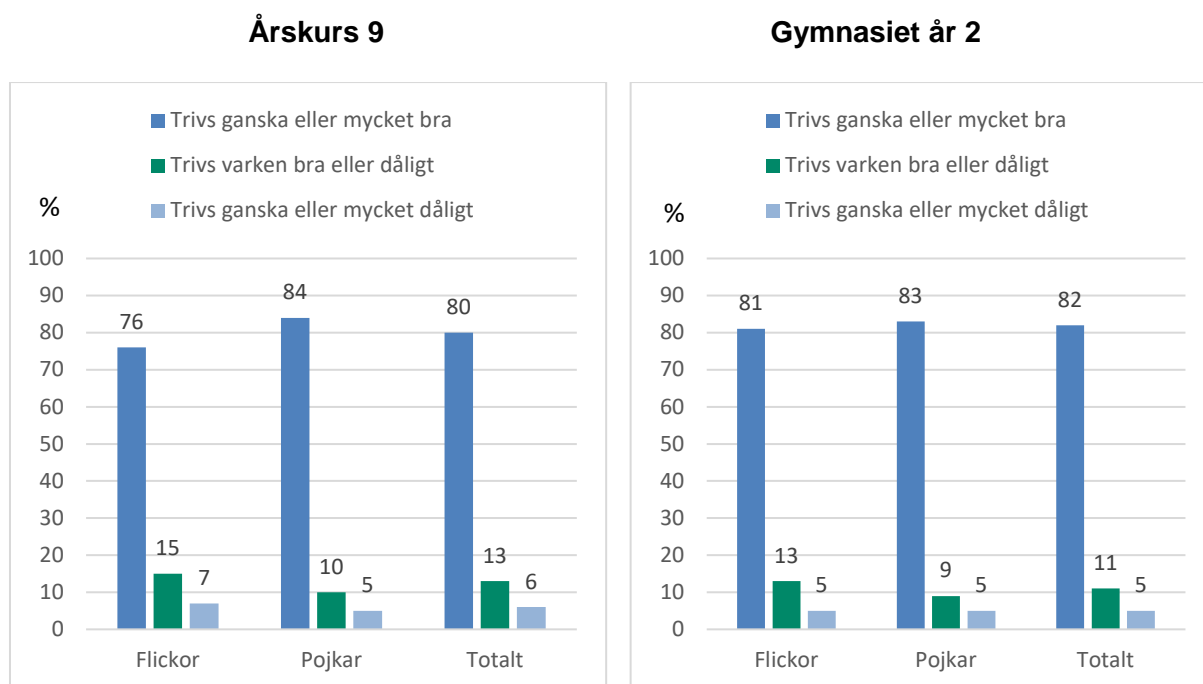
12. Skola

Skolan utgör en stark skyddsfaktor för barns och ungdomars psykiska och sociala utveckling. Skolans lärande kärnuppdrag och det förebyggande arbetet samspelar och förstärker varandra. Skolans främsta möjlighet att påverka ungdomar när det gäller tobak, alkohol och droger är genom att skapa ett gott skolklimat och en god lärandemiljö så att eleverna trivs i skolan. De som misslyckas i skolan löper större risk att hamna utanför och använda droger. Regelbundet skolk är starkt kopplat till skolmisslyckanden. God struktur, trygg inlärningsmiljö fri från mobbning, engagerade lärare som uppmärksammar eleverna för positiva handlingar och föräldrar som involveras i skolarbetet är alla exempel på skyddande faktorer (Andreasson m.fl. 2008). Elevernans svar i drogvaneundersökningen 2019 visar på tydliga samband mellan risk- och skyddsfaktorer i skolan och förekomst av olika riskbeteenden.

12.1 Trivsel i skolan

Begreppet skoltrivsel innefattar elevens hela skolsituation, även umgänget med kamraterna på rasterna. I diagrammet nedan visas hur eleverna svarar på frågan om trivsel i skolan.

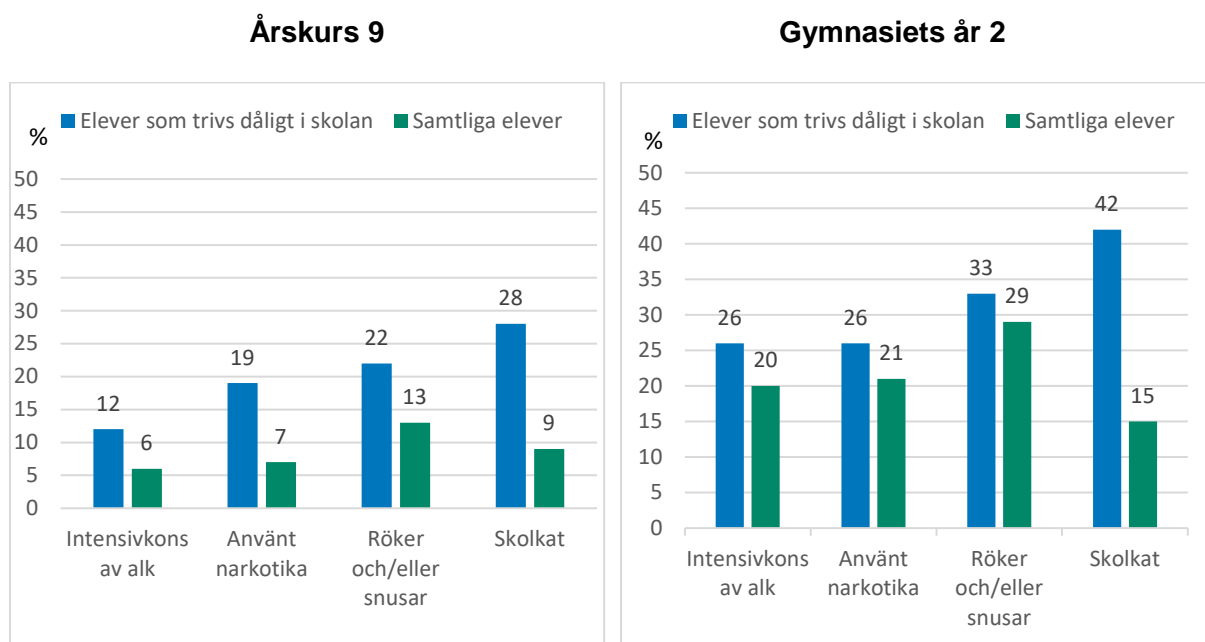
Diagram 34 och 35. Andelen elever som trivs bra respektive dåligt i skolan. Göteborg. 2019.

En majoritet av eleverna trivs bra i skolan. I årskurs 9 är det 80 procent av eleverna som uppger att de trivs ganska eller mycket bra, medan 6 procent anger att de trivs ganska eller mycket dåligt i skolan. Det är ett större antal flickor än pojkar som anger att de trivs dåligt. I gymnasiet är det en något större andel än i grundskolan som uppger att de trivs ganska eller mycket bra, 82 procent, medan 5 procent trivs ganska eller mycket dåligt. Bland gymnasisterna är det inte så stor skillnad på hur flickorna och pojkarna uppger att de trivs. Jämfört med 2016 är andelarna på ungefär samma nivå i båda årskurserna.

Inom skolforskningen är det numera självklart att ett gott skolklimat ger skolan bättre förutsättningar för att främja elevernas lärande. Elever som trivs och har framgång i skolan löper dessutom mindre risk för att utveckla olika typer av problem (Andreasson m.fl. 2008). Nedan har skoltrivsel satts i relation till olika riskbeteenden: intensivkonsumtion av alkohol, använt narkotika, röker och/eller snusar och skolkat ett par gånger i månaden eller oftare. När det gäller frågan om skolk bör det beaktas att de som skolkade då enkäten fylldes i ej finns med i resultaten nedan.

Diagram 36 och 37. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som trivs ganska eller mycket dåligt i skolan jämfört med samtliga elever. Göteborg, 2019.

Bland de yngsta eleverna är andelen som intensivkonsumerar, röker/snusar och har narkotikaerfarenhet i princip dubbelt så stor i gruppen som trivs dåligt i skolan jämfört med samtliga elever. När det gäller regelbundet skolk blir det tre gånger så stor andel i gruppen med dålig skoltrivsel jämfört med alla elever.

Även i gymnasiet finns det en något större andel elever som har använt narkotika, tobak och skolkar bland dem som trivs dåligt i skolan jämfört med hela elevgruppen. Särskilt stor är skillnaden när det gäller regelbundet skolk, 42 procent bland dem med dålig skoltrivsel jämfört med samtliga elever, 15 procent.

12.2 Skolk

Regelbundet skolk är en riskfaktor som i olika undersökningar visar på starkt samband med andra riskbeteenden och skolmisslyckande. Upprepat skolk måste ses som en larmsignal och insatser för att motverka skolk är viktiga förebyggande åtgärder (Andreasson m.fl. 2008). Många skolor har på senare år goda erfarenheter av att göra insatser för att öka skolnärvaron och tidigt fånga upp skolkande barn och ungdomar. I nedanstående diagram ges en bild av hur eleverna själva anser att de skolkar och hur det har förändrats mellan undersökningarna 2007 och 2019. Gränsen för regelbundet skolk dras här vid 2–3 gånger i månaden eller oftare.

Tabell 23. Andelen elever som uppger att de skolkar ett par gånger i månaden eller oftare efter kön. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
2007	17	14	31	32
2010	15	12	28	26
2013	11	9	17	17
2016	10	6	20	14
2019	11	7	18	13

Andelen elever som uppger att de skolkar har successivt minskat sedan 2007. I årets undersökning är det i årskurs 9 totalt drygt 9 procent. Bland niorna är det på ungefär samma nivå som 2016 och i gymnasiet har andelen minskat något sedan 2016 till totalt 15,5 procent. I båda årskurserna skolkar flickorna något mer än pojkarna. Antalet elever i årskurs 9 som skolar regelbundet är 207 flickor och 132 pojkar. I gymnasiet år 2 utgörs antalet av 283 flickor och 214 pojkar. Nedan redovisas skolk efter vilken stadsdel eleverna bor i.

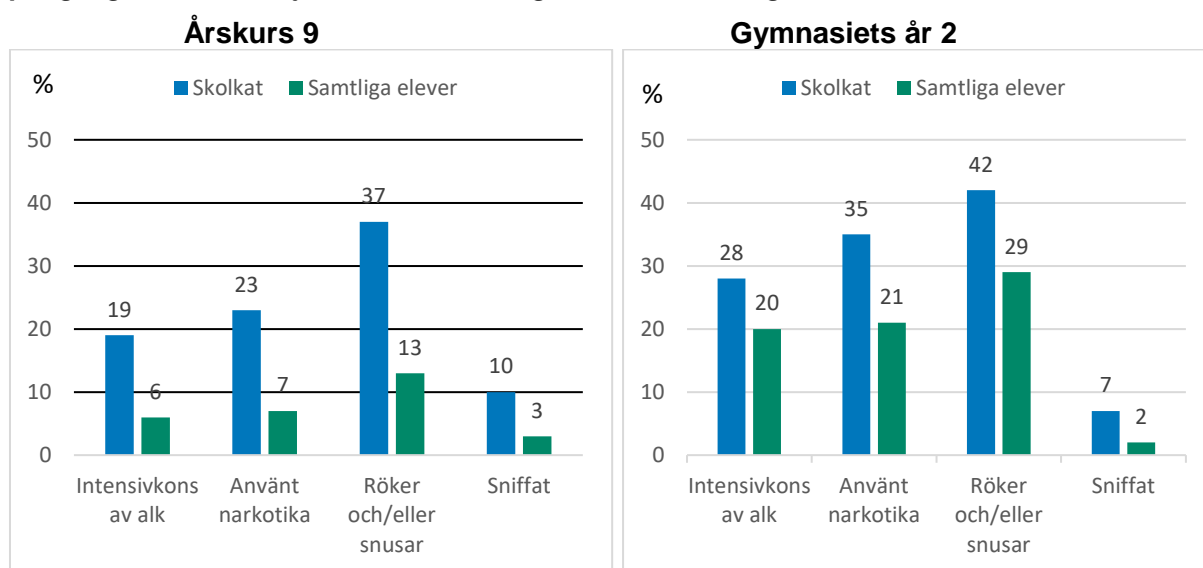
Tabell 24. Andelen elever som uppger att de skolkar ett par gånger i månaden eller oftare, per stadsdel. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. 2010 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9					Gymnasiets år 2				
	2007	2010	2013	2016	2019	2007	2010	2013	2016	2019
Angered	18	14	16	13	14	29	28	20	17	20
Askim-Frölunda-Högsbo	12	14	7	7	6	26	25	16	17	15
Centrum	17	14	5	7	8	37	31	21	18	14
Lundby	15	12	13	7	10	26	28	18	13	19
Majorna-Linné	17	21	10	11	7	38	36	17	18	19
Norra Hisingen	11	14	9	7	11	33	29	16	16	16
Västra Göteborg	15	10	8	7	11	36	25	15	16	16
Västra Hisingen	19	12	12	7	7	33	25	18	21	13
Örgryte-Härlanda	12	13	10	7	6	31	24	17	16	11
Östra Göteborg	22	19	9	7	9	31	26	20	21	12
Göteborg	16	14	10	8	9	31	27	17	17	15

Även i stadsdelsredovisningen syns tydligt nedgången av skolket sedan 2007. I flera av stadsdelarna har skolket mer än halverats både i grundskolan och i gymnasiet. Den stadsdel som har störst andel skolkande elever i årskurs 9 i årets undersökning är Angered med 14 procent. I gymnasiet år 2 är det cirka var femte elev som uppger att de skolkar regelbundet i Angered, Lundby och Majorna-Linné.

Sambanden mellan skolk och andra riskbeteenden har ofta beskrivits inom forskningen. Om en skola har många skolkande elever är det ofta ett tecken på att elever inte trivs och att det finns problem till exempel med droger (Andreasson m.fl. 2008). Nedan har skolk ett par gånger i månaden eller oftare satts i relation till olika riskbeteenden.

Diagram 38 och 39. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som skolkar ett par gånger i månaden jämfört med samtliga elever. Göteborg. 2019.

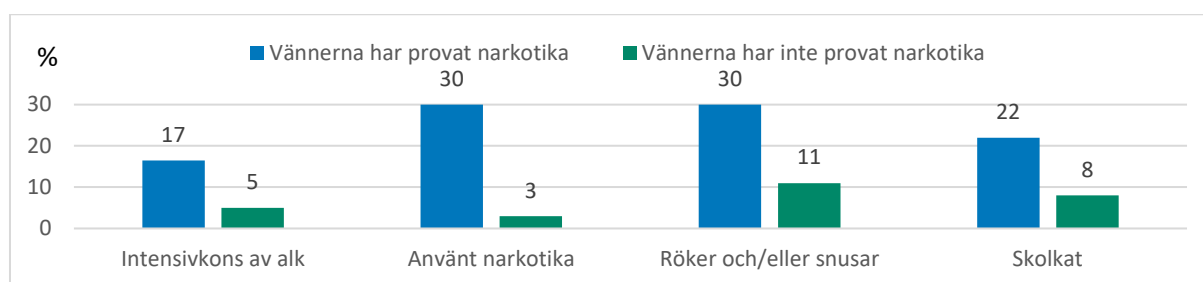

I grundskolan finns ett tydligt samband mellan skolk och andra riskbeteenden. Bland de elever i årskurs 9 som skolkar regelbundet är andelen cirka tre eller fyra gånger större när det gäller riskbeteenden som att intensivkonsumera alkohol, använda tobak och ha erfarenhet av narkotika eller sniffning jämfört med samtliga elever. Även i gymnasiet år 2 finns det en högre andel elever med riskbeteenden i den skolkande gruppen.

12.3 Om kamraterna har riskbeteenden

Kamrater har stor betydelse för tonåringar. En allvarig riskfaktor är att umgås med vänner som har ett normbrytande beteende, till exempel använder droger eller begår brott. Det ökar benägenheten att tonåringen också själv använder droger eller begår brott. Att ha fritidsintressen att engagera sig i och kamrater som fungerar väl är däremot skyddande (Andreasson m.fl. 2008). I diagrammet nedan ges några exempel på samband mellan att ha vänner som uppvisar olika riskbeteenden och egen användning av olika substanser och skolk.

Diagram 40. Andelen elever som anger olika riskbeteenden bland dem som har vänner som provat narkotika jämfört med dem som har vänner som inte provat. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

I diagrammet finns stora skillnader mellan elevgrupperna som har vänner som har använt narkotika och de vars vänner inte har gjort det. Det är tio gånger större andel som själv har provat narkotika om flera av vännerna också gjort det. I den gruppen är det också mer skolk, tobaksanvändning och berusningsdrickande. Om man istället tar gruppen som använt narkotika/cannabis som utgångspunkt, är det tydligt att ju fler gånger eleverna använt cannabis, ju fler är vännerna som också har provat narkotika. Att umgås med vänner med riskbeteenden är en riskfaktor som sticker ut.

12.4 Mobbing

Mobbing är kränkande behandling eller trakasserier som innebär en upprepad negativ handling när någon eller några medvetet och med avsikt tillfogar en annan skada eller obehag. En kränkning kan vara att bli slagen eller knuffad men också att andra elever visar sitt avståndstagande genom att retas, viska och skämta. År 2017 ändrades reglerna om aktiva åtgärder mot diskriminering i diskrimineringslagen. Läs mer på Skolverkets webbsida.

Arbetet mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling är komplext och skolan har ett stort ansvar för att barn eller elever inte ska bli kränkta och skyldighet att agera när det sker. Skolpersonal behöver kunskaper om hur problemen uppstår och hur de kan motverkas. I Skolverkets allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling förklaras hur skolor kan arbeta för att främja likabehandling, förebygga och upptäcka kränkningar och bygga rutiner för att åtgärda de kränkningar som ändå sker (www.skolverket.se). I drogvaneundersökningarna har gränsen för mobbing dragits vid att det ska ha skett två till tre gånger i månaden eller oftare.

Tabell 25. Andelen elever som uppger att de blivit mobbade 2–3 gånger i månaden eller oftare det senaste året efter kön. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
2007	3,8	3,1	1	2
2010	3,6	3,5	1,1	2,2
2013	3,6	2,3	1,5	2,1
2016	4,3	2,7	1,7	2,2
2019	4,8	3,4	2,1	2,1

Andelen som uppger att de blivit mobbade har varit relativt stabil under de senaste åren, men en liten ökning syns i grundskolan och bland flickorna i gymnasiet. Det är fler som är utsatta för mobbing i grundskolan än i gymnasiet. Framförallt i årskurs 9 är det fler flickor än pojkar som är utsatta för mobbing. I årets undersökning är det i årskurs 9 totalt 4,3 procent, vilket innebär 89 flickor och 62 pojkar, som uppger att de blivit mobbade. I gymnasiet år 2 är det totalt drygt 2 procent, vilket utgörs av 34 flickor och 35 pojkar.

Tabell 26. Andelen elever som uppger att de varit med och mobbat någon 2–3 gånger i månaden eller oftare det senaste året efter kön. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2007 – 2019.

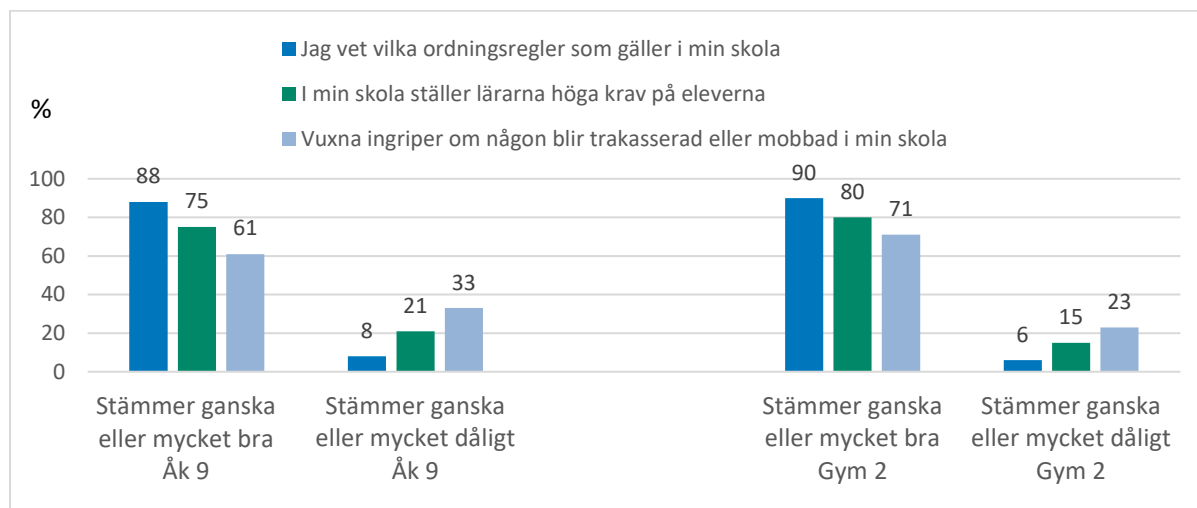
Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiet år 2	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
2007	2,7	5,8	1	4,1
2010	2,1	6,2	0,8	3,2
2013	1,3	3,5	0,7	2,3
2016	1,3	2,2	0,5	2
2019	1,2	2,9	0,7	1,8

När det gäller att ha varit med och mobbat någon annan blir det tydliga könsskillnader, fler pojkar än flickor uppger det både i grundskolan och i gymnasiet. I årets undersökning är det i årskurs 9 totalt drygt 2 procent, till antalet 22 flickor och 53 pojkar, som anger att de mobbat någon. I gymnasiet år 2 är det totalt drygt 1 procent, vilket innebär 11 flickor och 29 pojkar.

12.5 Struktur och ordning i skolan

Framgång i skolan är en viktig skyddsfaktor och centralt för att klara skolans mål är arbetsro. Att skapa struktur och ordning, trygghet i klassrummet och ha tydliga förväntningar på eleverna är viktiga delar i lärarledarskapet. En trygg inlärningsmiljö och social och emotionell kompetens hos eleverna kan innebära att vardagskonflikter med och mellan eleverna kan hanteras på ett sätt som innefattar både värme och struktur (Andreasson m.fl. 2008). Eleverna får besvara tre frågor som berör ovanstående.

Diagram 41. Andelen elever som anger att påståendena om ordningsregler, krav och om vuxna ingriper stämmer bra respektive dåligt. Årskurs 9 och gymnasiet år 2. Göteborg. 2019.

Både i grundskolan och i gymnasiet svarar majoriteten av eleverna att ovanstående påståenden stämmer ganska eller mycket bra. Merparten känner till vilka ordningsregler som gäller och tre fjärdedelar tycker att lärarna ställer höga krav. I årskurs 9 är det i princip en tredjedel som anser att vuxna inte ingriper när någon blir trakasserad eller mobbad och denna andel har ökat sedan förra undersökningen 2016, då det var cirka en fjärdedel. I övrigt svarar eleverna på ungefär samma sätt som 2016. Nedan jämförs gruppen som inte instämmer i de olika påståendena med samtliga elever när det gäller riskbeteendena.

Tabell 27. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som inte vet ordningsreglerna, tycker att lärarna inte ställer höga krav och att vuxna inte ingriper om någon blir trakasserad jämfört med samtliga elever. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

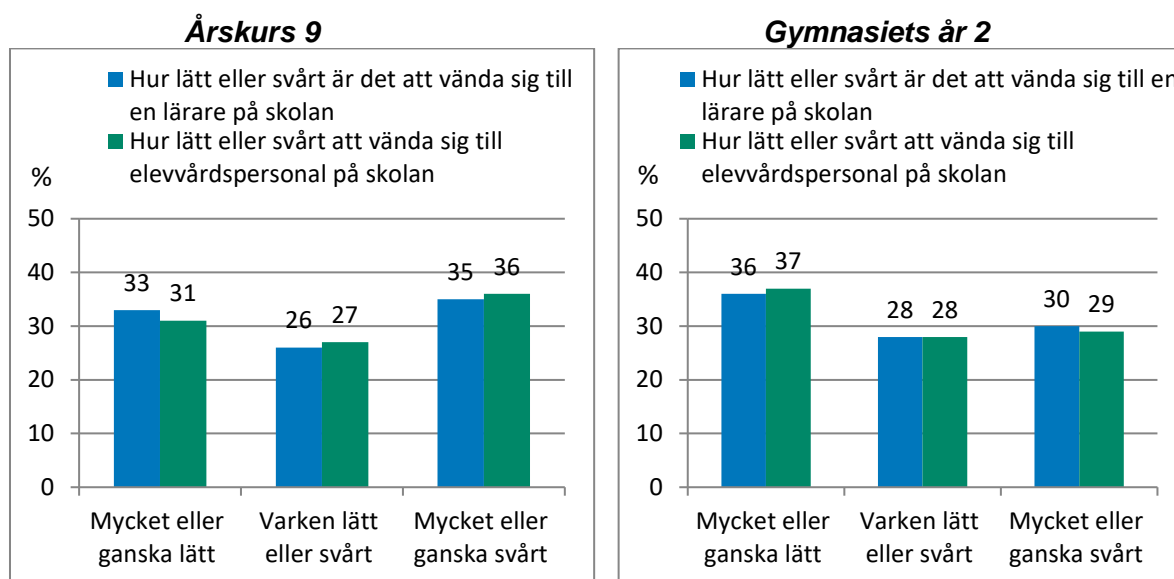
Anges i %	Intensiv-konsumerat alkohol	Använt narkotika	Röker/Snusar	Skolk
Eleven vet inte ordningsreglerna	10	10	21	18
Lärarna ställer inte höga krav	7	9	15	11
Vuxna ingriper inte om någon blir trakasserad eller mobbad	8	9	16	12
Samtliga elever	6	7	13	9

Elevgruppen som inte känner till vilka ordningsregler som gäller, som inte tycker att lärarna ställer höga krav eller att någon ingriper vid trakasserier har en något större andel med riskbeteenden som användning av alkohol och narkotika och skolk jämfört med samtliga elever. I tabellen redovisas inte gymnasiet år 2 men även här framträder liknande mönster när det gäller förekomsten av riskbeteenden.

12.6 Någon att vända sig till

Läraren spelar utan tvekan en stor roll för elevers psykiska och sociala utveckling och är en viktig vuxen som finns i elevernas närhet. Genom elevhälsans personal kan dialogen med eleverna utvecklas och ungdomar få hjälp att må bättre och förändra ohälsosamma levnadsvanor. I diagrammet nedan visas hur lätt eller svårt eleverna tycker det är att vända sig till skolpersonal.

Diagram 42 och 43. Andelen elever som tycker det är lätt respektive svårt att vända sig till en lärare eller elevvårdspersonal, om de får problem eller bara vill prata med någon. Göteborg. 2019.

I princip fördelar sig eleverna ganska jämt på de tre svarsalternativen, mycket eller ganska lätt, varken lätt eller svårt och mycket eller ganska svårt, när det gäller att kunna vända sig till antingen en lärare eller elevvårdspersonal på skolan. Jämfört med 2016 är det i årskurs 9 något större andelar som tycker att det är svårt att vända sig till skolpersonalen medan det i gymnasiet är på ungefär samma nivå. Nedan jämförs elevgrupperna som tycker det är svårt att vända sig till skolpersonalen med samtliga elever när det gäller olika riskbeteenden.

Tabell 28. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som tycker att det svårt att vända sig till någon lärare eller elevvårdspersonal i skolan jämfört med samtliga elever. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

Anges i %	Intensivkonsumerat alkohol	Använt narkotika	Röker/snusar	Skolk
Elever som tycker det är svårt att vända sig till lärare	9	10	16	13
Elever som tycker det är svårt att vända sig till elevvårdspersonal	8	9	15	13
Samtliga elever	6	7	13	9

De elever som tycker att det är svårt att vända sig till en lärare eller elevvårdspersonal anger i högre utsträckning också olika riskbeteenden, som att intensivkonsumera alkohol, ha använt narkotika eller röka/snusa och skolka än samtliga elever.

12.7 Riskbeteenden bland elever i kommunala och fristående skolor

Nedan följer en tabell över hur eleverna som besvarat undersökningen fördelar sig i kommunala och fristående skolor.

Tabell 29. Andelen elever som går i kommunal respektive fristående grundskola och gymnasium. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

Anges i %	Årskurs 9		Gymnasiets år 2	
	2016	2019	2016	2019
Kommunal skola	67	69	49	44
Fristående skola	28	31	49	56

I årskurs 9 går drygt två tredjedelar av de svarande eleverna (boende i Göteborg) i kommunala grundskolor och knappt en tredjedel i fristående grundskolor. I gymnasiets år 2 går 44 procent av eleverna i kommunalt gymnasium och 56 procent i ett fristående gymnasium. Andelarna i fristående skolor har ökat sedan 2016, främst på gymnasienivå med 7 procentenheter. Elever som bor i andra kommuner och som går i skolan i Göteborg är inte medräknade. Nedan görs en jämförelse mellan elevernas svar när det gäller olika riskbeteenden i de kommunala och i de fristående skolorna.

Tabell 30. Andelen elever med olika riskbeteenden i relation till skolform, kommunal eller fristående. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

Anges i %	Alkohol det senaste året	Intensiv konsumtion	Föräldrars bjudvanor	Använt narkotika någon gång	Använt cannabis någon gång	Röker/snusar	Skolk
Kommunal grundskola	34	6	6	6,5	6	12	10
Fristående grundskola	41	7	7	8	7	13	8,5
Totalt för grundskola	36	6	6	7	6	13	9

Tabell 31. Andelen elever med olika riskbeteenden i relation till skolform, kommunal eller fristående. Gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

Anges i %	Alkohol det senaste året	Intensivkonsumtion	Föräldrars bjudvanor	Använt narkotika någon gång	Använt cannabis någon gång	Röker/snusar	Skolk
Kommunalt gymnasium	63	22	24	22	22	31,5	17
Fristående gymnasium	65	19	26	19,5	18	27	14
Totalt för gymnasiet	64	20	25	21	20	29	15

I årskurs 9 framkommer att det bland eleverna i de fristående grundskolorna är en något större andel elever som redovisat riskbeteenden förutom skolk än bland eleverna i de kommunala grundskolorna. I gymnasiet är det mestadels tvärtom även om skillnaden inte är så stor.

13. Familjen

Föräldrars sätt att vara har en stor inverkan på tonåringar. God känslomässig kontakt och tydliga gränser i familjen är starka skyddsfaktorer mot normbrytande beteende och negativ utveckling. Enligt forskningen vinner föräldrar på att vara tydliga med var de själva står och prata med sina tonåringar om till exempel alkohol och droger. Enbart kontroll och utfrågning är inte det bästa sättet för att få kunskap om till exempel barnets fritid och kamrater. En god relation ger bättre förutsättningar för att barnet själv ska vilja berätta om sitt liv (Andreasson m.fl. 2008).

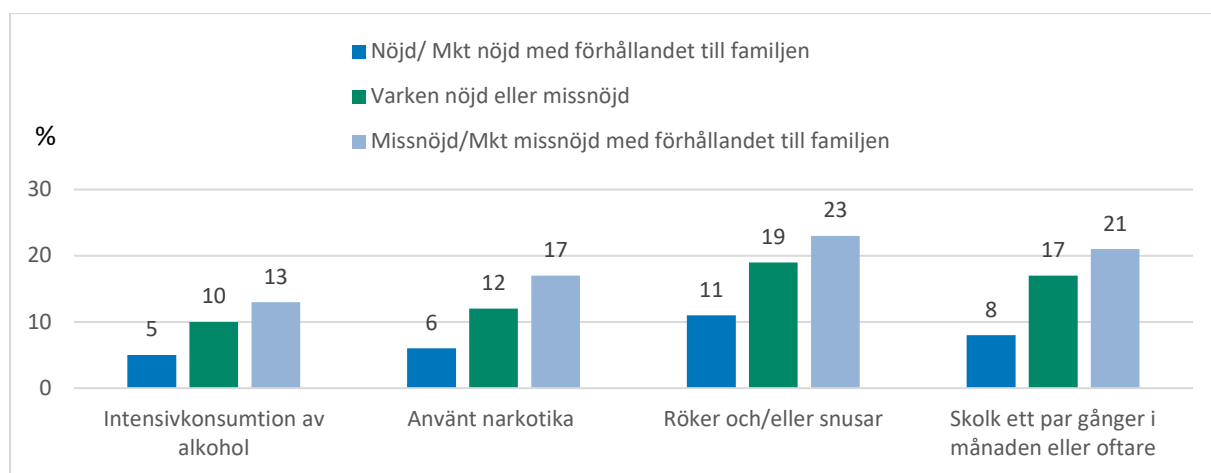
I det följande avsnittet om familjen redovisas mestadels elevsvar från årskurs 9. Skolplikten gör att samtliga barn/ungdomar finns i grundskolan och underlaget ger därför en bättre helhetsbild av ungdomar i den åldern. De mest tydliga sambanden när det gäller föräldrarnas roll och drog användning återfinns dessutom hos de yngre eleverna.

13.1 Relationen är viktig

Om man som ung är nöjd med förhållandet till familjen, tycker att man gör saker tillsammans och kan vända sig till sina föräldrar om man har problem, kan det ses som ett mått på anknytningen i familjen. I nedanstående diagram beskrivs hur nöjda eleverna är med relationen till sin familj.

Göteborgsundersökningen 2019 visar att eleverna i årkurs 9 i allmänhet är nöjda med förhållandet till sin familj. Det är 83 procent av flickorna och 89 procent av pojkarna som uppger att de är nöjda eller mycket nöjda, medan 5 procent av flickorna och 2 procent av pojkarna svarar att de är missnöjda eller mycket missnöjda. När en jämförelse görs över tid så har andelen elever som anser att de är nöjda med förhållandet till familjen ökat. År 2007 var det 79 procent, idag är det 86 procent. I nedanstående diagram sätts svaren om hur nöjd man är med förhållandet till sin familj i relation till olika riskbeteenden.

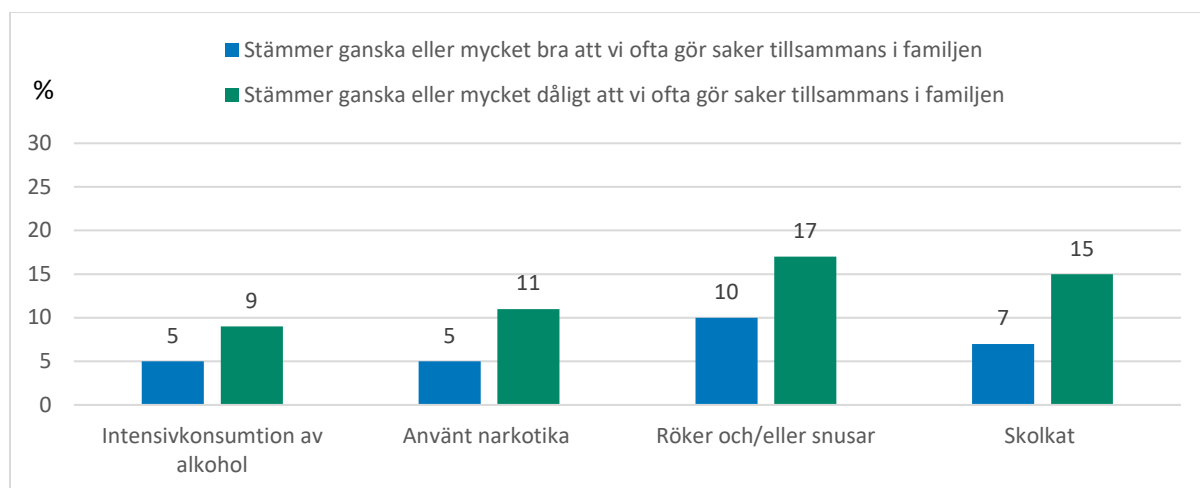
Diagram 44. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som är nöjda respektive missnöjda med förhållandet till sin familj. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

I gruppen som är missnöjd med förhållandet till sin familj är andelen som skolkar, intensivkonsumerar alkohol och har använt narkotika nästan tre gånger större än bland elever som är nöjda med relationen till sin familj. När det gäller tobakskonsumtion är det en fördubbling i gruppen som är missnöjd med relationen till familjen jämfört med de elever som är nöjda.

God familjesammanhållning är en viktig skyddsfaktor. Det förutsätter att tid finns för samvaro i familjen och att det är ett gott samspel mellan barn och föräldrar (Bremberg 2004). Eleverna får i drogvaneundersökningen ta ställning till påståendet *I min familj gör vi ofta saker tillsammans på fritiden*. Totalt anger 67 procent av eleverna att påståendet stämmer ganska eller mycket bra, ungefär lika många flickor som pojkar. De svaren sätts i diagrammet i relation till de olika riskbeteendena.

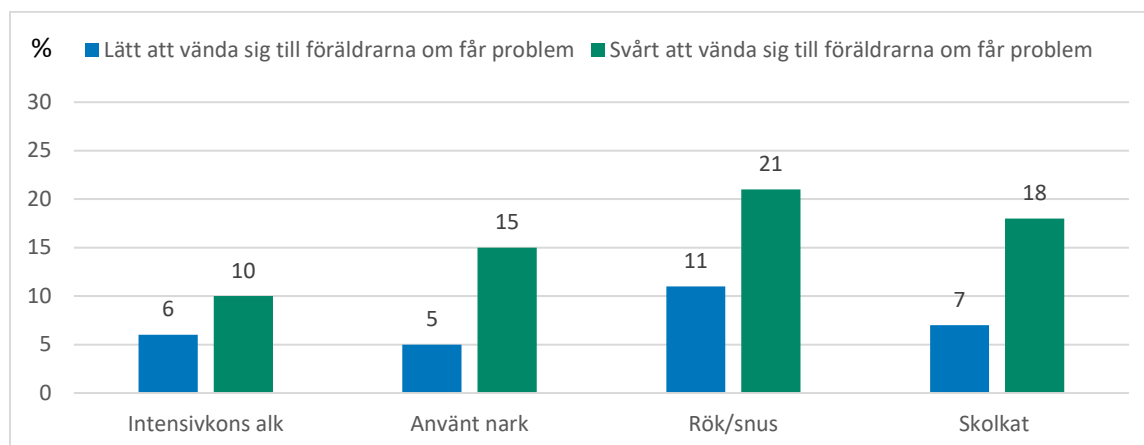
Diagram 45. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som anser att de gör saker tillsammans i familjen på fritiden jämfört med dem som inte tycker det. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

I gruppen elever som inte tycker att de gör saker ofta tillsammans i familjen finns en större andel elever med de olika riskbeteendena.

Ett annat mått på relationen i familjen är hur lätt eller svårt eleverna känner att det är att vända sig till föräldrarna eller de vuxna de bor hos. Bland samtliga eleverna är det 70 procent som tycker att det är ganska eller mycket lätt att vända sig till föräldrarna eller de vuxna de bor hos, något fler pojkar än flickor.

Diagram 46. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som tycker att det är lätt respektive svårt att vända sig till föräldrarna vid problem. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

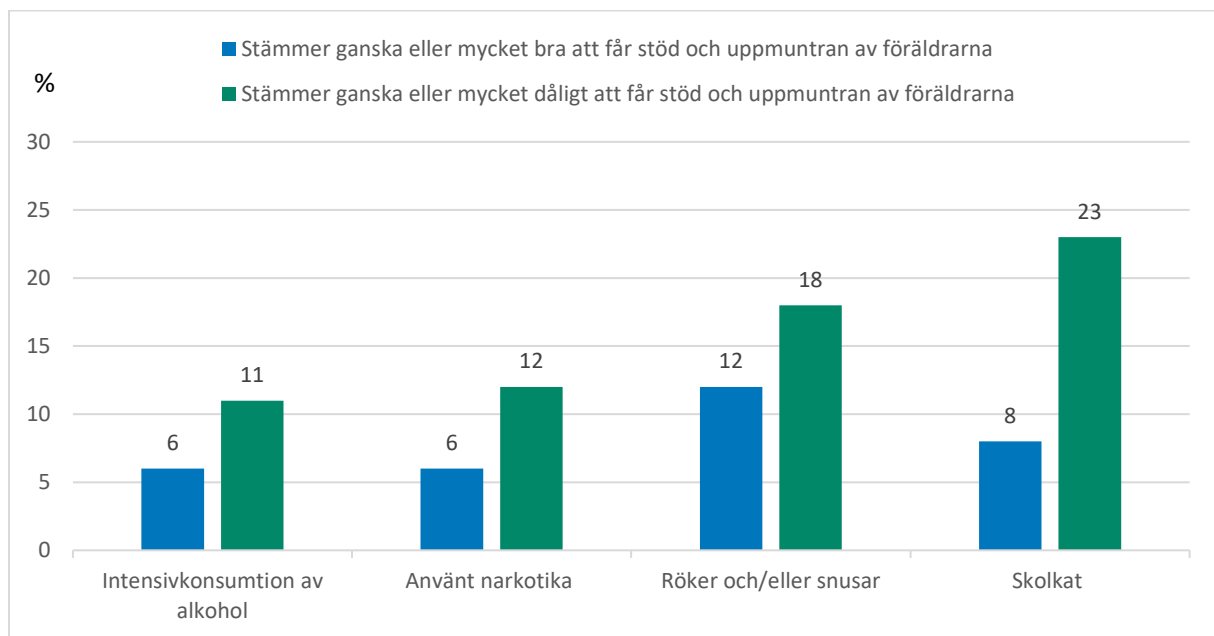

När elevgrupperna jämförs med varandra blir andelen med riskbeteenden antingen nästan fördubblad eller tredubblad i gruppen som har svårigheter att prata med föräldern.

13.2 Positiv uppmärksamhet från föräldrarna

De beteenden som får uppmärksamhet tenderar att förstärkas, så även de negativa. En viktig skyddsfaktor är att barn och unga ges uppmärksamhet för sina positiva handlingar (Andreasson m.fl. 2008). I droganeundersökningen anger de allra flesta elever att det stämmer att de får stöd och uppmuntran av sina föräldrar, 86 procent, lika många flickor som pojkar. Det är en något högre andel än 2016, då det var 84 procent. Svaren på dessa frågor sätts nedan i relation till olika riskbeteenden.

Diagram 47. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som får eller inte får stöd och uppmuntran av föräldrarna. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

Andelen elever som intensivkonsumerar alkohol och har använt narkotika är märkbart högre bland de elever som inte tycker att de får stöd och uppmuntran jämfört med dem som får stöd och uppmuntran av föräldrarna. När det gäller skolk är det ännu större skillnad mellan grupperna.

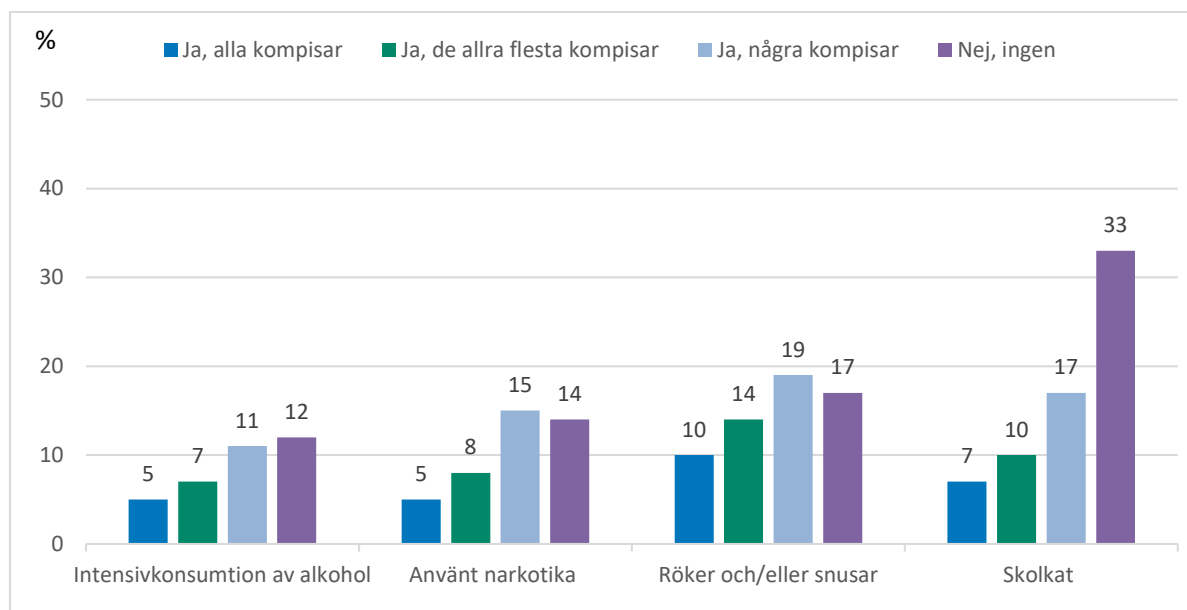
13.3 Gränssättning

En viktig del i fostran är föräldrarnas förmåga att sätta gränser. I droganeundersökningen ställs också frågor som berör gränssättning. En god kommunikation i familjen hjälper föräldrarna att få kunskap om vad ungdomarna gör på fritiden. Här får eleverna svara på om föräldrarna vet vilka kamraterna är och var ungdomen är på helgkvällar.

Överlag känner föräldrarna till de allra flesta kompisarna som deras barn umgås med. Om svarsalternativen alla och de allra flesta kompisar slås samman blir andelen 90 procent bland flickorna och 84 procent bland pojkarna, totalt 87 procent. Eleverna har svarat på samma sätt i förra undersökningen 2016.

I diagrammet nedan har på liknande sätt som tidigare svaren från eleverna om i vilken grad föräldrarna känner till kompisarna satts i relation till olika riskbeteenden.

Diagram 48. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som har föräldrar som vet respektive inte vet vilka kompisar sonen eller dottern umgås med. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

I elevgruppen som anger att föräldrarna inte känner till kompisarna är det i allmänhet en större andel som också anger olika riskbeteenden än då föräldrarna känner till vilka kompisarna är. Riskbeteendena minskar successivt ju fler av vännerna som föräldrarna känner till.

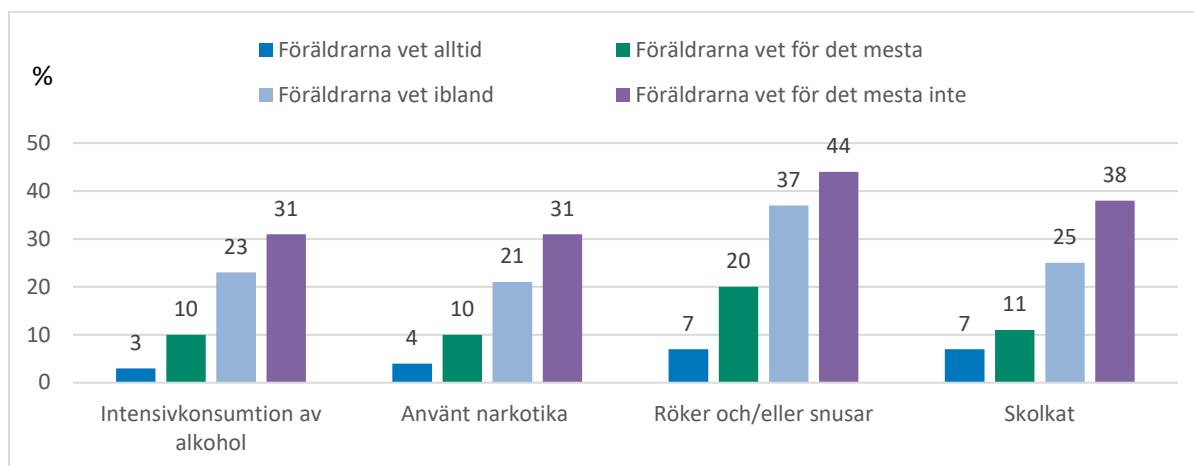
I tabellen nedan görs en jämförelse sedan 2007 av elevernas svar om föräldrarna vet var ungdomarna befinner sig på helgkvällarna.

Tabell 32. Andelen elever som uppger om föräldrar alltid eller för det mesta vet var ungdomen är på fredags- och lördagskvällar. Årskurs 9. Göteborg. 2007 – 2019.

Anges i %	Årskurs 9	
	Flickor	Pojkar
2007	84	79
2010	85	82
2013	91	90
2016	93	91
2019	92	91

Det vanligaste är att föräldrarna vet var ungdomarna befinner sig på helgkvällarna. Med svarskategorierna *föräldrarna vet alltid* och *föräldrarna vet för det mesta* sammanräknade är det 2019 totalt 92 procent av eleverna som anger detta. En viss ökning syns över åren när det gäller föräldrarnas kunskap om var ungdomen befinner sig på helgkvällarna. För flickornas del har andelen ökat med 8 och för pojkarnas del med 12 procentenheter sedan 2007. Det är ett tecken på att föräldrar idag har mer kontroll över vad ungdomarna gör och därmed kan förhindra eventuella riskbeteenden. Nedan redovisas betydelsen av kunskapen om var ungdomarna befinner sig på fredags- och lördagskvällarna, när det gäller intensivkonsumtion av alkohol, narkotikaerfarenhet, rökning och skolk.

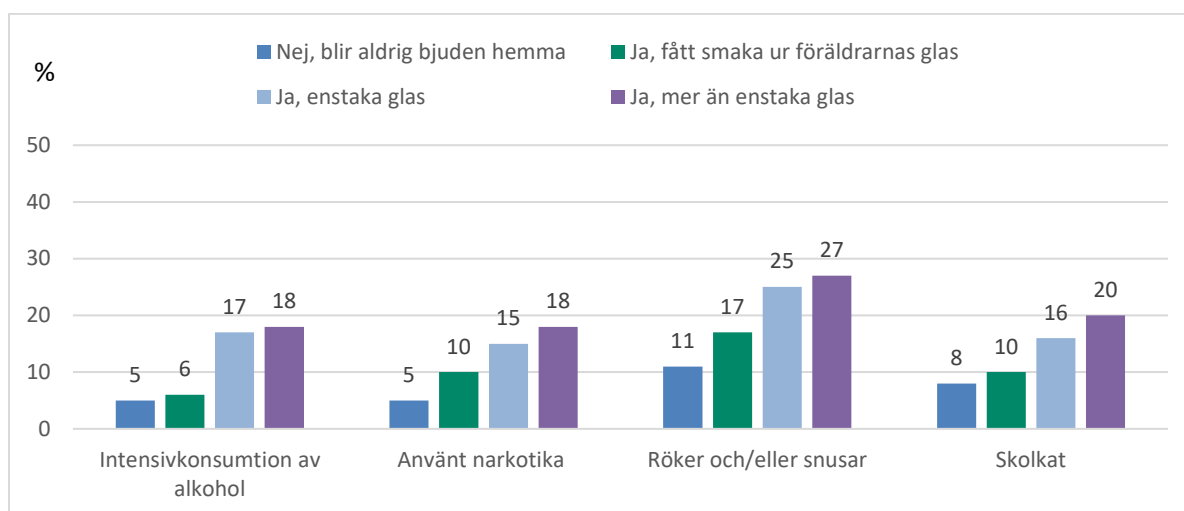
Diagram 49. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som har föräldrar som vet respektive inte vet var ungdomen är på fredags- och lördagskvällar. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

Ju mindre vetskap föräldrarna har om var ungdomen befinner sig på helgkvällar ju större andel intensivkonsumerar alkohol, har använt narkotika, röker/snusar och skolkar.

Som tidigare har nämnts visar drogvaneundersökningar att ungdomar som bjuds på alkohol av sina föräldrar dricker mer än ungdomar som har föräldrar som är restriktiva när det gäller ungdomsdrickande. Likaså har andra riskbeteenden, som att ha använt narkotika, rökning och skolk, varit vanligare bland de elever där föräldrarna är mer tillåtande när det gäller alkohol. På sidan 18 redovisas att sammantaget är det 6 procent av eleverna i grundskolan som anger att de får enstaka glas eller mer av föräldrarna, en andel som har sjunkit på senare år. Här sätts föräldrarnas bjudvanor i relation till andra riskbeteenden.

Diagram 50. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som har blivit bjudna respektive inte bjudna på alkohol av föräldrarna. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

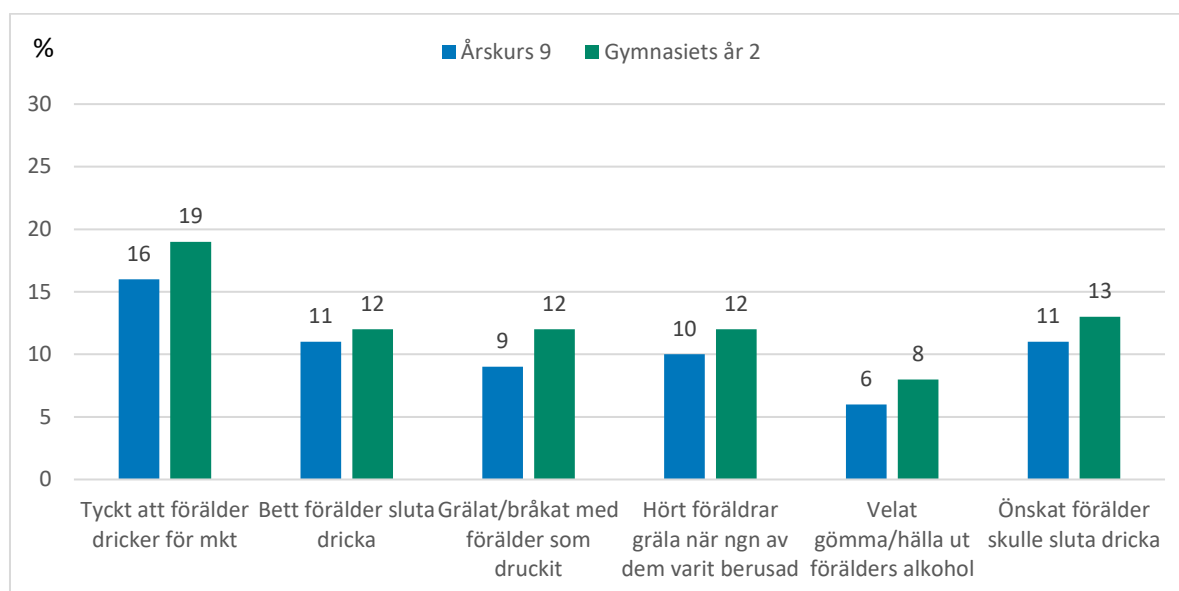
Intensiva konsumtionen av alkohol ökar successivt ju mer tillåtande föräldrarna är med att bjuda på alkohol hemma. Om elevgruppen som får mer än enstaka glas jämförs med gruppen som aldrig blir bjuden på alkohol hemma är andelen nästan fyra gånger större när det gäller intensivkonsumtion av alkohol och narkotikaerfarenhet. Det är mer än fördubblade andelar när det gäller tobak och skolk bland dem som blir bjudna på alkohol av föräldrarna jämfört med dem som inte blir bjudna på alkohol. Påpekas bör att det till antalet inte handlar om så många elever i gruppen som blir bjudna på alkohol i mer än enstaka glas.

13.4. Alkoholbruk i familjen

I familjen överförs en mängd kulturella mönster som attityder, förväntningar och normer bland annat kring alkohol och droger. Förutom den påverkan på närvaro och närhet i föräldraskapet som alkoholbruk kan innebära, är föräldrarna den viktigaste förebilden för sina barn. Föräldrarnas eget beteende i förhållande till alkohol och andra droger påverkar hur deras barn och ungdomar hanterar droger (Andreasson m.fl. 2008).

Det har gjorts få svenska studier som visar att barn som växer upp i missbruksmiljö själva får en ökad alkoholkonsumtion och substansanvändning jämfört med dem som inte har den problematiken i hemmiljön. Internationella studier visar en ökad risk för att utveckla alkoholproblem om man vuxit upp i missbruksmiljö. Utifrån nationella hälsoenkäter för vuxna uppskattas att det är cirka 20 procent av barn och unga som växer upp med åtminstone en förälder som har en riskfylld alkoholkonsumtion. Ingen studie har undersökt hur barnen själva upplevt föräldrarnas alkoholkonsumtion (Thor, CAN 2017). I Göteborgsundersökningarna får sedan 2016 eleverna svara på några frågor om sina föräldrar och alkohol.

Diagram 51. Andelen elever som anger olika konsekvenser av föräldrarnas alkoholbruk. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg, 2019.

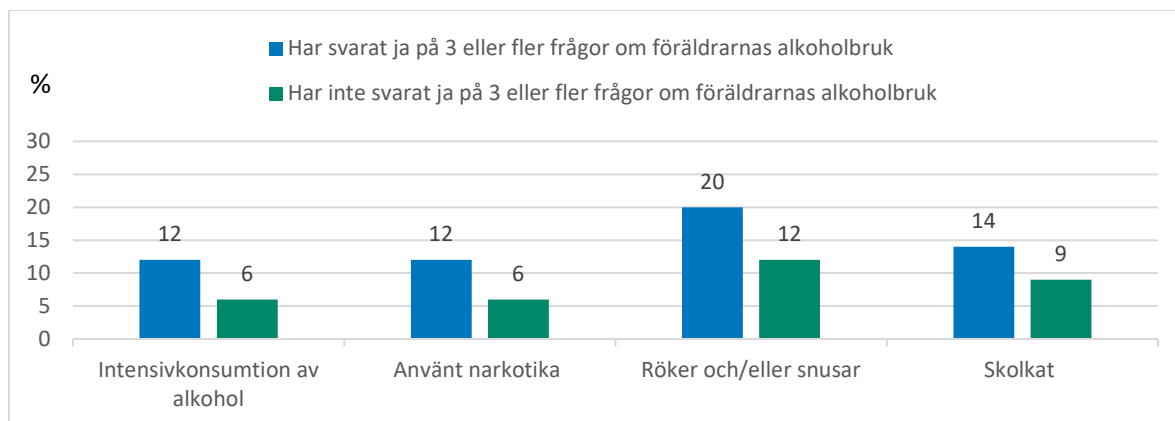

Elevernas svar på frågan om föräldrarnas alkoholbruk har inte förändrats mycket sedan 2016. Det är 16 procent i årskurs 9 och 19 procent i gymnasiets år 2 som tycker att föräldrarna dricker för mycket. Det är i grundskolan 9 procent och i gymnasiet 12 procent som grälat eller bråkat med föräldrar som druckit alkohol. Det är mer än var tionde elev som önskar att föräldrarna ska sluta dricka. När flickornas och pojkarnas svar jämförs är det genomgående en större andel bland flickorna som anger problem med föräldrarnas alkoholbruk, störst är skillnaden i årskurs 9.

De ovanstående sex frågorna är samma som används i mätinstrumentet Children of Alcoholics Screening Test (CAST6). Mätinstrumentet har visat sig kunna identifiera barn som upplever sina föräldrars alkoholkonsumtion som problematisk. Om eleverna upplever tre eller fler negativa konsekvenser av föräldrarnas alkoholkonsumtion definieras det som att barnen växer upp i en missbruksmiljö (Thor, CAN 2017). I årskurs 9 i Göteborgsundersökningen är det 12 procent av flickorna, 226 personer och 7 procent av pojkarna, 126 personer som kan definieras enligt CAST6, totalt 10 procent. I gymnasiets år 2 är det 15 procent av flickorna och 11 procent av pojkarna, totalt 13 procent. Till antalet är det 243 flickor och 173 pojkar. En reservation är att föräldrarnas faktiska alkoholkonsumtion inte har undersökts.

Elevgruppen som svarat ja svarat ja på tre eller fler av frågorna jämförs med dem som inte gjort det när det handlar om olika riskbeteenden.

Diagram 52. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som svarat ja på tre eller fler av frågorna om föräldrarnas alkoholbruk (CAST6) jämfört med dem som inte gjort det. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

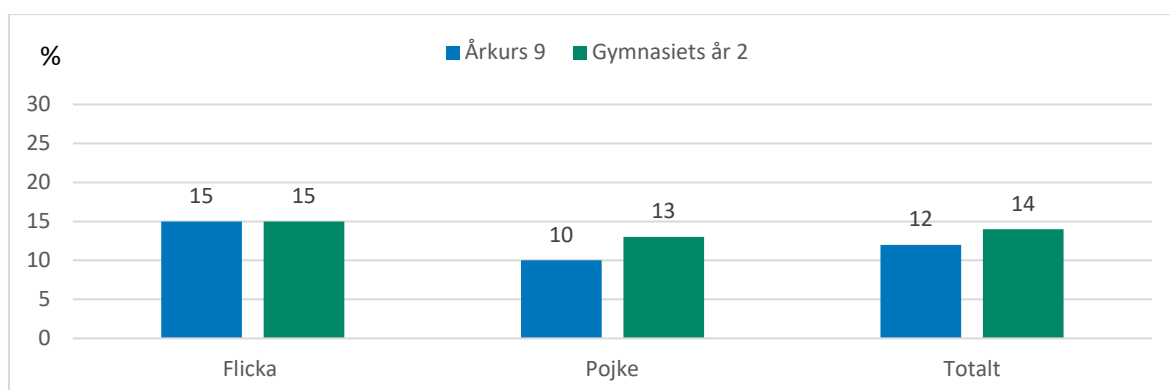

Eleverna som definieras växa upp i missbruksmiljö enligt CAST6 svarar i större utsträckning att de också intensivkonsumerar alkohol och har använt narkotika jämfört med dem som inte klassas enligt CAST6. Andelarna är fördubblade. Det är också fler i den gruppen som anger att de röker och skolkar ofta.

13.5. Våld i familjen

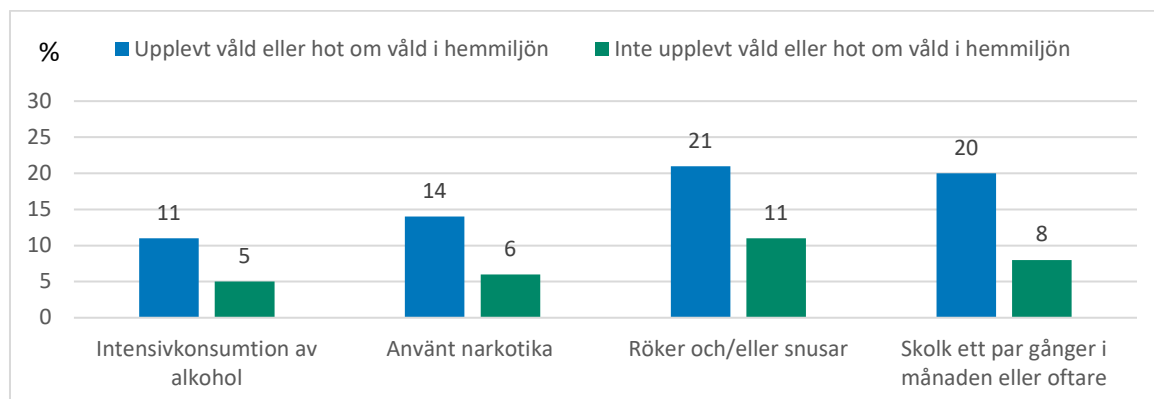
Familjeförhållanden som innebär belastningar på föräldrarna och påverkar deras ork och möjlighet i föräldraskapet har betydelse för barns utveckling. Barn som är uppfostrade i familjer med mycket konflikter har visat sig ha en större risk att utveckla olika normbrytande beteenden (Andershed & Andershed 2005). Här redovisas elevernas svar på frågan om de upplevt våld eller hot om våld i sin hemmiljö.

Diagram 53. Andelen elever som anger att de upplevt våld eller hot om våld i hemmiljön en eller flera gånger. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. Göteborg. 2019.

Totalt är det 12 procent i årskurs 9 och 14 procent i gymnasiets år 2 som uppger att de upplevt våld eller hot om våld i hemmet. I båda årskurserna är andelarna bland flickorna något större än bland pojkarna. Till antalet blir det 269 flickor och 175 pojkar i årskurs 9 och 243 flickor och 207 pojkar i gymnasiets år 2. Nedan sätts elevernas svar i relation till olika riskbeteenden.

Diagram 54. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som anger att de upplevt våld eller hot om våld i hemmiljön jämfört med dem som inte gjort det. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

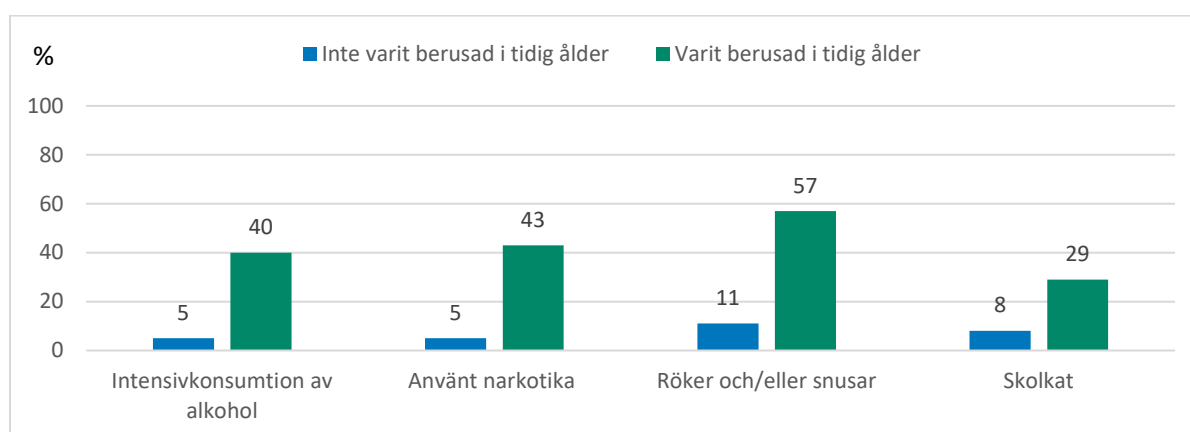

I gruppen elever som upplevt våld eller hot om våld i hemmiljön återfinns i större utsträckning också elever som intensivkonsumerar alkohol, har narkotikaerfarenhet, använder tobak och skolkar. Det är i princip fördubblade andelar bland dem som upplevt våld eller hot om våld i hemmiljön jämfört med dem som inte gjort det.

14. Tidig berusningsdebut en riskfaktor

Även om färre ungdomar de senaste åren berusar sig tidigt är det viktigt att uppmärksamma den riskfaktor som en tidig berusningsdebut innebär. Gränsen i CAN:s mätningarna för tidig berusning är 13 år eller yngre. Som nämnts på sidan 17 är det drygt 3 procent av eleverna i årskurs 9 som har varit berusade vid 13 år eller tidigare. Tidig berusningsdebut sätts i relation till de nämnda riskbeteendena.

Diagram 55. Andelen elever som uppger olika riskbeteenden bland dem som berusat sig första gången vid 13 år eller yngre jämfört med dem som inte har en tidig alkoholdebut. Årskurs 9. Göteborg. 2019.

Bland eleverna som berusat sig tidigt syns ett tydligt samband med andra riskbeteenden. I den gruppen är det åtta gånger större andel elever som intensivkonsumerar alkohol, nästan nio gånger större andel som har använt narkotika, fem gånger större andel som använder tobak och nästan fyra gånger större andel som skolkar jämfört med dem som inte har en tidig alkoholdebut vid 13 år eller yngre.

Statistik och underlag

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm
<https://can.se/Undersokningar/Skolelevers-drogvanor1/>

Gripe I (2013). *Så görs CAN:s skolundersökning. En genomgång av praktiskt genomförande och metodologi*. Rapport 135.

Skolelevers drogvanor Göteborg 2004, 2007, 2010, 2013, 2016 och Cannabis och unga i Göteborg, 2012 och 2018. <http://socialutveckling.goteborg.se/team/kunskapskallarn>

Stockholms Stads webbsida <https://www.stockholm.se/stockholmsenkaten>

The 2015 ESPAD report <http://www.espad.org/>

Thor S (red.) (2017) *Skolelevers drogvanor 2017*. CAN rapport 170.

Västra Götalandsregionens statistik <https://www.vgregion.se/om-vgr/statistik-analys/halsolaget/undersokningsresultat/can---drogvaneundersokning-varen-2019/>

Zetterqvist, M (red.) (2018) *Skolelevers drogvanor 2018*. CAN rapport 178.

Referenser

Andreasson S. m.fl. (2003). *Den svenska supen i det nya Europa. Nya villkor för alkoholprevention: En kunskapsöversikt*. Rapport 2002:11. Statens folkhälsoinstitut, Östersund.

Andreasson S. m.fl. (2008). *Narkotikan i Sverige: Metoder för förebyggande arbete. En kunskapsöversikt*. Rapport 2008:23. Statens folkhälsoinstitut, Östersund.

Andershed, H. & A.-K. (2005). *Normbrytande beteende i barndomen*. Stockholm.

Bremberg, Sven m.fl. (2004). *Nya verktyg för föräldrar – förslag till nya former av föräldrastöd*. Rapport 2004:49. Statens folkhälsoinstitut, Östersund

Guttormsson, U., Raninen, A., Leifman, H. (2014) *Vad vet vi om cannabisanvändning bland unga*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

Leifman H & Henriksson C (2013). *Ungdomar som använder nätdroger – vilka är de? Empiriska analyser av skolelevers drogvanor med fokus på nätdroger*. CAN-rapport nr 137.

Skolverkets webbsida <https://www.skolverket.se/publikationsserier/stodmaterial/2015/framja-forebygga-upptacka-och-atgarda.-hur-skolan-kan-arbeta-mot-trakasserier-och-krankningar> och <https://www.do.se/framja-och-atgarda/forskolan-och-skolans-ansvar/>

Tengström, A (2013). *Ungdomar och cannabis – frågor och svar om tidig upptäckt*. Socialförvaltningen, Stockholms stad

World Drug Report 2018 <https://www.unodc.org/wdr2018>

World Health Organization WHO-rapport 2016, *The health and social effects of nonmedical cannabis use*. http://www.who.int/substance_abuse/publications/cannabis/en/

World Health Organization WHO-rapport 2019, *WHO report on the global tobacco epidemic* <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/326043/9789241516204-eng.pdf?ua=1>

CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

- CAN grundades 1901 och är en ideell förening med 47 medlemsorganisationer.
- CAN har till uppgift att sprida information om alkohol och andra droger, bland annat genom rapporter och webbsidor.
- CAN har sedan 1971 genomfört årliga undersökningar av skolelevs drogvanor i årskurs 9 och sedan 2004 i gymnasiets år 2. Nationella skolrapporter ges ut varje år.
- CAN anordnar kurser, konferenser och ger ut tidskriften Alkohol & Narkotika.

www.can.se, www.drugsmart.com

Kunskapskällar'n, Social utveckling, Göteborg

- Göteborgs Stads kompetenscentrum för frågor som rör alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel.
- Erbjuder kompetenshöjande utbildningar och konsultation till personal i Göteborg.
- Bedriver projekt, bevakar aktuell forskning samt genomför kartläggningar.
- På webbsidan finns information om droger och om förebyggande arbete samt allt material rörande drogvaneundersökningarna i Göteborg.

<http://socialutveckling.goteborg.se/team/kunskapskallarn>